

Aug. 1.
128. do

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET

ÉVKÖNYVE

1912 ÉVRE

SZERKESZTETTE

ERDÉLYI PÁL

FŐTITKÁR

KOLOZSVÁR

KIADJA AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET

1913.

311

Kivonat az Erdélyi Múzeum-Egyesület alapszab'lyaiból.

1. §. Az egyesület célja az 1841/3. évi Erdélyi Országgyűlésen elhatározott és 1859-ben Kolozsvárt megalapított Erdélyi Nemzeti Múzeum főtartása, tovább fejlesztése, gyűjteményeinek tudományos földolgozása, a tudományok művelése, a honismeretnek és általában a magyar tudományosságnak előmozdítása.

Az egyesület tagjai.

10. §. Az egyesület tagja lehet minden tisztességes honpolgár, férfi és nő, a 11—18. §§-ban meghatározott föltételek alatt. A fölvételt a jelentkezés vagy ajánlás alapján a választmány határozza el.

11. §. Ugyanazon föltételek alatt az egyesületnek tagjai lehetnek jogi személyek is, a melyek jogokat képviselő útján gyakorolják. A képviselő személye és annak megváltoztatása bejelentendő.

12. §. Az egyesületnek igazgató, alapító, rendes és pártoló tagjai vannak.

13. §. Igazgató tagok azok, kik az egyesületnek legalább 1000 koronát, avagy a Múzeumba fölvehető ennyi értékű tárgyat adományoznak.

Az igazgató tagok, mind a magán, mind a jogi személyek, az egyesület választmányának tagjai és a rendes tagok összes jogait élvezik.

14. §. Alapító tagok azok, kik az egyesületnek legalább 200 koronát vagy a Múzeumba felvehető ennyi értékű tárgyat adományoznak.

Az alapító tagok a rendes tagok összes jogait élvezik.

15. §. Az igazgató és alapító tagoktól befizetett összegek, a mennyiben nem különleges célú adományok, az egyesület alapítókéjéhez csatolandók.

16. §. Rendes tagok azok, a kik kötelezik magukat, hogy öt éven át tagsági díj fejében évenként 8 koronát fizetnek.

Minden rendes tagnak választania kell a 3. §-ban felsorolt szakosztályok közül, ha valamelyik szakosztálynak működésében a 46—53. §-ban körülírt részt kívánja venni.

A tagdíj az év első negyedében fizetendő: a befizetés elmulasztása a tagsági jogok (55. §.) felfüggesztését vonja maga után; a kötelezettségek azonban fennmaradnak.

A rendes tag, ha kilépési szándékát az ötödik év vége előtt be nem jelenti, úgy tekintendő, mint a ki további öt évre rendes tagsági kötelezettséget vállalt.

17. §. Pártoló tagok azok, a kik kötelezik magukat, hogy három éven át évi 4 koronát fizetnek.

A tagdíj az év első negyedében fizetendő; a befizetés elmulasztása a tagsági jogok (55. §.) felfüggesztését vonja maga után; a kötelezettségek azonban fennmaradnak.

A pártoló tag, ha kilépési szándékát a harmadik év vége előtt be nem jelenti, úgy tekintendő, mint a ki további három évre pártoló tagsági kötelezettséget vállalt.

18. §. Évközben belépő tagok tartoznak a belépés évére eső egész tagdíjat megfizetni.

Tagsági jogaik és kötelezettségeik is az év elejével kezdődnek.

A tagok jogai.

54. §. Az igazgató tagok az alapító és a rendes tagoknak összes jogait élvezik és azonfelül tagjai a választmányoknak. Az alapító és a rendes tagok egyforma jogokat élveznek.

55. §. A rendes tagok jogai a következők:

a) szavaznak a közgyűléseken;

b) indítványokat tehetnek; de azok érvényes határozat hozatala előtt a választmányban tárgyalandók;

c) választanak és választhatók; csupán az elnöki és két alelnöki állásra nem választható más, mint igazgató vagy alapító tag;

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET

ÉVKÖNYVE

1912 ÉVRE

SZERKESZTETTE

ERDÉLYI PÁL

FŐTITKÁR

KOLOZSVAR

KIADJA AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET

1913.

Hungl.
128 dr.

21.346/1912

M. N. MUSEUM HONVET. TÁRA
II. Ny. ind. Tár. I. sz. 129
1913 No. 129 27

A választmány jelentése az Egyesületnek 1912. évi működéséről.

Tisztelt Közgyűlés!

A mindennapi bölcsesség megtanulja a fizikai világ törvényeit s megnyugszik azok változhatatlanságában, de nem akarja vagy nem szereti érteni, hogy az erkölcsi életnek is vannak változhatatlan törvényei, melyek éppen olyan szigorúsággal uralkodnak fölöttünk, csak hogy nem mutatkoznak minden kicsinyiségben és nem mindig kézzel foghatóan. Az élet kérlelhetetlen logikával kormányozza magát, bizonyos, mint a gondviselés és állandó mint a szeretet, tehát megtorolja a mulasztásokat és megjutalmazza a munkát. Az elkapatott kor és ember egyaránt a *mának* él, de Egyesületünk a jövőre gondol s a multon épül. Számadásával ugyan a *mának* szolgál, de ezzel is a multat s a jövőt hidalja át. Nem elég egyesületi életünk külsőségeit számolni föl, létünk alapjait és fejlődésünk biztosítékait is számon kell tartanunk. Ki tudja megmondani, hogy a bokrétáját nyílásában fönnhordó szőlővirág mely pillanatban válik fürtté, mikor megfordul, mert a termés ígérete lehúzza? Dante, égi vezetője nyakát átkarolva, még csak nem is sejtette, hogy egy alig érzett mozdulattal a borzalmas Disztól a dicsőséges Isten szép világa felé fordult. Életünkben, ha még oly gondosan vizsgálódunk is, tudjuk-e, hogy Vergiliusz mikor fordul meg velünk? E misztikum kutatása helyett gyümölcsözőbb, ha magunkat ellenőrizve, cselekedeteinket bírálva, jövőnkre függesztett bizó szemmel végezzük dolgainkat. Egyesületünk utolsó tíz esztendejében is ilyen misztikus fordulat történt. Az 1903-iki állapot szerint az anyaegyesületnek igen kevés tagja volt s az egyesület szervei között összehangzó működést hiába kerestünk. Gyűjteményeink sinylődtek, az Egyesület nimbusza megcsappant, szervei elhalóban voltak, szakosztályait egyoldalúan, tehát az egész szervezet terhére táplálta. Míg ma tagjaink száma megnőtt s az Egyesület működését mind több művelt hazafi érdeklődése kíséri. Gyűjteményeink gazdagodása, munkásságuk eleveensége és hatása, elhelyezések részben megoldva, részben megoldás elé állítva, rendszerök és szervezetök tisztázva levén, az Erdélyi Múzeum nemcsak fogalom, hanem valóság és élet. Két szakosztályból négy lett s mindenik értékes munkát végez a tudományban és a társadalomban.

Vándorgyűléseinkkel fölvertük Erdély nagy városainak s a köröttük élő vidéknek érdeklődését s megszereztük rokonszenvét. Székelyünkön sorozatos és rendszeres előadások tartásával, gyűjteményeink és kiállításaink megnyitásával, társadalmi és emberbaráti intézményeinkkel szolgáljuk hivatásunkat; folyóirataink és kiadványaink messze földre hordják szét munkánk eredményét és itthon és kint szoros viszonyt kötnek köztünk és a velünk rokontöréktörékvésű intézmények között.

Igazán fölösleges lenne kutatni, hogy ez a fölemelő változás melyik percben történt, elég megállapítani azt, hogy Egyesületünk Erdély- és Magyarország tudatában számba veendő tényező lett. E valóságban azt is meg kell látni, hogy a múzeumi gondolatnak társadalmi képviselőre szüksége van s hogy a társadalom megnyugvással tömörül a Múzeum köré, melytől nemzeti erősödése, szellemi haladása és ezzel művelődése irányítását joggal várhatja.

Az Egyesületnek e szerencsés föllendülése azonban nemcsak hálára kötelez Erdély társadalma és az ország kormánya iránt, hanem őszinteségre is, hogy mind magunk megismerhessük magunkat s mások is megláthassák, miben kell bennünket támogatni. Ez a jelentés az elfolyt év történetének összefoglalásán túl, egyesületi életünk egyenletes és összehangzó működése feltételeiről is beszámol.

Egyesületünk kormányzását a múlt évi közgyűlés ugyanarra a választmányra bízta, mely az átalakulás munkáját eredményel intézte, mindössze annyi változással, hogy lemondott ügyészét, dr. Menyhárt Gáspárt köszönete és elismerése jeléül választmányába beváltasztotta. Tisztviselői karában csak két változást tett; Czikmántory Ottó, az ügyvédi kamara elnökét ügyészévé választotta s ideiglenesen viselt főtitkári állásában a jelentéstévőt a ciklus hátralevő idejére megerősítette. A választmány a lemondott dr. Persián Kálmán helyett Valentiny Antalt választotta meg. A távozó munkatársunk iránt kifejezett elismerés és a helyébe lépő utódot fogadó bizalom e személyi kérdésnek szerencsés megoldását jelentik. Azonban már itt meg kell jegyezni, hogy ezzel a titkári irodának csak személyi ügye van elintézve, de a súlyosabb, dologi megoldás, még várat magára. A titkári iroda forgalma az egyesülettel együtt megnőtt. Mivel a választmány az ügyrend utasításai megtartása fölött szigorúan őrködik, a központi intéző szerv, a titkári hivatal, fokozottabb tevékenységre van kötelezve. Mivel az öt tár és a négy szakosztály működése állandóan serényebb, természetes, hogy az irodának is állandóan több dolgot ad; mivel tagjainkkal és a hozzánk csatlakozó rokon intézményekkel való kapcsolatunkat s összeköttetésünket gondosan ápoljuk s mivel ily irányú munkásságunk is folytonosan mélyül: a titkári iroda egyre nagyobb és tömegesebb munka elé van állítva. Természetes, hiszen a mi egyesületi életünk csak az évi rendes keretekben is megtízszereződött, hiszen az így növvő forgalom a keze-

lés pontosságát és gyorsaságát is követeli. Örvedetes, hogy már erről is beszámolhatunk, de szükséges, hogy a kérdést megoldjuk. A titkári iroda az év folyamán a választmánynak tíz rendes ülésén 209 jegyzőkönyvi határozata alapján 385 ügyiratot intézett el.

Gyűjteményeink gondján, szakosztályaink ügyein kívül különös gondot fordítottunk összeköttetéseink ápolására és alapításunk igényeinek terjesztésére. Hivatkozva a tárak és szakosztályok jelentéseire, az egyesületi életnek ide vonatkozó jelenségeit röviden a következőkben soroljuk föl. A közművelődési és tudományos törekvéseket támogatandó, részint saját kiadványainkból, részint könyvtárunk fölös munkáiból és egyes tagjaink adományából tekintélyes anyagot osztottunk szét. Vajdahunyadi vándorgyűlésünk alkalmával tett ígérletünk beváltásaképpen a vajdahunyadi Polgári Olvasókörnek több mint 400 kötet és füzet könyvet, továbbá a Vasgyári Otthonnak 27 kötet természettudományi kiadványt, a polgári leányiskolának 17, a dévai tanítóképző-intézetnek 57, a piskii magyar olvasókörnek 16, a gyalári magyar olvasókörnek 24 kötetet, a vándorgyűlés emlékkönyvéből a szászvárosi ref. Kuun-kollégiumnak 70, a dévai állami tanítóképző-intézet és a dévai főreáliskola ifjuságának 65—65, a városi tanácsnak s vajdahunyadi vendéglátóinknak és az ünnepély rendezőinek 1—1 példányt küldöttünk meg. Ha még magunkkal vitt ismertető füzetjeinket is főlszámítanók, mintegy ezer könyvet hagyunk Vajdahunyadon és környékén, hogy törekvéseinket és eredményeinket hirdesse. Zólyom városa könyvtára részére kiadványaink közül 20 kötetet, az aradi Ereklve Múzeum részére az 1848—49-iki proklamációk és nyomtatványok duplumaiból 42 darabot, a tordai közművelődési háznak 218 műnek 328 kötetét; a nagyenyedi Bethlen-kollégium tanári könyvtárának kiadványaink hiányzó köteteit, az abrudbányai állami polgári fiúiskolának eddigi kiadványaink sorozatát küldöttük meg s jövőre meg fogjuk küldeni folyóiratainkat, évkönyveinket, népszerű kiadványainkat. A dévai tanítóképző-intézet részére történelmi és régészeti kiadványaink egy sorozatát engedjük át, ezenkívül hazai tudományos és közművelődési egyesületeinknek, intézeteinknek cserében vagy pótlékuul számos esetben küldtük meg kiadványainkat. A Szepesmegyei Történelmi Társulattal pedig állandó csereviszonyt kötöttünk. Ime rövid egy esztendő alatt mennyi alkalom kínálkozott arra, hogy kötelességünket örömmel teljesíthessük. Itt említtem meg, hogy kiadványaink eladásából befolyó szórványos bevételeinket ezután az alaptőke gyarapítására fogjuk fordítani.

Ezek a szétrepülő nyomtatványok csak úgy hirdették, hogy a magyar közművelődés munkájában részt kívánunk venni, mint tagjaink, kik különféle alkalmakkor Egyesületünket képviselték. A FMKE-nek Iglón, aug. 20-án tartott közgyűlésén, a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók veszprémi vándorgyűlésén, a M. Földrajzi Társaság debreczeni közgyűlésén, a Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat közgyűlésén, Hubay Jenő jubileumán, Bod Péter emlékünnepen, a szombathelyi műtörténeti kiállításon, Koch

Antal jubileumán, a Brassai emlékűnnepen s más közművelődési ünnepeken mindenütt résztvett, elküldötte képviselőit, hogy a közművelődés terén együtt működők benső szövetségét erősítse, koszorúit, hogy az érdem előtt meghajthassa zászlaját, üdvözlő sorait, hogy együttérzését kifejezze. Koch Antal jubileuma kedvező alkalmul kínálkozott arra, hogy egykori igazgatója iránt köteleles elismerését és háláját megtisztelő formában fejezhesse ki. Bizonyára fölemelő tudat éreznünk azt, hogy közművelődésünk ünnepeén és kiváló embereink megtisztelésében részt vettünk, de az ünnepi zaj és hangulat hamar eloszlik, másnemű tevékenységre is szükség van, hogy föladatunkat betölthessük.

A milyen szívesen vettünk részt mi mások ünnepeén, éppen olyan szívesen jelentek meg közművelődési munkánkban osztályos társaink ott, a hol mi gyújtottunk fáklyát: Kolozsvárott kiállításunkon és múzeumainkban, szakosztályaink ülésein és előadásain, Gyulafehérvárott, a hol ez évi vándorgyűlésünket tartottuk. Talán ismétlés, de nem fölösleges, megemlíteni, hogy városunk életében nemcsak hiányt pótolunk, hanem valósággal szükség van ránk. Ha színvonal és változatosság tekintetében egyformán kiváló munkásságunk mérlegelése szóba kerülne, megnyugodhatnánk a várható eredményben. Vándorgyűléseink becsülete egyre gyarapszik, mire a gyulafehérvári kitűnő bizonyosság. Vendéglátó városunk és vendégeink részéről egyaránt kedves és hálára kötelező szíveséggel, barátsággal és rokonszenvvel találkoztunk. Gyűlésünk fényét a város közönsége, súlyát annak múzeális intézményei és jelentőségét a képviselőikkel kiténtető egyesületek, hatóságok és intézmények egyaránt emelték. Gróf Majláth Gusztáv ő kegyelmessége igaz és őszinte hálára kötelezett bennünket azzal, hogy ünnepi közgyűlésünk elnökségét elvállalni és vezetni kegyes volt. Egyesületünket valóban feltűnő módon tisztelte meg, nemcsak azzal, hogy alapító tagjaink sorába lépve, magas méltósága és nemes egyénisége díszével tüntette ki törekvéseinket, hanem azzal, hogy egyháza kincseit és könyvtára ritkaságait ez alkalomra külön kiállításban mutatta be. Ime nemcsak meg akarta tisztelni Erdély első tudományos egyesületét, hanem meg is értette annak törekvéseit s azok előmozdításában méltó részt kért magának.

Egyesületünk sokkal hálásabb, a Kegyelmes Úr sokkal szerényebb, minthogy e beszélő cselekedetek megállapításával még udvarias szólamokra is szabad volna gondolnunk. A vándorgyűlés emlékkönyve részletesen ismerteti annak lefolyását és közli az ott elhangzott beszédeket és előadásokat. A köszönet és elismerés szava egyenkint és minden szerzett érdemért ott van helyén, itt elég legyen megemlíteni, hogy ez a vándorgyűlés különösen múzeális tekintetben a legtanulságosabbak és eredményesebbek egyike volt. A régi Apulum helyén föllállított múzeumban a római történet és művelődés emlékeit dr. Cserny Béla mutatta be. Ez a múzeum a művelődés folyamatosságát bizonyítja. Az építkező római kolóniában a műveltség hordozóját, a múzeumban a város mai

művelődési törekvéseit és igazgatójában e gondolatnak avatott képviselőjét kell látnunk. S az alapvető mult s a ma dolgozó jelen között a műveltség folyamatosságáról mennyi emlék száll felénk. Gyönyörűséges székesegyháza, melynek művészi szépségeit és történeti titkait Möller István tanácsos ismertette, szintén a művelődés folytonosságát hirdeti. A műveltséget hordozó egyház, mely a bazilikát emelte, s a templomot restauráló nemzet, mely a nagy emléket megbecsüli és helyreállítja — ugyanazt a nemes munkát végzik. A székesegyház műrégészeti és műipari kincsei s a Batthyaneum könyvtára, a melyeknek leíró katalógusát dr. Szentiványi Róbert és Lestyán József, a gyűjtemények igazgatói, ez alkalomra elkészítették, megint csak a művelődés folytonosságára tanítanak. Vándorgyűléseink egyikén sem éreztük múzeumi jellegünket annyira kidomborítva, mint itt. Az erdélyi híres vendégszeretet mindenütt kedves vendéglátónk volt, a fejedelmi város lakosságáé is, de a fejedelmi város multjának s jelenének műzeális fénye olyan harmóniában olvadt föl, melyet egyhamar nem feledhetünk.

Vándorgyűlésünk előkészítéséért dr. Török Bertalant, az alsó-fehértvármegyei történeti és régészeti társulat elnökét, egyesületünknek egyik legrégebb és legbuzgóbb tagját illeti köszönetünk; annak rendezéseért legyen szabad Novák Ferencz polgármester s dr. Roska Miklós és Újhelyi Béla tanácsos urak érdemeit kiemelni és megköszönni. Örömmel jegyezzük föl, hogy munkánkban a tanuló ifjúság is részt vett, mire követendő példát a nagyenyedi ref. kollégium tanítóképzője adott. A gyulafehérvári társaság harmadnap Zalatra rándult, hol lekötelező, örvendő szives vendégszeretet mellett igen kedves alkalmat nyertünk e derék város közönsége és intézményei, művelődési hajlamai és magyar műveltsége megismerésére, tehát megszeretésére is. A vándorgyűlésnek beszédes hatását Torda városa hamarosan megállapította, midőn arra kérte Egyesületünket, hogy következő vándorgyűlését köz-művelődési háza felavatásakor Tordán tartsa meg.

Mióta, hogy úgy mondjam, Erdély szívében élünk, illetőleg mióta az Alapító szelleméhez megtértünk, mindig van valami alkalmunk szélesebb körben való dolgozásra. Bod Péter születésének 200 éves fordulóján tartott emlékünnepeben részben Gróf Mikó Imre úttörő munkáját ismerhettük föl, csak úgy, mint abban a mozgalomban, mely Benkő József síremléke és emléktáblája fölállítására indult meg. A nagy álmodó, Bod Péter álmai csodálatos módon teljesültek, a nagy gyűjtő munkáját ma mi és más intézmények végzik, de mi ezenfelül kötelességül ismertük, hogy a ma még jeltelen sír és köznapi szem előtt jeltelen ház kőbe vésett nevét hordhassa. Benkő emlék-bizottságunk a gondolatot fölvető és évek óta buzgón és eredményesen képviselő, Péterffy Tamás és Barabás Endre eredményes munkálkodása után a kegyeletos terv megvalósítása előtt áll. Az Egyesület gróf Mikó Imre könyvéből ötven példát bocsátott a bizottság rendelkezésére, a mivel Benkő és Mikó emlékét egyaránt megbecsülhette.

Egyesületünk külső történetéhez tartozik megemlékezni azokról, kiket jó sorsuk vagy végzetök közülünk ez év folyamán kiszólitott. Gróf Eszterházy Jánosné, a Mikó-nemzetség utolsó tagja elhunyt. Benne az utolsó szívet vesztettük el, mely Alapítónk keblén tanult meg Egyesületünkért lelkesülni s az utolsó szál pattant el, mely bennünket az alapítás jelenéhez fűzött. Úgy rémlik, mintha a Mikó-nemzetség címerét ideje volna visszafordítani, nem a köztörvények szerint, hanem abban a gondolatban, hogy sem a név, sem a nemzetség emléke nem halhat meg addig, míg fölötte egy nemzet kegyelete virraszt. Alapító tagjaink közül kövesdi és brenhidai báró Huszár Károly, dálnoki Gaal Gyula és Nemes Endre elhunytát fájdalmasan vettük, mivel Egyesületünk gondját velünk megosztották s céljait előmozdították. Br. Huszár Károly családi levéltára, melyet gondozásunkra bízott, méltó hirdetője marad érzésünk és törekvésünk közösségén kívül buzgóságának és hazafias érzésének. Székely Miklóst, Székely Doby Gézát és dr. Anka Aurélt rendes tagjaink közül vesztettük el. Érdemes és hasznos életű folyásában a közügyet szolgálván, halálukkal Egyesületünk is érzékeny veszteséget szenvedett. Választmányunk minden esetben gondoskodott részvételünknek megfelelő nyilvánításáról. Hangay Oktávot, egyesületünknek egyik igen buzgó és törekvéseinknek egyik igen munkás tagját nyugalomba készülése alkalmával abban a jó reménységben búcsúztattuk el, hogy támogatását és szeretetét meg fogja őrizni Egyesületünk iránt.

A távozók helyét az érkezők foglalják el. Egyesületünk veszteségeit új alapító tagjaink iparkodnak feledtetni. Farkas Ödön úr, budapesti háztulajdonos és Gregor Anna, a jótékonyságáról ismert úrnő alapítványuk, Kiss Elek sárospataki tanár, b. Szentkereszthy György és b. Szentkereszthy Györgyné, Kornis Klementina grófnő a gyűjtemények részére tett ajándékozásuk alapján választottak meg. Ugyanis báró Szentkereszthy Györgyné a br. Szentkereszthyek hosszúaszói levéltárát, br. Szentkereszthy György a kihalt sepsiszentiványi br. Henter-családnak rég tulajdonába jutott levéltárát bízták örök letét gyanánt az Egyesületre.

Lendvay E. János úr, Egyesületünk régi barátja és állandó támogatója, korábban tett alapítványát az idén is 1000 koronával növelte. Ilyen módon a Lendvay-alap ma 6690'83 kor. tesz ki. Ha nem benső öröm szólana az újabb adományért köszönetünk szavaiban, bizonyára nehezen találnánk újabb formulát, annak itt is ismételt kifejezésére.

Örömmel jelzem, hogy a felénk forduló figyelemnek és a bennünket támogató törekvésnek, sőt a rajtunk csüngő szeretetnek is számos jelével találkozhattunk. Tinkovai Matskásy István és Pál urak régi és nagy múltú családjuk levéltárát nálunk helyezték el. Ez nemcsak családi levéltáraink, hanem az általok képviselt történelmi anyag is jelentékeny gyarapodását jelenti. Br. Jósika Aladár a Jósikák magyarfenesi levéltára kiegészítésére a Fenesen rekedt, főként levelezést tartalmazó irományokat; a rettegi ref. egy-

ház az I. Rákóczi György-féle Öreg Graduált tette le nálunk, Kiss Elek pataki tanár nagybecsű közet- és kövület-gyűjteményt aján-dékozott ásványtárunknak; a M. N. Múzeum a Delhas-féle pénz-gyűjtemény duplumait, a Szépművészeti Múzeum az állam részére vásárolt modern képeknek tekintélyes sorozatát engedte át múzeu-munknak. E nagyjelentőségű elhatározások felsorolását a gr. Kornis-család levéltára letétele zárja be. Nem azért emeljük ki, mert a családi levéltárnak Szentbenedeken őrzött kisebb fele, mely ide 1909-ben került, vált általa teljessé, hanem azért, hogy e családi levél-tár elhelyezéséhez sajátos körülmények fűződnek, a mennyiben az itt szóban forgó levéltár legelőször is itt Kolozsvárott, 1882 óta ma g az Országos Levéltárban volt letéve; tehát Egyesületünk levéltára bizalom tekintetében az Országos Levéltár mellé emelkedett.

Ezekon kívül, miként az egyes táruk jelentéseiből részletesen kitűnik, magánosok és hatóságok, intézetek és testületek ez év folyamán is lekötelező és hálánkra érdemes módon fordultak felénk szeretettel és bizalommal. Jelölül annak, hogy a mi nemes közön-ségünk a múzeumot nemcsak megismerte, hanem meg is szerette. Városunk, Kolozsvár, félszázados ünnepünk alkalmával hozott hatá-rozata végrehajtásaként, az idén utalta ki a segély első évi rész-letét, 250 koronát. Legyen szabad végül utalnom arra a segítő és szerető gondra, melyet az állam részéről tapasztaltunk. Növény-tárunk és botanikus kertünk a földmívelési Miniszter úr részéről valóban nagyértékű és érdeme szerint eléggé nem mérlegelhető adományban részesült. Az erről szóló részletes jelentésből csak azt kell különösen kiemelni, hogy az adományban herbáriumi és botanikai osztályunk mintegy második alapítását láthatja. Az állami rendes segély összege 30.400, az erdélyi műkincsek vásárlására engedélyezett segély összege 15.000 K emelkedett. Az emelkedő segélyösszeg megosztási arányát az első miniszteri rendelet s az időközben tett intézkedések alapján határoztuk meg. Az „Erdélyi Múzeum“ az idén is 1000 K segélyben részesült, s a jog- és tár-sadalomtudományi szakosztály részére 8000 K engedélyezett.

Ezek a számok nagyon beszédesek, ha a nyolcz évvel ez-előtti államsegély adataival állanak szemben. Beszédesek akkor is, ha különböző irányú működésének eredményeivel állítjuk szembe, de még inkább, ha teendők szerint mérlegeljük azokat. A hala-dás kétségtelen és örvendetes, de ennek megállapításával egyúttal az is kitűnik, hogy sokféle irányuló működésünkhöz mérten kevés és a tőlünk végzendő feladatokhoz mérten elégtelen.

Az Egyesület rendes jövedelme még mindig a pénzügyi egyensúly helyreállítása érdekében tett intézkedés alapján oszlik meg. Minden szervünk sínyli a 20%-os levonást és e miatt egyik sem fejtheti ki erejében rejlő tevékenységét. A gyűjtemények ré-szére engedélyezett állami segély ha nem háritott is el minden nehézséget, de könnyített korábbi szorongó helyzetén. A központi igazgatás és a szakosztályi működés azonban saját erőnkre vagy erőtlenségünkre kénytelen támaszkodni. E miatt sem az egyesület társadalmi kiépítése, sem a szakosztályok irodalmi tevékenysége

terén nem tudunk annyit végezni, mint tudnánk és kellene, Szakosztályaink folyóirataikkal és kiadványaikkal anyagi szűkösségük következtében nem boldogulhatnak, mivel régi és szűk keretökben sem a tudomány kivánságait nem tudják kielégíteni, sem munkájuk helyes megosztására nem tudnak törekedni. Gyűjteményeink anyagának közzétételére egyelőre nem is gondolhatunk, legszükségesebb kiadványainkat (Évkönyv, Emlékkönyv) pénzügyi egyensúlyunk kockázatával adhatjuk csupán ki. Ilyen viszonyok között egyes szakosztályaink tagsági illetményei évekre elmaradnak, egyes szakosztályaink állandó hiánynyal küzdenek. Kísérleteink félúton rekednek meg s minden érdemleges vállalkozás és gondolat születése pillanatában meg is hal. Pedig nálunknál senki jobban nem érzi, hogy az erdélyi történet és irodalom emlékeinek közzétételével nemzeti munkát végezhetnénk, hogy ez nyelvünk, társadalmi működésünk ismeretére és hagyományaink mélyítésére annál szükségesebb volna, mert ezek nélkül a fővárosi, nyugat felé elsimuló művelődési áramlat nemzeti táplálékában szenved. Földünk és fajtánk ismerete, kincsei, kultusza és hagyománya, gazdasági és szociális állapota bizonyára fontos teendőket rónak ránk, a melyek végezetlenül maradnak. Helyzetünket őszintén föltárván, bizalommal fordultunk a közoktatásügyi Miniszter úrhoz irodalmi és tudományos törekvéseink támogatása érdekében. Reményünk lehet, hogy végül ily irányú működésünk is figyelemben részesül, mivel alig lehet elképzelni, hogy míg régi, megerősödött és maguk lábán is megálló intézmények és vállalkozások segélyben részesülnek, a mi tudományos folyóirataink, irodalmi vállalataink fokozottabb mértékű segítséget ne kapjanak. Elvégre a nemzeti művelődés és irodalom nem lehet csupán Budapestre központosítva.

Az Egyesület föltűnést keltő munkássága szűkebb hatáiraikon túl is érdeklődést keltett s mindazok, a kiknek tisztében áll akár hivatalos, akár magán kiadványaik — vagy vállalataik megbízhatóságát és teljességeit biztosítani, már mind hozzánk, mint legilletékesebb fórumhoz fordulnak. Az idők jele, hogy míg annak idején a Pallas Lexicon meglegedett egy velünk közelebbi összeköttetésben nem álló írő rövid és rendszertelen czikkecskéjével, a készülő Révai Lexicon szervezetünk és alkotmányunk, működésünk és munkásságunk ismeretének pontosságára törekedett. Hazai intézményeink közül az Orsz. Közp. Statisztikai hivatal, az Athenaeum és a Franklin-Társulat, külföldiek közül a Justus Perthes gothai, P. Neff, lipcei, M. Perles bécsi czégek kértek ismertető, pótló és kiegészítő adatokat. Vidéki társulatok és magánosok szervezetük és kezelésük, programjuk és gyűjteményeik mintáját nálunk keresik és örömmel állapíthatjuk meg, hogy néhányan meg is találták. Könyvtárunk és régiségtárunk kifelé való hatása jótékonyan érzik éppen az erdélyi gyűjteményeken. A rokon-társulatok föllendülésében is meg kell ismernünk azt az eleven erőt, mely tőlünk indult ki. Régiségtárunk vonzókörébe e vidéki gyűjtemények ama kapcsolat által kerülnek, mely velük igazgatónk, mint a

Múzeumok és Könyvtárak országos felügyelőjét, hivatalosan is összefüzi; könyvtárunknak általánosan elismert rendje és fölszerelése pedig a példa erejével hat. Régiségtárunk különben folyóiratával tudományos téren is szorosabb viszonyba lép velők s nemcsak velők, hanem a külföldi régészeti intézetekkel és múzeumokkal is. Botanikus múzeumunk és kertünk az egyetemi növénytani intézetekkel kapcsolatban a részökre megvásárolt, nagy jövőt ígérő új telkén és munkába vett építkezés után fog alkalmat találni, hogy évek hosszú sora óta folytatott rendszeres tevékenysége eredményeit példásan és szemléltetve mutassa be. Allattárunkban az újonnan föllállított ökológiai csoportok nemcsak meglepők, hanem követhetők is, különben egy budapesti tanszerkészítő nem kért volna engedélyt azoknak saját költségén való kópiáira. Ásványtárunk gyűjtése és föllállítása, daczára elhelyezése kényelmetlen és anyaga zsúfolt voltának, mint általánosan ismeretes, szigorú rendszerességével és gazdagságával méltán egyike legkiválóbb hazai gyűjteményeinknek.

Egyesületünk súlya kétségtelenül a múzeumra esik. Ebben a megállapításban, előre jelzem, nyoma sincs a vetélkedésnek, először, mert a kérdés körül megindult vita már úgylis lezárult, másodsor, mert úgy kifelé, mint vagyoni leltárunkban a gyűjtemények értéke és jelentősége vitán felül áll. Különben is az új alakuláskor tisztázott elvek alapján folyó munkásságunknak összeható eredményei kölcsönösen illetik az Egyesületnek minden szervét és tevékenységének minden irányát. Viszont minden elismerés és támogatás, melyben az Egyesület részesült, valamely szervének hatásában leli magyarázatát és alapját. Az új alakulásnak éppen az az érdeme és messzire ható jelentősége, hogy magát az Egyesületet erősítette meg, mondhatnám, hogy fölszabadította a szokás nyúge, téves elméletek köteléke és a vis inertiae hatása alól. Mi más ez, ha nem a Mikó és társai szeme előtt lebegő eszmény megvalósítása, melyben a munkára érett szervezetnek egymást kötő és oldó szervei szabályos munkában végezhetik közös célra törekvő közös munkájukat.

Ily értelemben s mai viszonyaink szerint így értendő, hogy egyesületünk súlya főként múzeumán van. Így érti s fogja föl a közönség is, melyért élünk és dolgozunk, az állam is, melynek egyik elsőrangú föladatát végezzük. A közönség a látható valóságot, a szemléltető és művelő gyűjteményeket látja és jobban látja, a kormány pedig ezt a rendszerében teljesen kialakult szervezetet jobban meg tudja érteni és elért eredményei alapján nagyobb bizalommal fordulhat feléje.

Ennek tulajdonítható, hogy míg a gyűjtemények tudományos szükségleteire engedélyezett állami segély az elmúlt évben 45.400 koronára rúgott, az irodalmi és tudományos, valamint a társadalmi munkásság segélyezésére szánt javadalom igen alacsony volt és a fennálló szükséglet keretei megállapítására sem volt elég. Egyesületünk azonban tevékenységében oly megbízható és intézményeiben már annyira fejlesztett szerve és középpontja a nemzeti közmű-

velődésnek, hogy méltán hivatkozhatik azokra a sikerekre, melyeket múzeumi, tudományos és társadalmi téren elért. Eredményei pedig teljes biztosítékul szolgálnak arra, hogy az arra hivatott tényezők támogatása mellett, nemcsak gyűjteményeivel, hanem más irányú közművelődési tevékenységével is eredményes munkát végezhet. S nem jóslat vagy ígéretként hangzik e mondás. Logikai következménye az Egyesület új szellemének.

Még nincs tíz éve annak, hogy gyűjteményeink megmozdultak, sem annak, hogy állami segítyben részesülnek, sem annak, hogy az elhelyezésükre szolgáló építkezés megindult, mégis e rövid idő alatt is, könyvtárunk és állattárunk híre végigjutott a kontinensen (ítthon nem is ért rá megpihenni), három másik gyűjteményünk fejlődése föltétlenül kívánja otthonuk megépítését. Ha szervezetünk ily rövid időn belül múzeumi téren mérőföldes csizmával tudott előremenni: irodalmi és tudományos föladatait is szükség szerint meg fogja oldani, a mint arra képesfük.

Túl vagyunk mi már a múzeum fölfogásának ama kezdetleges stádiumán, a mely, ha elméletben nem is, de gyakorlatban még sok helyen dívik, hogy a múzeum holt kincsek gyűjtő és megőrző helye. Az Egyetemmel való kapcsolatunk magában is erős ösztökéje lenne tudományos törekvésünknek és annak, hogy múzeumunkat az élni és dolgozni akaró művelődési törekvések középpontjává tegyük. Helyzetünk is megköveteli, hogy a múzeum egyes gyűjteményeiben és gyűjteményeivel a nemzeti tudomány és közműveltség szolgálatában álljon. Hagyományaink azonban kötelezőleg parancsolják, hogy ne csak gyűjtsük, hanem értéksítsük is mindazt a nemzeti kincset, melyet elődeink nemes buzgalma és kortársaink bízó áldozatkészsége kezünk alá adott.

A gondjainkra bízott nemzeti vagyonnak anyagi és erkölcsi értékét (történelmi hagyományaink igaz ápolásán és becsületes megtartásán kívül) abban kell keresni, hogy a mi benne becses és tanulságos, taníthasson, művelhessen, lelkesíthessen mindenhol és mindenkor. Tehát gyűjteményeink elhelyezésében és föllállításában a legjobb szemléltető anyagot, ismertetésében és közrebocsájtásában a legmegbízhatóbb tudományos készletet kell a köz javára közreadni. Elméletünk fejlettsége, az Egyetemmel való kapcsolat logikája, hagyományaink teljessége hármias parancscsal szorítanak arra, hogy az alapítóknak gyönyörűen megvalósult álma: a múzeum, a hozzáfűzött reménységet: a tudomány művelését, a honismeret terjesztését is megvalósítsa. E gondolatok magyarázzák, hogy az érem- és régiségtár példájára a három természettudományi tár önálló tudományos organum fundálására törekszik. A szakosztályi folyóirat javadalmának háromfelé osztása útján nyert összegek nem fődözik a fölmerült szükségletet, de elegendők a keretek megvonására. Az „Erdélyi Múzeum“-nak egyetemes tudományos szemlévé való átalakítása nyílt kérdéssé van téve s ennek megoldásával a könyvtári osztály organumára is sor kerül.

E kérdéseknek lehető rendezésével azonban még más feladatok is várnak ránk. Gyűjteményeink leíró és tudományos kata-

lógusai gondjában Egyetemünk is osztozik s így reményünk lehet arra, hogy azokat az általa kezelt közvagyon nyilvántartására, szerződésünk alapján, el fogja készíttetni. Tudományos földataink között első sorban anyagunknak szakszerű közzététele áll. Tudományos irodalmunk mai állapotával szorosban összefügg tudományos gyűjteményeink zárkozottsága. Senki sem tudja, hogy hol mit találhat s mi honnan van kiadva vagy közzétéve. Szakembereink csak elperegrinálhatnak az országnak valamennyi gyűjteményében, de hogy hasson a hét lakattal őrzött irodalmi és művészeti kincs szélesebb körben akár a tudomány, akár a műveltség javára?

E gondolatok Egyesületünk körében sokszor elhangzottak, a nyilvánosság elé és ily határozott formában azonban most kerülnek legelőször. Az Egyesület jubiláris emlékkönyve, néhai alapítónk irodalmi hagyatékának kiadása, a sajtó alatt lévő Újfalvy-kötet, emlékiróink új sorozatának tervezett kiadása s már megjelent eddigi kiadványaink a multa, ily irányú terveink a jövőre vonatkoznak. Amazok nemcsak fenti állításunk tanui, hanem egyben biztos alapjai is jövőendő fejlődésünknek. Mi természetesebb, minthogy e munkát Erdély területén nekünk kell elvégeznünk; s még természetesebb, hogy ebben az állam támogatását várjuk. Valóban itt van már az ideje annak, hogy ezt az igényt nyíltan bejelentjük, nem azért, mintha meguntuk volna a Hamupipőke szerepét, hanem, mert nálunknál kedvezőbb helyzetben lévők kisebb munkáért is nagyobb és állandóbb támogatásban részesülnek.

E gondolatok, a viszonyoknak ily mérlegelése s a szükségnek ajtónkon való kopogtatása ösztönöztek arra, hogy tudományos és irodalmi munkásságunk hathatósabb segítyezésért az elmúlt év folyamán lépéseket is tettünk.

Ha az elmúlt esztendő folyása meg nem tanított volna arra, hogy az Erdélyi Múzeum tíz rövid esztendő alatt egyetemi városunkban mivé fejlődött: ha elért eredményeink ki nem léptek volna szűkebb hazánk határain túl a nagyvilágba, ha összeköttetéseink nem eszméltettek volna arra, hogy a hazai és idegen kulturális intézmények sorában bizvást megállhatunk: volna-e jogunk merészebb pillantást vetni a jövőbe, nem lenne-e csupán káprázat, a mi után indulunk? Kérdések, melyek nem elméleten fordulnak meg, hanem azon, hogy az Erdélyi Múzeumot mi magunk el ne hagyjuk, társadalmunk el ne ejtse s közoktatásunk felelős intézői saját tapasztalásukból ismerjenek meg bennünket. Nemzeti társadalmunk ilyen szervének megismerése megér egy kis fáradságot. Erre igen előkelő fejedelmi vendégünk tanított meg bennünket, Lipót Salvator királyi herceg öfensége, ki májusi látogatása alkalmával az Erdélyi Múzeumról a legnagyobb elismeréssel volt kegyes megemlékezni.

Kolozsvár, 1913. januáriu 9-én

Az Erdélyi Múzeum Egyesület
névében

Erdélyi Pál

főtitkár.

A gyűjtemények állapota, gyarapodása és munkája.

A könyvtár jelentése.

Tisztelt Közgyűlés!

Csendes, de nem egészen zavartalan esztendő munkájáról számolok be; de számadásom még mindig nem teljes, mert bár az esztendőnek általában nyugodt folyása lehetővé tette, hogy kítűzött célunkhoz közelebb férközhessünk, a belső munkának óhajtott teljességéről még mindig nem szólhatok. Pótolni valónk még mindig van, noha aránylag rövid idő alatt s aránylag kicsiny erővel dolgozva: gyűjteményeink körül tisztábban láthatunk, mint akár egy esztendővel ezelőtt is.

A katalógusok publikálása körül még mindig vannak nehézségeink. Pedig ennek a kérdésnek már el kellene dőlnie, mert az ideiglenesség kissé soká húzódik. 1908-ban, mikor a kiadandó katalógus reményében az ideiglenes állapotot a közel jövőben megvalósítható végleges berendezkedésig átmenetileg elfogadtuk, éppen úgy tisztában voltunk azzal, mint ma, hogy az ideiglenesség hosszú időre nem szólhat. Ma már, ha időközi berendezésünk erre az átfutó néhány évre bevált is, még tisztábban láthatjuk, hogy a könyvtár rendje, az anyag nyilvántartása és közzététele mind sürgetősebb föladatunk. Megnyugtathatjuk azonban az érdeklődő közönséget, hogy a lefolyt időt nem töltöttük csupán várakozó és reménykedő óhajtásban, hanem állandó munkában, melynek eredményeül a nyomtatott katalógus kiadását a könyvtár részéről komoly akadály nem gátolja.

Így a folyóiratok betűsoros leíró katalógusa teljesen készen, külön van föllállítva. A rövid címeket és a hozzátartozó utalólappokat a nagy ABC-és kereső katalógusba beleillesztettük s készült egy olyan jegyzék is, mely az anyag hiányait teljesen feltünteti s így a tervszerű kiegészítésnek egyszersmindenkorra állandó alapja marad. A gyűjteményes munkák és sorozatos kiadványok leíró czédulái is elkészültek s így a kereső ABC-és katalógus a föllállított egész anyagra nézve teljessé vált. A hírlapok leíró katalógusa is munka alatt áll s felerészében el van végezve, a sajtóképi nyomtatványokra vonatkozó számozó lajstrom folytatásaként, elkészült

a hírlaptár föllállítása és nyilvántartása céljára szánt számozó lajstrom is.

A nyomtatványi osztály keretében föllállított gyűjtemények legnagyobb tömegéről (sajátképi nyomtatványok, hírlapok, folyóiratok diszművek) szóló számozó lajstromokkal rendelben volnánk. E munka folytatása gyanánt a naptárakat már az idén földolgoztuk, csupán föllállításra és számozásra várnak; a *Halotti Beszédek* leíró czéduláit az év végén vettük munkába, az *Egyetemi Nyomtatványok* és *Értesítők* lajstromaira ezután kerül sor. E három utóbbi gyűjtemény föl van állítva és használható. Az osztály kiegészítő része lesz a térképgyűjtemény, melynek rendezéséhez már hozzá is kezdettünk.

Elért eredményeink daczára tisztában vagyunk azzal, hogy az osztálynak egész anyagával még mind nem jöttünk rendbe, mert hiszen e végzett munkák mind csupán a meglévő könyvre és nyomtatványra vonatkoznak. Pedig nekünk tisztán kell látni, hogy bármilyen gazdag és szép készlet áll is már a mi közönségünk rendelkezésére, még mindig vannak nagyon jelentékeny hiányai, a melyeket pótolni kell. Mivel a könyvtár javadalma soha sem volt elég, annál kevésbbé gazdag, a könyvtári anyag rendszeres és tervszerű gyarapítása mindig nehézséggel járt és időnkint csupán a véletlenül mult. Erdélyi könyvtár lévén, az erdélyi szellemi élet könyvtári emlékei és irodalom teljességén kívül a hazai könyvészet és a múzeumi tudományok készletének viszonylagos teljességére is gondolnunk kell. Sajnálattal állapíthatjuk meg, hogy bár évek óta tudatosan és rendszeresen dolgozunk e hiányok pótlásán, még most sem mondhatjuk el magunkról, hogy föltűnő hézagainkat sikerült betölteni. Javadalmunknak mindenkori szerénysége okozza és magyarázza, hogy könyveink nagy része a konzerválásnak elemi formáját, a biztosító kötést, most is nélkülözi. Természetes tehát, hogy a hézagok kitöltése és a köttetés szüksége meglévő javadalmunkat ma is erősen terheli, tehát míg egyfelől a régi bajok elenyésztetésére költünk, a mai irodalom megszerzésében takarékoskodnunk kell. Mivel pedig a köteles nyomtatványok legnagyobb része sürgős védelmet kíván, — hogy a hírlap és folyóirat bekötéséről ne is szóljak — a tudományos szükségletekre szánt javadalom jelentékeny áldozatot hord a konzerválás érdekében.

Nem elégedetlenség vagy panasz szól e tények fölsorolásából. Hiszen jól emlékezünk arra, hogy ezelőtt néhány évvel is sokkal nagyobb kétségek között járva, igazolt aggodalommal gondoltunk a jövőre. Pedig milyen nagy útát jártunk meg azóta s mennyivel közelebb jutottunk föladataink megoldásában kitűzőtt célunkhoz!

Szerencsére az ember nemesebb lénye nem tud megelégedni a viszonylagos jóval s keresve-keresi a még jobbat, mely már a tökéletes képét ölti magára. Ez a sarkantyúzós ösztön közös örökségünk levén, magában is elegendő volna állandó serkentésünkre. De a könyvtár különben is olyan intézmény, melyet ezerszemű és ezerkarú közönség őriz és igazgat, mire valamit elérhettünk,

új törekvés és messzebbi cél van élénk tűzve, melynek csábja egyre ösztökél. Nincs számunkra megállás és ez így van jól. Ha egy-egy alkalom kínálkozik, hogy útunkra visszanezhessünk, csodálkozva látjuk, hogy az imént elhagyott mértföld kő milyen messze tűntnek látszik. S mégis jó, hogy ez így van, s mégis jó, ha néha vissza-visszanézünk. Régebbi helyzetünket a maival összevetve, van jogunk öröme s van akkor is, ha az elmúlt esztendőre gondolunk.

Az imént felsorolt munkálatok mellett s azokkal párhuzamosan az évi gyarapodást is elláttuk, illetőleg azzal lépést tudtunk tartani. Pedig a múlt évben naplózott ügyészégi anyagnak jelentékeny része is az idénre maradt s az idei ügyészégi anyag legnagyobb része is föl van állítva. A könyvesházban (repozitórium) folyt munka arányát legjobban az mutatja, hogy a számozási lajstromban 128000—134108 folyó számig haladtunk. A gyarapodás földolgozásában az ügyészégi köteles nyomtatványokból eredő hírlap- és folyóiratkészlet földolgozása körül nehézségeink vannak. Részint azért, mert hiányaik pótlására különös gondot kell fordítani, részint, mert az egyszer összeállított éviolyamot vagy kötetet azonnal kötetés alá kell készíteni. Ebben a kettős igyekezetben is külön bajaink vannak. A későn átadott anyag még későbbben kerülővén rendezés alá, a hiányzó számok és füzetek pótlása kevés eredménnyel jár; baj, hogy az ilyen hiányos köteteket vagy évfolyamokat problematikus dolog véglegesen elhelyezni; baj az is, ha ideiglenesen kapnak helyet, mert a mellett, hogy sok területet igényelnek, róluk, mint hiányos folyamatokról, külön ideiglenes jegyzéket kell készíteni s végül baj az is, hogy a hírlaptár állványainak folytatólagos elkészítése erről az esztendőről elmaradt. A köteles nyomtatványok közül az önálló kötetek és füzetek is rendszerint pongyolában kerülnek be, vagy mert a nyomdák már úgy pongyolában szállították az ügyészéghez, vagy mert ott a kezelés — a dolog természete szerint — nem könyvtári szempont szerint történik. Ennek az anyagnak jelentékeny része pusztán napi értékű nyomtatvány s daczára annak, hogy bizonyos nyomdai termékeket újabb útasítás kiadása óta nem kell beszoigáltatni, még mindig sok olyan nyomtatvány van, a melynek könyvtárunkra nézve alig van értéke. A velök való bánás tehát fokozott figyelmet kíván s így földolgozásuk nemcsak lassúbb, de költségesebb is. Ezt sem panaszképpen állapítom meg, hanem mert így van s hozzá tartozik mindennapi életünk bibelődő, aprólékoskodó foglalkozásához. Köteles nyomtatványaink külső köntöse ellen elmondott észrevételünkhöz még hozzátartozik annak megállapítása is, hogy az ügyészégi kezelés a könyvek esztétikai érdekét figyelmen kívül hagyja. Az elmondottak különben nem változtatnak azon a tényen, hogy a köteles nyomtatványokban könyvtárunk nagy értékű anyagot könyvel el s hogy bennök a nemzeti könyvészetnek rendszeres gyűjtésére igen becses forrásunkat kell látnunk. A mit különben kimutatásaink is eléggé igazolnak. Nem kicsinyeskedés, hanem a valóságnak hí rajza kíván e sorokban szem elé kerülni, mivel

még az a reménység is kecsegtet, hogy a tény megállapítása kívánatos jobb megoldást is vonhat maga után.

Ajándékból és csere útján elért gyarapodásunk is kedvező. Hazai és külföldi összeköttetéseinkben sikerült bizonyos állandóságot érni el s már csak az a legfőbb törekvésünk, hogy azt lehető teljességben föntarthatassuk s a magunk részéről is lehetőleg viszozzuk. Mivel a csereviszony kezelését a Választmány a könyvtár föladatává tette, meg kell mondanom, hogy szétküldendő kiadványaink egy része jelentékeny késéssel kerül hozzánk s egyes kiadványaink sorozatában meglehető időbeli hézagok vannak. Természetes, hogy a fölszólalások mindig a könyvtárhoz vannak intézve, de az is természetes, hogy e miatt a könyvtár nem viselheti a felelősséget. Gondoskodni kell tehát arról, hogy a bennünket jelentékenyen gyarapító csere fejében, ha már többet nem adhatunk is, rendesen adjuk, amit adhatunk vagy adnunk kellene. Itt kell megemlíteni, hogy az expediálás költségeire rendes átalányunk vagy fedezetünk nincs. Tehát ily módon a portókötség kezelése nemcsak nehézkes, hanem még fölösleges munkával is terhel. Ideje volna már arról gondoskodni, hogy az Egyesület különböző szerveinek ide központosított kezelése költségeire rendes átalányt engedélyezzen s azt külön cím alatt utalja ki a könyvtárigazgató kezéhez.

Könyvtárunknak kifelé való hatását szépen igazolja az a kimutatás, mely nobilis barátaink ajándékozását foglalja össze. Ha ezt a korábbiakkal összevetjük, meg kell látnunk az állandó emelkedést, tehát észre kell vennünk, hogy évről-évre gazdagabbak vagyunk és pedig nemcsak az adomány útján nyert gyarapodásban, hanem ennek forrásában: a könyvtárt körülölelő szeretetben is. A magyar ember természetétől nobilis, a könyv kedvelése és szeretete újabb időben kezd általánossá válni, bár történetünk egész folyamán, kivált itt Erdélyben, mindig gyakorlatban volt. Részint a hagyomány ereje, részint fajtánk nemes indulata kész és önkényt kínálkozó hajlandóságot teremtett, melyet az újabb és lassan terjedező művelődési vágy csak növelt. A könyvtárnak csak meg kellett látnia ezt a buzgalmat és áldozatra kész indulatot s viszoznia kellett a feléje forduló érdeklődést s igazolni az előlegezett bizalmat. Gondolom, hogy erre való igyekezetünknek szives elismerését kell látni abban az örvendetes jelenségben, hogy barátaink és látogatóink ritkán térnek üres kézzel vissza. Hogy példát is mondjak, egy kora fiatalságában külföldet megjárt s hazatérte óta a köznek élő és nemes munkát végző barátunk másodsor külföldi útja emlékeivel és pályakezdő reménysége igazoló írtaival kedveskedett. Megvált tőlük, hogy gyűjteményünknek szolgálatot tehessen. A példák számát szaporíthatnám, de valamennyit közös és fennjáró gondolat sugallja: hogy mindenki hozzájáruljon nemzeti intézményünk megbecsüléséhez, a melylyel ez a kedves közönség voltaképpen s legjobban magát becsüli meg. Úgy gondolom, hogy rokonszenvűknek ez a hálás elismerése fölment az alól, hogy

most még köszönő szóval is illessem ajándékaikat s mégis szívesen teszem meg, nemhogy irántuk, hanem hogy magunk iránt tartozó kötelességünket örvendező szívvvel róhassam le.

Vásárlásra az idén is csak módjával gondolhattunk, a mi meg is látszik statisztikánkon. Pedig ezen a téren is állandó tényezővel dolgozunk. Úgy a hivatásos könyvkereskedelem, mint az alkalmi eladásra szánt könyvek tulajdonosai sűrűn és mindig bizalommal fordulnak hozzánk. A külföldi nagyobb czégek számon tartják és rendszeren kínálják bennünket érdeklő darabjaikat s a hazai könyvkereskedők is a legnagyobb előzékenységet tanúsítják. Bizonyára mi is nagyon sajnáljuk, hogy megfelelő javadalom hián be kell érnünk a legszükségesebbel s hogy más nagy könyvtárak módjára nem vagyunk ellátva a szükséges anyagi eszközökkel. Úgy hiszem, ugyanezt hazai könyvtáraink mind elmondhatnák magukról. Nem is azért történik ez, hogy kimutatásunk adatát igazoljuk vagy mentegessük, hanem azért, hogy hivatkozhatnánk rá most a velünk dolgozó kereskedelem előtt s jövőben a bennünket érhető szemrehányással szemben.

Bizonyára eljő valamikor az az idő, mikor az évi könyvtermést számon fogják kérni a könyvtárektől, mert hiszen az új kor mind jobban hajlik a könyvtári ügy felé s az idő és a haladás élénkebb ellenőrzéssel kísérik a könyvtárak működését. Ma még csak az üzleti érdekelttség s néhány valódi könyvkereskedő tartja számon a könyvtárak vásárló képességét, de hamarosan változhatnak a viszonyok. Eszményi tökéletességre ugyan még nem gondolunk, de arra az ígérkező érdekelttségre már számítani kell, mikor minden nagyobb könyvtárt rendes közönsége kíván irányítani.

Kétségtelen, hogy gyarapodásunk évi statisztikája kedvező, de bizonyos az is, hogy abban a vásárlás adata az idén is elmarad. Ha meg valódi szükségletünkre gondolunk, meg kell állapítani, hogy tudományos készletünk fejlesztésére, a gyarapítás tudatos irányítására, hiányaink pótlására képesítve nem vagyunk. Javadmunk ma is a régi s az állami segélyből ránk jutó rész is a régi. Mikor az első segélyt kaptuk 15.000 koronából 4500 korona esett a könyvtárra, ma 45.400 koronából csak 6500 korona jut. Egy ízben már kifejtettem, hogy ha a főntartó hatóság a könyvtár vásárló képességéről nem gondoskodik: kiejti kezéből a fejlesztés irányítását s meg azt a jogot, hogy annak elmulasztását számon kérhesse. Hogy ilyen szegénységből mi következik, könnyen elmondhatjuk, ha arra gondolunk, hogy a könyvtárnak szűkülő forgalmi körével fordított arányú és állandóan növekvő hanyatlása áll be. Könyvtárunk erdélyi jellegén kívül, tudományos és művelő hatása mellett, gondolni kell arra is, hogy a Dunától kezdve Kelet felé ez az egyetlen nagy könyvtárunk. És erre nemcsak nekünk, hanem minden magyarnak gondolnia kell. S még van időnk arra, hogy gondolkodjunk felette s arra is, hogy segítsünk rajta. S éppen azért még idején mutatok rá most a felöltő jelenségre, noha gyarapodási statisztikánk általában kedvező levén, alkalmasnak látszik annak elburkolására.

Hírlapgyűjteményünk gyarapodása nagyjában és általában kielégítő, de a figyelmes szemlélő észreveheti, hogy a régebbi anyag hiányainak pótlása itt is nagyon nehezen megy és hogy az új anyag meglehetősen hiányosan kerül be. Az első esetben azonban nemcsak pénzügyi kérdéssel állunk szemben. Régi hírlapjaink teljessé tétele annál inkább szorít, mivel természetes követelménynek látszik, hogy az ország második hírlapkönyvtárától anyagának teljességét méltán várhassuk. De éppen a régi hírlapok s régi évfolyamok igen ritkán kerülnek piacra, a minék két oka van. Egyik az, hogy közönségünk még nem fordít rájuk gondot s így régi lapjaink úri házaink padlásán vagy kamaráiban elhanyagolva s romlásnak vagy püsztlulásnak kitéve, szinte zár alatt maradnak. A másik az, hogy antikváriusaink nem terjeszkedtek még ki a hírlapok anyagára. Mivel pedig annak üzleti forgalma nem igen van, forgalmi értéke sincs, tehát sem a tulajdonost, sem a közvetítőt nem érdekli. A legújabb anyag a sajtóügyi köteles nyomtatványokkal kerül hozzánk, tapasztalat szerint nem mindig teljes folyamatban és ritkán kompletálható, mivel mikor megkapjuk és reklamálunk, rendszeren már a nyomda sem tud kérésünknek eleget tenni. A hiányos évfolyamokkal ennek következtében kettős bajunk van; egyik, hogy kiegészítésük meglehetősen nehezen megy, másik, hogy beosztásuk meglehetősen későn történhetik meg. Általánosan érzett bajunk pedig az, hogy ez az anyag szükségszerint bekötendő s e követelménnyel szemben, a könyvtár javadalma állandóan akadályokat emel. A RMK és az Inc. a könyvtárnak a legértékesebb külön gyűjteményei számozó lajstromuk elkészítését várják. A mennyiben a viszonyok engedni fogják, ezt tekintem legközelebbi föladatunknak. Annál is inkább, mert kivált a RMK. az idén is jelentékenyen és igen értékes darabokkal gyarapodott s mert a gyűjteménynek újra való föllállítása is szükségesnek mutatkozik. Az évi gyarapodásnak legkiválóbb darabja a Rákóczi György-féle Öreg Graduál (1636), melyet a rettegi ref. egyház letétként helyezett el, egyformán megbecsülve így a fejedelmi aján-dékot s a fejedelmi Erdély alkotását az Erdélyi Múzeumot.

Jeleztem tavaly, hogy a kéziratgyűjtemény rendezése megindult. Most, egy esztendő múlva, alkalmam van a benne folyó munka eredményeinek összefoglalására.

Kezdetben a kézírattári anyag a levéltárával együtt volt elhelyezve s külön kézírattárról beszélni nem lehetett. Utóbb a kéziratok egy része külön volt ugyan föllállítva sőt a föllállított anyagnak egyik fele más helyiségekbe is került, mégsem volt s lehetett szó önálló kézírattárról, mint a könyvtárnak egyik osztályáról. Csak akkor, mikor a két gyűjtemény elkülönítése megtörtént, mikor a kézíratos anyagot a levéltártól gondosan szét lehetett választani, mikor az így különválasztott kéziratokat helyileg is külön lehetett kezelni és kezelésekkel arra alkalmas szakerőket lehetett megbizni. Az erre irányuló munka 1902-ben indult meg s tiz év múlva ért véget. Kezdetben csak a különválasztott anyagnak rend-

szeres katalogizálása és föllállítása, utóbb az anyagnak további elkülönítése, végül az új épület átvétele után a gyűjteménynek teljes önállósítása következett. A rendszeres munka itt 1910 végén indult meg s egyelőre egy, 1912 elejétől kezdve két szakember foglalkozik vele.

Elsősorban a régi gyarapodási naplók átvizsgálása és a régi gyarapodások megállapítása és önálló kézírattári naplóba való foglalása indult meg s ezzel párhuzamosan ment, a mennyire csak lehetett, az anyag meghatározása és leírása. Azután a régi, föllállított anyag folytatásaként az időközi gyarapodás került föllállításra, utóbb valamennyi számozás és végül ideiglenes címtározás alá. Ezzel elértük azt, hogy a régi anyag és az új gyarapodás revíziója tisztázta az addig fölmerülő, több ízben vitás kérdéseket, továbbá, hogy a gyarapodási napló s a régi czédulák által a kutató közönség részére hozzáférhetővé vált a gyűjtemény, végül, hogy ezek segítségével az egész kézírattárat fel lehetett állítani, régi és új anyagot egybefoglaló számozással ellátni s így a kézírattár keretét megvonni. E szerint 1—1330 terjedő kézírataink föllállítva, ideiglenes czédulán címtárral ellátva, czéhírataink a városok és czéhek rendén elhelyezve, országgyűlési irományaink időrendben sorakoztatva, családi levéltáraink kiegészítő kézíratai külön-külön egybeállítva alkalmas alapot adnak arra, hogy a részletes és szakszerű könyvtári földolgozás most már kezdetét vehesse. Elsősorban a kéziratok konzerválása, köttetése, restaurálása vár reánk, azután a régebbi leíró katalógus folytatása és végül az egyes különálló gyűjtemények földolgozása. Hogy pedig ezzel együtt és párhuzamosan az újabb gyarapodás földolgozásának is időt és munkát kell szánnunk, azt talán említeni sem kell. Minde munkának örvedetes eredménye, hogy ma könyvtárunknak egy meglehetősen gazdag, a viszonyok szerint hozzáférhető és használható kézírategyűjteménye állott elő, mely csak akkor válik irodalmunk és tudományunk előtt valóban meglepetéssé, ha leíró katalógusa megjelent. Erdélyi históriáinkkal foglalkozó szakembereink előtt kézírattárunk eddig is számottevő forrás volt.

Három új családi levéltár leteléséről örömmel számolhatok be. Tinkovai Mattskássy István és Pál urak (régii és Erdély történelmében vezető családjak) levéltára nyitja meg a sort. A levéltár köztörténeti jellegű anyaga annál nagyobb értékű reánk, mert Erdélynek olyan területére és történetének olyan időszakára vonatkozik, a mely eddig gyéren volt képviselve gyűjteményünkben. B. Szentkereszthy György és felesége szül. Kornis Klementina grófnő családjak hosszúaszoí levéltárát és a kihalt sepsiszentiványi b. Henter családnak rég tulajdonukban álló levéltárát biztáknánk. Az alábbi szerencsésen egészíti ki néhai báró Henter József végrendeleti intézkedése alapján annak idején hozzánk került Henter-könyvtárt, az előbbi pedig a család egyik ágának levéltárát nyitja meg a történelem és a kutatás előtt. B. Jósika Aladár a tíz évvel ezelőtt átengedett levéltár kiegészítéseül a levéltárnak Fenesen rekedt,

főként levelezést tartalmazó, részét engedte át. Gr. Kornis Károly az Országos Levéltárban őrzött családi levéltárát helyezte el. A családi levéltár most már teljes, összetartozik a szentbenedeki levéltárral, melyet korábban vettünk át. Ez az elhatározás folytatása a régi hagyománynak, mert a Kornisok levéltára régebben is Kolozsvárott volt elhelyezve. A levéltár visszaszállításában bennünket az anyag értékes voltán s a levéltár kiegészítésén kívül főként az örvendeztet meg, hogy ezzel az Erdélyi Nemzeti Múzeum bizalom tekintetében az Országos Levéltárral osztozhatik. A levéltárban a tavalyi s az idei becses gyarapodás fölállításán dolgoztak. A rendes gyarapodáson kívül a gr. Kornisok levéltárával kellett elsősorban foglalkozni, hogy a régivel összesíttessék s véglegesen fölállíttassék. Kísérletet folytattunk függő pecsétetes okleveleinknek olyan elhelyezésére, hogy az a pecsétet lehetőleg védelmezze és koczdódását, ütődését, tehát romlását mérsékelje.

Ha valakit a könyvtár élete olyan közelről érdekel, mint bennünket, nem fogja hosszúra nyúlnak találni ezt a jelentést. Ha valaki az életnek a könyvtárral való szervezesebb kapcsolatát keresi, statisztikai tábláinkhoz fog fordulni. Ezek a kimutatások nem olyan szárazok, mint a milyeneknek látszanak s a ki bennök olvasni tud, sok meglepő tényt láthat meg általuk. Elsősorban azt, hogy könyvtárunk minden irányban iparkodik a mindennapi élet szükségleteinek megfelelni és hogy nem merev, hanem az élet követelményeihez alkalmazkodó rendszert követ.

Legyen szabad hálásan emlékezni meg az egyesített könyvtár személyzetéről, melynek buzgósága, képzettsége és szorgalma segített arra, hogy ez év folytáról megnyugtató képet adhattam. E rajznak igazolásául legyen szabad az itt következő kimutatásokra hivatkoznom, ezek között különösen egyre, mely az egyesített könyvtárak mai állományát adja.

Kolozsvár, 1913 januárus 9-én

Erdélyi Pál
igazgató

A kolozsvári Ferencz József Tudomány-Egyetem és az Erdélyi Nemzeti Múzeum Könyvtára gyarapodása az 1912-ik évben

	Egyetem				Múzeum			
	mű	kötet	füzet	drb	mű	kötet	füzet	drb
Nyomatvány — — — —	2103	4496	—	—	3928	9777	—	—
Ősnyomatvány — — — —	—	—	—	—	—	—	—	—
Régi Magyar Könyvtár — —	1	1	—	—	50	58	—	—
Folyóirat — — — — —	18	1032	—	—	19	397	—	—
Hírlap — — — — —	2	61	—	—	51	650	—	—
Egyetemi nyomatvány — —	5	—	326	—	—	—	—	—
Disszertáció — — — — —	1027	—	1027	—	—	—	—	—
Értesítő — — — — —	—	—	—	1057	—	—	—	—
Vegyes nyomatvány — — —	6	—	—	7	97	—	—	216
Térkép — — — — —	3	—	—	4	28	—	—	28
Kézirat — — — — —	3	3	—	—	329	388	—	—
Színlap — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	5
Proklamáció — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	—
Egylevelés — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	27
Gyászjelentés — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	7209
Oklevél — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	473
Facsimile — — — — —	—	—	—	—	—	—	—	850
	3168	5593	1353	1068	4502	11270	—	8808
					3168	5593	1353	1068
					7670	16863	1353	9876

azaz 7670 mű, 28092 darab.

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtárának gyarapodása forrása szerint az 1912-ik évben

a nyomatványi osztályban

	Nyomatvány		Ősnyomatvány		R. M. K.		Folyóirat		Hírlap		Vegyes nyomatvány		Térkép		Színlap		Egylevelés		Proklamáció		Gyászjelentés	
	mű	köt.	mű	köt.	mű	köt.	mű	köt.	mű	köt.	mű	drb	mű	drb	darab							
Vétel útján	751	1232	—	—	41	44	1	79	3	15	—	—	27	27	—	—	—	—	—	—	—	—
Ajándékul	512	1152	—	—	7	10	8	69	1	56	97	216	1	1	5	27	—	—	—	—	—	236
Cserében	17	144	—	—	1	3	—	76	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Köteles példa	2648	7249	—	—	—	—	10	173	47	579	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6969
Letétül	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	3928	9777	—	—	50	58	19	397	51	650	97	216	28	28	5	27	—	—	—	—	—	7209

a kézírattári osztályban

	XVII. század		XVII—XVIII. század		XVIII. század		XVIII—XIX. század		XIX. század		XX. század	
	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet
Vétel útján	—	—	3	3	9	9	3	3	71	82	—	—
Ajándékkal	3	3	2	2	26	29	4	4	93	104	2	2
Letétül	2	3	—	—	21	21	3	3	86	118	1	2
Összesen—	5	6	5	5	56	59	10	10	250	304	3	4

a levéltári osztályban

	Oklevél					Lymbus	Czimeres levél	Oklevélmásolat	Pecsét	Czimerkép	Arczkép és viselet	Könyvczimlap	Fényképlemez
	XVI. század	XVII. század	XVIII. század	XIX. század	XX. század								
Vétel útján	4	3	50	152	—	7	1	3	—	1	455	18	370
Ajándékkal	1	13	98	108	—	3	—	—	6	—	—	—	—
Letétül	—	1	2	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	5	17	150	286	1	10	1	3	6	1	455	18	370

összefoglaló kimutatás

	Vétel		Ajándék		Letét		Csere		Köteles példa		Összesen		
	mű	drb	mű	drb	mű	drb	mű	drb	mű	drb	mű	drb	
Nyomatványok	823	1397	626	1772	1	1	a) az Orvosi- és term. tud. sz.-tól b) a Bölcs. ny.- és tört. tud. szakosztálytól c) alkalmi	13	146	—	—	—	—
Kézíratok	86	97	130	144	113	147	—	—	—	—	329	388	
Oklevelek	—	1064	—	230	—	29	—	—	—	—	—	1323	

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtárát az 1912. évben
ajándékaikkal gyarapították

a nyomtatványi osztályban

Az ajándékozó neve	Nyomtatvány		Ősnyomtatvány		R. M. K.		Vegyes nyomtatvány		Színlap	Proklamáció	Egyleveles	Gyászjelentés	Folyóirat		Hírlap		Térkép	
	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet					darab	mű	kötet	mű	kötet	mű
A m. kir. földmivélségügyi minisztérium		2																
A m. kir. belügyminisztérium		2												1				
Képviselőház	3	35																
Bécsi Császári Akadémia	1	1																
Kalocsai Érseki Iroda		1																
Budapesti Egyetem Könyvtára		1																
Budapesti Egyetem rektori hivatala			10															
Kolozsvári Egyetem rektori hivatala		1																
Upsalai Egyetem rektori hivatala	1	3																
Dévai tanítóképző igazgatósága	2	3																
Budapest székesfőváros statisztikai hivatala														2				
Kolozsvári kereskedelmi és iparkamara		1																
Múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége		1																
Múzeumok és könyvtárak orsz. tanácsa		1																
Debreczen sz. kir. város múzeuma		1																
Orsz. Munkásbetegsegélyező pénztár		2																
Fiume város közönsége	1	2																
Sepsiszentgyörgy város polgármesteri hivatala		1																
A sátoraljaujhelyi „Erzsébet” közkórház		1																
Kolozsvári Szent Imre Kör	13	55																
Sächsische Gymnasiallehrer Verein, Dresden		1																
„Unitárius Közlöny” szerkesztősége														1				
„Die Friedens-Warte” szerkesztősége														1				
Az Erdélyi Múzeum Egyesület orvostudományi szakosztálya														1	3			

Az ajándékozó neve	Nyomtatvány		Ősnyomtatvány		R. M. K.		Vegyes nyomtatvány		Színlap	Proklamáció	Egyleveles	Gyászjelentés	Folyóirat		Hírlap		Térkép	
	mű	kötet	mű	kötet	mű	kötet	mű	db	darab				mű	kötet	mű	kötet	mű	db
	Dr. Szádeczky Béla — — —	1	1															
Szegedy-Maszák Hugó — —	1	1																
Br. Szentkereszty György —	240	436			7	10	5	5										
Sztojka Ferencz — — — —		2																
Taussig Alajos — — — —	9	12					8	8				46						1 1
Dr. Ványolós Miklós — — —	1	1																
Görzsönyi Vargha Zoltán —	1	1																
Dr. Veress Endre — — — —													2	2				
Dr. Veress Ferencz — — — —	6	6																
Dr. Vértessy Jenő — — — —	1	1																
Dr. Zilz Gyula — — — —	1	1																
Összesen — — — —	512	1152			7	10	97	216	5	—	27	236	8	69	1	56	1	1

a kézírattári osztályban

Az ajándékozó neve	Mű	Kötet
Beregi Manfréd, Kolozsvár — — — — —	1	1
Jankovich Lászlóné, Kolozsvár — — — — —	102	115
Sándor Imre, Kolozsvár — — — — —	2	2
Báró Szentkereszty György, Hosszúaszó — — — — —	15	15
Szilágyi János — — — — —	1	1
Taussig Alajos — — — — —	3	4
Ismeretlen — — — — —	7	6
Összesen — — — — —	130	144

a levéltári osztályban

Az ajándékozó neve	Oklevél	Pecset
Ilfj. Biás István, Marosvásárhely — — — — —	1	
Budik Ferencz, Székelyudvarhely — — — — —	121	
Domján Péter, Kolozsvár — — — — —	2	
Kovács Gábor, Dés — — — — —	7	
Losonczy Ernő, Kolozsvár — — — — —	65	
Molnár Béla, Kolozsvár — — — — —	3	
Sándor Imre, Kolozsvár — — — — —	15	
Báró Szentkereszty György, Hosszúaszó — — — — —	9	
Tánczos Jánosné, Vajasd — — — — —	1	
Dr. Veress Endre, Kolozsvár — — — — —		6
Összesen — — — — —	224	6

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtárába az 1912 évben
beérkezett cserepéldák kimutatása

az orvosi és természettudományi szakosztály részéről

H o n n a n	Nyom- tatvány		Folyó- irat	
	mű	kötet	mű	kötet
Erdélyi Kárpát Egyesület --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Magyarországi Kárpát-Egyesület --- --- --- --- ---	—	2	—	—
Magyar Bába-Egyesület --- --- --- --- ---	1	1	—	1
Magyar Kir. Földtani Intézet --- --- --- --- ---	4	4	—	5
Magyar Nemzeti Múzeum --- --- --- --- ---	—	—	—	1
Magyar Turista-Egyesület --- --- --- --- ---	—	—	—	2
Magyarhoni Földtani Társulat --- --- --- --- ---	—	—	—	1
Kir. M. Természettudományi Társulat --- --- --- --- ---	2	2	—	3
Siebenbürg. Verein f. Naturwissenschaft, Nagy- szeben --- --- --- --- ---	—	2	—	1
Gyógyászat szerkesztősége --- --- --- --- ---	—	—	—	1
Gyógyszerészeti Hetilap szerkesztősége --- --- --- --- ---	—	—	—	1
Naturforschende Gesellschaft in Basel --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Naturforschende Gesellschaft in Bern --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Naturhistor. Verein d. preuss. Rheinlande u. Westfalens, Bonn --- --- --- --- ---	—	1	—	1
Société Entomologique de Belgique, Bruxelles --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Société Royale Zoologique et Malacologique de Belgique, Bruxelles --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Société Nationale des Sciences Nat. et Math. de Cherbourg --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Naturforschende Gesellsch. Graubündens, Chur --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Royal Irish Academy, Dublin --- --- --- --- ---	1	1	—	3
Physikalisch-medizinische Societät in Erlangen --- --- --- --- ---	1	1	—	—
Società Entomologica Italiana, Firenze --- --- --- --- ---	—	—	—	1
Société de Physique et d'Histoire Nat. de Genève --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Oberhessische Gesellschaft f. Natur- u. Heil- kunde, Giessen --- --- --- --- ---	—	2	—	—
K. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen --- --- --- --- ---	—	—	—	2
Naturwissenschaftlicher Verein f. Steiermark, Graz --- --- --- --- ---	—	2	—	—
Verein der Ärzte f. Steiermark, Graz --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Société Hollandaise des Sciences à Harlem --- --- --- --- ---	—	—	—	1
Societas pro Fauna et Flora Fennica, Helsingfors --- --- --- --- ---	—	5	—	—
Naturwiss.-medizinischer Verein, Innsbruck --- --- --- --- ---	—	1	—	—
Naturforscher-Gesellschaft bei d. Universität Jurjew --- --- --- --- ---	1	1	—	1

H o n n a n	Nyom- tatvány		Folyó- irat	
	mű	kötet	mű	kötet
Verein für Naturkunde zu Kassel --- --- ---		1		
Naturwissenschaftl. Verein f. Schleswig-Hol- stein, Kiel --- --- ---				1
Physikalisch-ökonomische Gesellschaft zu Kö- nigsberg --- --- ---		2		
Kais. Akademie d. Wissenschaften, Krakau --- Matematyczno-przyrodnicza Akad. Umiejetnosci w Krakowie --- --- ---				1
Société Vaudoise des Sciences Naturelles, Lau- sanne --- --- ---		3		
Museum Francisco-Carolinum, Linz --- --- ---				1
Royal Society of London --- --- ---		1		2
Geological Society of London --- --- ---		1		
Gesellschaft z. Beförderung d. ges. Natur- wissenschaften, Marburg --- --- ---		1		
Société Impériale des Naturalistes, Moscou --- K. B. Akademie der Wissenschaften, München				1
Ärztlicher Verein, München --- --- ---		2		
Naturhistorische Gesellschaft, Nürnberg --- --- Offenbacher Verein für Naturkunde --- --- ---		1		1
Société Zoologique de France, Paris --- --- ---		1		
Naturwissenschaftlicher Verein, Passau --- --- Società Toscana di Scienze Nat. resid. in Pisa		3		
Deutsch. Naturwiss.-mediz. Verein f. Böhmen „Lotos“ in Prag --- --- ---		1		1
Jednota Ceskych Matematiku v Praze --- --- ---				1
Naturwissenschaftlicher Verein zu Regensburg Verein d. Naturfreunde in Reichenberg --- ---		1		
Stavanger Museum --- --- ---		1		
St. Gallische Naturwissenschaftliche Gesellschaft Comité Géologique, St.-Pétersbourg --- --- ---		1		
Società Adr. di Scienze Nat. in Trieste --- --- Kunigl. Vetenskaps-Societeten, Upsala --- --- ---		12		2
Upsala Läkareförening --- --- ---		7		
Upsala Universitäs Mineral.-geol. Institution --- K. k. Naturhistorisches Hofmuseum, Wien --- --- ---				1
Nassauischer Verein f. Naturkunde, Wiesbaden Naturforschende Gesellschaft in Zürich --- --- ---				1
Verein für Naturkunde, Zwickau --- --- ---	1	1		
Societas Zoologica Tokyonensis --- --- ---		1		
Michigan Academy of Science, Ann Arbor ---		1		

H o n n a n	Nyom- tatvány		Folyó- írat	
	mű	kötet	mű	kötet
	Wisconsin Academy of Sciences, Madison ---	—	1	—
New-York Academy of Sciences --- --- ---	—	—	—	1
Royal Society of Canada, Ottawa --- --- ---	—	1	—	—
Academy of Natural Sciences, Philadelphia ---	—	—	—	1
Missouri Botanical Garden, St.-Louis --- --- ---	—	1	—	—
Smithsonian Institution, Washington --- --- ---	2	15	—	—
Összesen ---	13	101	—	45

a bölcsészet-, nyelv- és történettudományi szakosztály részéről

H o n n a n	Nyom- tatvány		Folyó írat	
	mű	kötet	mű	kötet
	Magyar Földrajzi Társaság --- --- --- ---	1	1	—
Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság ---	—	—	—	1
Magyar Nemzeti Múzeum --- --- --- ---	—	—	—	1
Magyar Néprajzi Társaság --- --- --- ---	—	—	—	2
Magyar Numizmatikai Társaság --- --- --- ---	—	—	—	1
Magyar Nyelvtudományi Társaság --- --- --- ---	—	—	—	1
Magyar Philológiai Társaság --- --- --- ---	—	—	—	1
Magyar Protestans Irodalmi Társaság --- --- --- ---	—	—	—	1
Szent István Társulat --- --- --- ---	—	—	—	1
Országos Középiskolai Tanáregyesület --- --- --- ---	—	—	—	1
Bács-Bodrogmegyei Történelmi Társulat --- --- --- ---	—	—	—	1
Budapesti Philológiai Társulat --- --- --- ---	—	—	—	2
Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület --- --- --- ---	—	1	—	—
Pécs—Baranyamegyei Múzeum-Egyesület --- --- --- ---	—	—	—	1
Archeológiai Értesítő szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Budapesti Szemle szerk. --- --- --- ---	—	—	—	4
Család és Iskola szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Erdély szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Erdészeti Lapok szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Genealogiai Füzetek szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Keresztény Magvető szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Magyar Katonai Közlöny szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Magyar Nyelvőr szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1
Magyar-Zsidó Szemle szerk. --- --- --- ---	—	—	—	1

H o n n a n	Nyom- tatvány		Folyó- irat	
	mű	kötet	mű	kötet
	Múzeumi és Könyvtári Értesítő szerk. --- ---	—	—	—
Erdélyi Múzeum szerk. útján --- ---	1	4	—	1
Deputazione Fiumana di Storia Patria --- ---	—	1	—	—
Schlesische Gesellschaft f. vaterländ. Kultur, Breslau --- ---	—	4	—	—
Academia Română, București --- ---	1	1	—	—
Royal Society of London --- ---	—	1	—	1
K. B. Akademie der Wissenschaften, München Westfälischer Provinzialverein f. Wissenschaft. u. Kunst, Münster --- ---	—	10	—	—
Kungl. Witterhets-, Hist.- och Antikv. Akad. Stockholm --- ---	—	1	—	—
K. Humanistiska Vetenskaps Samfundet i Upsala Brooklyn Institute of Arts and Sciences --- ---	—	1	—	—
Cincinnati Museum Association --- ---	—	10	—	—
Lloyd Library, Cincinnati --- ---	—	—	—	1
Smithsonian Institution, Washington --- ---	—	5	—	—
Összesen ---	3	42	—	31

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtára 1912. évi
jövedelmeiről és azok felhasználásáról

	Bevétel		Kiadás	
	kor.	f.	kor.	f.
1 Rendes javadalom --- ---	3120	—	—	—
2 Rendkívüli bevételek --- ---	1055	94	—	—
3 Állami segély --- ---	6500	—	—	—
4 Kézpénz 1911-ről --- ---	522	64	—	—
5 Gyűjtemények gyarapításáért --- ---	—	—	3666	85
6 Könyvkötő munkákért --- ---	—	—	2964	30
7 Szállításért és úti számlákért --- ---	—	—	830	95
8 1910. évi kölcsön törlesztéseért és ka- mataiért --- ---	—	—	2292	50
9 Rendkívüli munkákért --- ---	—	—	828	20
10 Vegyes kiadások --- ---	—	—	631	52
	11198	58	11214	32
Túlkiadás ---	—	1574	—	—
	11214	32	11214	32

	Egyetem			Múzeum		
	mű	kötet	darab	mű	kötet	darab
Nyomtatvány --- --- ---	63647	116134	—	51414	95833	—
Ősnyomtatvány --- --- ---	19	19	—	80	83	—
Régi Magyar Könyvtár ---	65	83	—	1562	1656	—
Hírlap --- --- --- ---	11	328	—	596	5593	—
Dízmű --- --- --- ---	134	387	—	304	728	—
Halotti beszéd --- --- ---	5	5	—	860	866	—
Apor-könyvtár --- --- ---	—	—	—	103	117	—
Egyetemi nyomtatvány ---	—	—	7345	—	—	—
Értesítő --- --- --- ---	—	—	8721	—	—	—
Színlap --- --- --- ---	—	—	—	—	—	19191
Proklamáció (Apor) ---	—	—	—	—	—	927
Egyleveles (Apor) --- ---	—	—	—	—	—	60
Gyászjelentés --- --- ---	—	—	—	—	—	46251
	63881	116956	16066	54919	104876	66429
				63881	116956	16066
				118800	221832	82495

A kolozsvári Ferencz József tud.-egyetem és az Erdélyi Nemzeti Múzeum könyvtárának használata az 1912 évben

H ó n a p	Házi használatra kiadott művek		Az olvasó termekben használt művek	
	mű	kötet	mű	kötet
Januáriu s --- --- ---	266	382	3258	4388
Februárius --- --- ---	288	424	4343	5651
Márczius --- --- ---	276	398	4136	5248
Április --- --- ---	236	361	2994	4283
Május --- --- ---	316	438	2864	3929
Június --- --- ---	232	399	2002	3060
Julius --- --- --- } Augusztus --- --- --- }	A könyvtár zárva volt.			
Szeptember --- --- ---	291	416	3003	4310
Október --- --- ---	432	571	5178	7187
November --- --- ---	299	424	3462	4681
Deczember --- --- ---	194	268	2599	3334
Összesen ---	2830	4081	33839	46071

Az érem- és régiségtár jelentése.

Tisztelt Közgyűlés!

Ez évi jelentésemhez van szerencsém a szokásos táblázatokat a részletes áttekintés szempontjából mellékelni. E kimutatások között elsősorban azt emelem ki, a mely azoknak a lelkes hazafiainak és honleányoknak neveit tünteti föl, a kik fontos nemzeti hivatással bíró intézetünket ajándékaikkal gyarapítani voltak szívesek. Kiemelem pedig e kimutatást azért, hogy alkalmam legyen még egyszer biztosítani a nagylelkű ajándékozókat intézetünknek legmelegebben érzett hálájáról és hogy kérjem őket és az ő neveik által, az ő lelkesedésüknek segítségével mindazokat a hon szerető magyarokat, a kik a magyarságnak szomorú árvaságát Erdélyben ismerik, hogy lelkes pártfogásukat és jóindulatukat intézetünktől, mely az erdélyi magyarságnak a tudomány fegyverével küzdő katonája, a jövőben se vonják meg.

Az a másik kimutatás, a melyet az érem- és régiségtárnak gyarapodásáról statisztikai tábla alakjában bemutatok, messze alatta marad szám tekintetében annak a fényes eredménynek, a mely ez idei munkálkodásunknak gyümölcse. E kimutatásban ugyanis azoknak az arczpirító állapotoknak következtében, a melyekben helyiségek szempontjából vagyunk, javarészből hiányznak azok a tárgyak, a melyek tudományos ásatásainkból származtak.

Méltóztatnak tudni, hiszen több mint elégszer kifejtettem, hogy intézetünk tudományos működéséhez három lényeges kellék szükséges; *megfelelő javadalom*, *kellő tudományos személyzet* és *múzeális célokra alkalmas épület*.

Ezek közül a tényezők közül mindegyiknek jelentősége teljesen egyenlő értékű. Úgy vagyunk velük, mint az ember a szerveivel. Ha egy szerve hiányzik, az életműködés megszűnik, ha egy szerve nyomorék, az életműködés is többé-kevésbé elnyomorodik.

Javadalom tekintetében messze vagyunk attól az időponttól, a mikor az osztály vezetését átvettem és a mikor az irányadó körök azt hitték, hogy évi 83 forinttal osztályunk feladatai megoldhatók. Messze, hiszen ez évi kiadásaink csaknem elérik a 60 ezer koronát. Hogy ez összegnek több mint a fele adósság, az nem változat azon az örvendetes tényen, hogy a javadalmazás tekintetében lényegesen előre haladtunk és ha messze vagyunk is a tényleges szükséglettől, mégis hátrahagytuk már a csecsemő-kort és ifjúságunkat kezdjük élni.

Ha a tudományos személyzet dolgát vizsgáljuk, tagadhatatlan hogy vannak még kívánni valóink, ezek azonban inkább azoknak a nyomorúsága, akik intézetünk szolgálatába önfeláldozó magyar lelkük és tudományszerető lényük sugallatára beállottak és attól nem váltak meg, bárha sokat kell nélkülözniök és szenvedniök.

Az intézet szempontjából elmondhatjuk, hogy irigylésre méltó helyzetben vagyunk, az intézet csak azt érzi, hogy egy dr. Buday Árpád, dr. Kovács István, dr. Roska Márton áll szolgálatára; elismert és végtelenül jó hangzású nevek a régészeti irodalom terén. Nevek, a melyeket e haza határain túl is ismernek, hiszen a németországi limes kutatások első tudományos összefoglalása dr. Buday Árpád tollából nem pusztán hazánk régészete szempontjából fontos és dr. Kovács Istvánnak az etrusiai érmészet rendszeréről írott művét az olasz Rivista Numismatica jónak látta egész terjedelmében újra kiadni, bizonyára nem azért, mert rossz volt. É három rokonszenves hangzású név csak az élén jár annak a lelkes csapatnak, a mely intézetünk köré tömörül s a mely részben a központban, részben a vidéken fejti ki azt az öntudatos munkát, a melyre előrehaladottabb és jobban dotált intézetek is büszkéek lehetnének. Szólhatok arról is, hogy intézetünk tudományos személyzete megállta a helyét szűkebb hazarészünk területén túl is, hiszen dr. Roska Mártonnak perjamosi és pécskaszemlaki ásatásai, dr. Buday Árpádnak a bácskai sánczokra vonatkozó kutatásai, melyek a Magyar Földrajzi Társaság Alföldi Bizottságának keretében mozgottak, túllépték hazarészünk határait. Méltóztatik látni tehát, hogy jó messze haladtunk ezen a téren is attól az időponttól, a mikor az intézet tudományos személyzete az igazgatóban merült ki.

Hozzátehetem ezekhez azt is, hogy segítőszemélyzetünk és laboratoriumi munkánkban jártas embereink értékéről csak emelkedést jelenthetünk; hiszen fényképészeti laboratoriumunknak alkalmazottja, Lehóczky András az ezidei kiállításon nyert munkáival ezüst érmet.

Ha azonban e két szervnek örvendetes haladását megállapíthatjuk és szívesen rójjuk le a köszönet szavait is azoknak az illetékes tényezőknél, a kik ennyit is lehetségessé tettek; mikor a harmadik tényezőről szólunk, akkor szívesebben hallgatnánk. Őt különböző helyen szétdobva hever az a tudományos anyag, a melyet összegyűjtöttünk s maga az igazgatás is kettészakadt már ebben az esztendőben. És ha még arról beszélhetnénk, hogy az öt különböző hely mind a múzeumi munkák végzésére alkalmas vagy elegendő, de hiszen erről szó sincs. Javarészük magánlakásokra alkalmas, alacsony, szűk szoba, a melyekben működésünket gátló tényezőknél egész halmazával állunk szemben.

Aztán még erre is azt lehetne mondani, hogy hagyján, de mit szóljunk, mikor még ezekben a minden kritikán alóli helyiségekben is a szükséges butorzás nélkül állunk. Nincs értelme, hogy az adminisztrciónak azokról a nehézségeiről szóljunk, a melyeken bizony egy kis jóakarattal is lehetne segíteni, csak azt említjük

meg, hogy fontos ásatásaink anyagát az ásatás színhelyén történt eredeti csomagolásukból sem vehetjük ki, ha nem akarjuk, hogy azoknak tudományos értéke veszendőbe menjen, mert hiszen teljesen hijjával vagyunk a szükséges szekrényeknek. Általában annyira nem törődik a régiségárunk megfelelő elhelyezésének kérdésével senki, hogy az már igazán banalitás lenne, ha erről szót vesztegetnénk. Nem is tesszük, csak jelentjük újra, mert hiszen ez kötelességünk.

Mint mondtam, javadalom tekintetében van már némi mozgási képességünk és szakembereknek sem vagyunk hijjával; e két tényező hatása, hogy fényes évet zártunk le. Őskori csoportunk palaeolithos része Saint-acheuli leletekből pompás kiegészítést nyert úgy, hogy ma már a csoklovinaiakhoz a nemzetközi összehasonlító anyag is legalább részben rendelkezésünkre áll. A mint hivatalos kiküldetésnek köszönhetjük az egyiptomi palaeolithicumra vonatkozó gyűjteménycsoportunkat, úgy most is dr. Roska Márton hivatalos kiküldetésének köszönhetjük a Saint-acheuli csoportot. Sokkal fontosabbak ezidei ásatásaink. Kötelességünk, hogy azokat a múzeumi törekvéseket, a melyek a vidéken komolyak, teljes erőnkől támogassuk. Az ügy érdeke kívánja, hogy e támogatásunkat intézetünknek, mint az erdélyi részek központi és legfontosabb intézetének működésével összhangba hozzuk, nehogy olyan vetélkedés kapjon lábra, a mely nekünk is, a vidéknek is csak ártana. A dolog természetéből kifolyólag könnyű ezt megtenni, ha mind a két irányban a szeretet elve vezet bennünket.

A vidéki gyűjteményeknek az a feladatuk, hogy a maguk gyűjtőterületét a lehető legaprólékosabb részletességgel, hogy úgy mondjuk, monographikus módon, feldolgozzák, a mi feladatunk, hogy az egész erdélyi részeknek régészeti képét gyűjteményünkben nagy vonásokban, tehát jellemző leletek által feltüntessük.

Ezt a célt szolgáltuk, mikor minden erőnkől támogattuk a nagyenyedi múzeumot és a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumot, még pedig ez utóbbit abban, hogy a területére eső praemykenei korú erdösi telepet, az előbbit pedig abban, hogy az ő gyűjtő területére eső gombási népvándorláskori temetőt tudományosan kiaknázhassák. Egyiknek teljes feldolgozása sem fejeződött még be, de a két derék vidéki gyűjtemény elég bő anyaggal rendelkezik már a mondott lelőhelyekről, ez idén hát gondoskodhattunk arról, hogy mindkét lelőhelyről gyűjteményünk is pontosan megfigyelt és jellemző leletek birtokába jusson. Erdődön Intézetünk megbízásából dr. László Ferencz ásatott és jól megfigyelt lakóház maradványokat szállított onnan be.

A marosgombási ásatást dr. Roska Márton vezette, a mely korábbi rétegében az úgynevezett skytha, későbbi rétegében pedig honfoglaláskori periodusba tartozó emlékeket rejtett. Ezek az ásatásokon kívül fontos még a marosdécsei, a melyet dr. Kovács István vezetett és a melynek eredménye tizenöt sir a bronzkor kezdő szakából, a melyek között hármát in situ emeltek ki. Bronzkori chronológiára alig vannak fontosabb ásatások ezeknél.

A római korra vonatkozó ásatások közül az idén a mogorósi és a kistarcsai ásatásokat kell kiemelnünk, mind a két helyen egy-egy villa suburbanaval volt dolgunk, a melyekből mind a két helyen két-két épületet tártunk fel nagyszámú jellemző leletek társágában; mind a két ásatásnál örömmel tapasztaltuk, hogy munkánk közönségünkben támogatókra lelt, hiszen a kistarcsai ásatásnál aligha juthattunk volna a dologhoz, ha *Nemes Ferencz dr.*, Kolozsvár sz. kir. város tanácsnoka, *Lönnhardt Ignác* városi gazdasági főintéző és ifj. *Schneller István* városi gazdasági intéző urak nem adnak hirt a napfényre került falrészletekről. Munkánk mindenesetre sokkal fáradtságosabb lett volna, ha ők nem állottak volna lehetőleg mindenben a legnagyobb előzékenységgel segítségünkre; jólesik ezt elmondanunk, mint őszinte hálánknak egyetlen lehetséges olyan kifejezését, a mellyel nem bántjuk az ő végtelen önzetlenségüket. Nemkevésbé sok segítségre leltünk Mogorósdon, a hol a mi régi kipróbált lelkes barátunk, dr. *Kövári Ernő* volt a hiradó. Itt *Buczek József* a vajdahunyadi vasgyár igazgatója, *Kadlik Rudolf* és *Ross József* vasgyári mérnök urak kötelezték le Intézetünket a legnagyobb hálára, hiszen a nehéz terepen igazán nehéz lett volna boldogulni az ő segítségük nélkül.

Népvándorláskori csoportunk gyarapodása ebben az évben igazán hatalmas. Nincs rajta miért csodálkozni, hiszen a hol az apahidai aranyelet előkerült, azon az aranyvidéken annak társaira mindig számíthatunk; most Szilágymegeye területéről került egy hatalmas aranyelet gyűjteményünkbe, a melyben mintegy 150 aranytárgy fordul elő. Nagy anyagi áldozatokba került, hogy ezt megszerezhettük, bizonyára sokat fogunk küzdelemben, a míg ez áldozatok következményeit megszüntetjük, de ki nem térhettünk előle.

Magyargombás és Várfalva két olyan ásatásunk az idén, a mely honfoglaláskori és árpádkori leleteinket gyarapította. De nemcsak azért fontosak e leletek, hanem azért is, mert Intézetünknek két lelkes barátját imertük meg újra. Báró *Jósika Gábort*, a ki várfalvi ásatásunknál volt segítségünkre, már régi lelkes jóakarónkúl tiszteltük; ezeknek mindinkább növekvő lelkes csoportját egészítette ki a magyargombási ásatások lelkes maecenasa, báró *Zeyk József*; az ő lelkes jóakarata nélkül hazai történetünkre bizony fontos adatok mentek volna tönkre és annál jobban esik lelkünknek, hogy lelkes támogatásukért köszönetet mondhatunk.

Közép- és újkori emlékeink közül ez évben kiemelkedik egy XV. századbéli csúcsíves izlésű aranyozott turribulum, de leginkább Patócsy Zsófia síremléke. Emlékeznek bizonyára, hogy milyen szegényen indultunk meg ezelőtt tizennégy évvel és ma, ha kellő helyiségünk lenne, fényes kiállítást csinálhatnánk közép- és újabkori szobrászati emlékeinkből; az Anjouk korával kezdhetnénk a Szent György-szobor gipszmásolatával, folytathatnánk a Hunyadiak síremlékeivel; ezt a sort folytatná az idén szerzett Patócsy síremlék, a tavaly szerzett Haller-féle és még régebbi Sükösd-emlék;

nem is szólva azokról a Hunyadi-kori sírkövekről, a melyek szintén emelnék e sorozatnak értékét.

Gazdag volt e csoportbeli gyarapodásunk ötvösművekben és fegyverekben is, valamint ipartörténeti tárgyak is nagymértékben egészítették ki azt. Nem maradt gyarapodás nélkül gyógyszerári csoportunk sem.

A mi pedig az éremtár gyarapodását illeti, arról is csak örömmel jelenthetjük, hogy a gyűjtemény tervszerű fejlesztését csekély anyagi erőnkhez mérten ez év folyamán is folytattuk. Mint jelentős momentumot emeljük ki, hogy Intézetünk ez év folyamán első ízben vett részt személyes képvisellel külföldi éremárverésen s ezenkívül nyolcz esetben állott külföldi éremkereskedőkkel összeköttetésben. Ez idén legjelentősebb éremvásárlásunk által, mint a múlt évben is, az ó-görög csoportot kívántuk fejleszteni, mint a mely alapjául kell, hogy szolgáljon minden értelmesen fejlesztett éremtárnak. Hogy milyen eredménnyel tettük ezt az idén, könnyen érthetővé válik, ha a Tisztelt Közgyűlés tudomására hozzuk, hogy idei szerzeményeinkkel a gyűjteménycsoport eddigi állagának numizmatikai értékét megkérszerezük. Természetesen találjuk azonban, hogy nem elégedhettünk meg az ókori csoport fejlesztésével, hanem folytatnunk kell azt a közép- és újkori csoportnál is és főleg Erdély érmelésének emlékeit kell összegyűjtenünk, mely utóbbi törekvés anyagi téren eleve nagy feladat elé állítja Intézetünket annál is inkább, mert a magánosok áldozatkészségére éppen az erdélyi csoportnál számíthatunk legkevesebbé.

Az ajándékozott érmeokről összeállított táblázatos kimutatásból láthatjuk, hogy ez idén mennyire megcsappant az ajándékozók száma és még szomorúbb az eredmény, ha ez ajándékozott érme numizmatikai értékét nézzük. Eltekintve a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszterium adományától, mellyel plaquett gyűjteményünket fejlesztette, jelentősebb ajándékozásról nem is számolhatunk be. Ilyen körülmények között hatványozott mértékben érezzük a háfát, melyre *Delhacs* István Bécsben elhunyt hazánkfia kötelezte Intézetünket is azáltal, hogy 20.000 drbból álló éremgyűjteményét hagyományozta a nemzetnek azzal a kikötéssel, hogy gyűjteményének a Magyar Nemzeti Múzeum Éremtárában már meglévő darabjai a vidéki múzeumok között osztassanak szét. A Magyar Nemzeti Múzeum után az Erdélyi Nemzeti Múzeum Éremtára először fog élni a kiválogatás jogával, a mi örvendetes tudomásul szolgálhat annyival is inkább, mert a nyár folyamán megtörtént a még mindig jelentős sorozatokat tartalmazó éremgyűjteménynek kiválogatás céljából Intézetünk részére való átvétele. A 10.000 néhány száz koronára értékelt gyűjtemény feldolgozása, illetve kiválogatása sokkal nagyobb munkát igényel, semhogy azt ez év folyamán elvégezhetjük volna. A mint azonban elkészülünk vele, kedves kötelességünknek fogjuk tartani, hogy annak eredményéről részletesen is beszámoljunk a Tisztelt Közgyűlésnek.

Egyébként az Éremtár gyarapodásáról készült táblázatos kimu-

atás részletesen beszámol ez évi szerzeményeinkről, úgy, hogy azoknak részletezésétől itt el is tekintünk. Csupán azt említjük meg, hogy ebben az esztendőben 71 éremtári lajstromban több, mint ötödfél ezer érmet dolgoztunk föl és e mellett szorgalmasan folyt az Éremtár törzsanyagának rendezése.

Látogatóink száma 2801 volt.

Az a működés, a melyet Intézetünk a Régiségtárban és az Éremtárban kifejtett mindenesetre az irodalmi működésben érte el csúcspontját, mert hiszen gyűjtésünk végső célja a tudományos feldolgozás, vagyis a leleteknek hazai múltunk szempontjából való értékesítése; ennek a feladatnak folyóiratunkban feleltünk meg, a mely ez évben a kikötött ívszámon túl 23 és fél ívnyi terjedelemben jelent meg, mindig magyar és francia szöveggel. Hogy értéket jelent-e ez a kiadványunk, azt persze nem mi mérjük le, reánk nézve csak útmutató az a körülmény, hogy úgy a belföldön, mint a külföldön emelkedett azon tudományos intézeteknek száma, a kik folyóiratunkért velünk csereviszonyba léptek; a külföldi intézetek száma ez évben 69-re emelkedett, a kikkel csereviszonyba léptünk. A folyóirat tartalmából az őskorra vonatkozik dr. Roska Márton munkálatai közül először: A diluvialis ember nyomai a csoklovinai Cholnoky barlangban, másodsor: A pécskaszemlaki ásatásról adott tudományos beszámoló.

A római korra vonatkozó témákkal foglalkozik dr. Buday Árpád: Megjegyzések Dacia meghódításának történetéhez és „Vannak e limes maradványok a Meszesen“ cz. cikkeiben. A népvándorlás korára tartozik dr. Kovács István tudományos beszámolója a marosszentannai temetőről. Az erdélyi műtörténelem gazdagítására szolgál Róth Vikornak az almakeréki templomról és annak műkinceseiről szóló dolgozata. Dr. Roska Márton foglalkozik ezenkívül két dolgozatában erdélyi néprajzi kérdésekkel, végül egy pár elvi jelentőségű kérdésben foglalunk állást a hazai régészeti munkálkodás iránya tekintetében. Igyekeztünk lehetőleg színvonalon álló illusztrációkkal feltétlenül használhatóvá tenni tudományos dolgozatainkat és azt hisszük, hogy ez az igyekezetünk nem maradt minden siker nélkül, ennek pedig annál jobban örvendünk, mert duczainkat immár kolozsvári sokszorosító intézetnél készítettük és az a remény biztat bennünket, hogy e kolozsvári intézmény lassanként a mi megrendeléseink folytán is mind tökéletesebb munkák elkészítésére lesz képes.

Fentebb említettem az eredményeket, a melyeket laborán-sunk a fényképészet terén ért el, most a sokszorosítás terén feltűnő örvendetes jelenségről szólottam azzal a jóleső érzéssel, hogy habár mostoha viszonyok között dolgozunk is, tőlünk telhetőleg igyekszünk abban a kis körben, a melybe bennünket sorsunk helyezett, lehetőleg hasznosakká válni.

De mégis legfontosabb ez évben képtárunk fejlődése. Nem akarom most arra az öt képre fektetni a fősúlyt, a melylyel gyűjteményünket szaporítottuk, de ki kell emelnünk azt a körülményt,

hogy a Bástyá-u. 2. sz. alatt bérelt ház II. emeletén felállíthattuk végre képtári anyagunkat úgy, hogy az most a maga szempontjából érvényesül. Szétválaszthattuk a régibb és a modern iskola műveit, külön csoportosíthattuk az arcképeket; az uralkodóháza vonatkozó képeket és grafikus csoportunkat. Még egy pár, a képtárra vonatkozó ügyünk befejezetlen s így azt a közönségnek még nem nyithatjuk meg, de az említett befejezetlen ügyek egy pár hónap alatt — remélem — akár kedvező, akár kedvezőtlen módon, de befejezést nyernek és akkor a megnyitásnak semmi sem áll útjában.

A kik a bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi szakosztály kebelében működő szépművészeti csoport ez évi őszi kiállítását megtekintették, azok némi betekintést már most is nyertek a képtárunk tekintetében beállott kedvező változásról és meggyőződhettek arról az igazán elismeréseméltó munkáról, a melyet képtárunk öre: *Merész Gyula* festőművész végzett. Mindenesetre beleillik *Merész Gyula* úr abba a munkáskörbe, a mely az intézetünk köré csoportosult szakemberekből alakult; ebbe a körbe lelkes önzetlensége állítja be őt a legszorosabban. A képtárhoz tartozó lépcsőház egy, a beállott hideg miatt teljesen be nem fejezhetett, nagy vásznat mutat, a mely első ízben dolgozza fel a Hunyadi-ház címerének gyűrűs-holló legendáját. Ezzel a képpel a művészi környezet megteremtéséhez kívánt hozzájárulni képtárunk öre és ezt a művésznek és a honát szerető embernek kettős lelkesedésével cselekedte meg. Lássák, tisztelt Uraim, ezen a téren is olyan embert vonzott magához intézetünk, a ki tisztában van azzal, hogy áldozni, áldozni és ismét csak áldozni kell, ha ezen a földön a magyar kultúrát meg akarjuk menteni az elpusztulástól. *Merész Gyula* úr megértette a mi intézetünk feladatát és megértette annak helyzetét is; tudja, hogy ez az az intézet, a melyben a népünket nagy tettekre lelkesítő ideáloknak ébrentartásán kell fáradozni és tudja azt is, hogy éppen ezért ezzel az intézettel egy pár lelkes emberen kívül nem törődik senki. Nem is volna művészlélek, ha lelkét ez a két momentum meg nem ragadta volna, hiszen mi lelkesíthetné más áldozatokra. Mindnyájan úgy vagyunk vele, azért találtuk meg őtet és azért talált meg ő bennünket. Szegények és nyomorultak vagyunk, de az ügyet, a melynek szolgálatába állottunk, lelkünkben szeretjük és mert fontosságával tisztában vagyunk, azért minden negligálás daczára készek vagyunk minden áldozatra.

Dr. Pósta Béla

egyetemi ny. r. tanár, igazgató.

Ajándékozók névsora.

- Ákoncz István
Balás Jenő
Bányai Nándor
Ifj. Derzsi Biás István
5. Bocsánczy Tódor
Dr. Branstein Lipót
Dr. Cholnoky Jenő
Cholnoky Béla
Ifj. Czakó Lajos
10. Dr. Czecz Dénes
Egyetemi könyvtár
Dr. Ferenczy Miklós
Ferenczy Sándor
Gajdos József
15. Havas Andor
Hermann Arnold
Hidvéghy Sándor
Jakabházy Ferencz
Br. Jósika Aladár
20. Br. Jósika Gáborné
Kiss Gyula
Kozma Zoltán
Dr. Kőváry Ernő
Lidák Nándor
25. Magner István
Mauthner László
Morvay Árpád
Nagy Adorján
Zs. Nagy Árpád
30. Növénytani intézet
Orbók Gyula
Petely István †
Péterffy Miklós
Podaveczy József
35. Rác Sándor
Retezár Árpád
Reményik Károly
Roska Márton
Cs. Sándor Imre
40. Schrammer Ferencz
Sebestyén Dávid
Szabó Ferenczné
Szabó Miklós
Takács József
45. Dr. Tóth Béla
Trucz János
Dr. Visegrádi János

Kimutatás az E. N. M. Régiségtárának 1912. évi gyarapodásáról.

Anyag	Beszerzés módja	csoport											Összesen	Fősszeg								
		Egyiptomi	Őskori	Római	Népvándor-láskori	Árpádkori	Fegyvertári	Közép- és újkori ötvösség	Ipartörténeti	Costume	Architektonikus szculp-turális	Kegeyleti			Kép, rajz, festmény	Gyógyszer-tári	Néprajzi	Vegyes				
Arany	Ásatás Vétel Ajándék Letét	4		467					3									474	474			
Ezüst	Ásatás Vétel Ajándék Letét				30	37			21									67	21	5	93	
Réz	Ásatás Vétel Ajándék Letét	2	1							3	5	302				5		10	308	2	320	
Bronz	Ásatás Vétel Ajándék Letét	1	16	51	66				1	1								134	19	10	161	
Vas	Ásatás Vétel Ajándék Letét	2	61	75	9													147	13	11	171	
Kő	Ásatás Vétel Ajándék Letét	42	4	152	4				2					5				160	0	55	221	
Agyag	Ásatás Vétel Ajándék Letét	21	199	180	2					6								402	2	56	460	
Fa	Ásatás Vétel Ajándék Letét								2						2	2			2	4	6	
Üveg	Ásatás Vétel Ajándék Letét	1	19	127	106					1								253	1	5	259	
Csont	Ásatás Vétel Ajándék Letét	7	18	63	14													102		3	105	
Egyéb	Ásatás Vétel Ajándék Letét		19	4	9					9	1							107	2	22	32	176
Összesen	Ásatás Vétel Ajándék Letét	32	336	682	247				28	17				5		107		1297	10	683	2446	
Fősszeg		134	364	1167	255	9			31	328				5		109		7	26	11	2446	

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum éremtárának vásárlásokból

		Ókori				Középkori								
		Folyó			Összesen	Folyó			Emlék			Összesen		
		ar.	ez.	br.		ar.	ez.	réz	ar.	ez.	réz			
Görög	{ vétel ajándék	3	63	5	71									
Róm. közt.	vétel	1	2		3									
Róm. csász.	{ vétel ajándék	2	21	31	54									
			1	23	24									
Barbarus	vétel		3		3									
Magyar	{ vétel ajándék					3	10							13
							2							2
Erdélyi	vétel													
Ausztria és ör. tart.	{ vétel													
Itália	vétel						3							3
Spanyol	ajándék													
Francia	ajándék													
Svájcz	{ vétel ajándék													
Angol	ajándék													
Németorsz. és ném. bír.	{ vétel ajándék													
Lengyel	{ vétel ajándék													
Török	{ vétel ajándék													
Tengerentúli	ajándék													
		6	90	64	160	3	15							18

és ajándékokból való gyarapodása az 1912. év folyamán.

Újkori								Kegy- érem	Jeton	Plakett				Papírpénz	Vétel	Ajándék	Vétel és aján- dék együtt	
Folyó				Emlék						ar.	ez.	br.	ar.					
ar.	ez.	nik.	réz	ar.	ez.	nik.	Összesen	ar.	ez.					br.	ar.	ez.	br.	Össz.
															71	71		
															5	5		
															3	3		
															54	54		
															24	24		
															3	3	160 ókori	
	157						157								170	170	200 hazai	
	4						4	2			2				5	15		
9	5		1				15								15	15		
	399		7				406								406	406		
															3	3		
	1						1									1	1	
	3	3	1				7									7	7	
	1						1								1	1		
	1						1								1	1		
						2	2									2	2	
	43						43								43	43		
	2						2			3					5	5		
	4						4								4	4		
	6						6								6	6		
	1						1								1	1		
	1						1								1	1		
			1	1			2								2	2	483 külföldi	
9	628	4	12				653	2	3		2	2	2	5	774	69	843	

Jelentés az Erdélyi Múzeum állattára felől az 1912. évben.

Tisztelt Közgyűlés! Az Erdélyi Múzeum állattárának története és részletes ismertetése rövidesen meg fog jelenni jubileumi emlékkönyvünkben. Az ismertetés az állattár jelenlegi állapotát az 1912 év végéig tünteti föl. Jelentésemet ezúttal tehát igen rövidre foghatom, beszámolva az állattárnak múlt évi rendezési munkálatairól és felsorolva a múlt évi gyarapodást.

Az állattár három nagy terme közül kettőben, úgymint a nagy rendszertani teremben és a sarokteremben a tárgyak kiállításával csaknem egészen elkészültünk, csupán a rendszertani teremben nincsenek még berendezve a szabadon álló nagy szekrények közül azok, melyekben a Tunicatumok és a Molluscumok legjellemzőbb példáit fogjuk bemutatni. Nincsenek ugyanis még meg azok az üvegedényeink, melyekben a folyadékban eltett alakokat korszerűen be lehetne mutatni és nincsenek meg az ideiglenes edények elhelyezésére alkalmas üvegpolczok és állványok sem. Hiányoznak az említett szekrényeknek kihúzható és a közönségnek is átnézhető fiókjai is: asztalosmunkák és egyéb berendezési tárgyak elkészülte Kolozsvárt teljesen kiszámíthatatlan tényezőkön múlik. Hiányoznak végül még az egyes szekrények és tárgyak olyan ismertető fölírásai is, melyek a gyűjteményt a nem szakember látogató előtt is érthetővé és élvezhetővé tegyék. Hogy e munka elvégzése késik, azon csak az csudálkozhatik, a ki nem tudja, hogy az állattárnak csak egyetlen saját tudományos segédmunkása van *Boga Lajos* őrsegéd személyében. A többiek, a kik az állattár rendezésén velem együtt dolgoznak, erre csak annyi időt fordíthatnak, a mennyit nekik a tanítás és egy hallgatók százaitól használt nagy intézet ellátásának teendői még meghagynak.

Remélem, hogy az állattár a nyár elején a nagy közönségnek is meg lesz bizonyos napokon nyítható, ha a rendezésnek minden részletével nem is készülünk el akkorra. Egyes érdeklődőknek eddig is mindig szívesen megmutattuk és a legújabb állományainkkal is megmutattuk a még hiányzó fölírásokat. És ilyen érdeklődők nem csekély számmal akadtak.

Az állattár múlt évi gyarapodásáról a következő szám adatok nyújtanak rövid áttekintést.

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Állattárának gyarapodása az 1912. évben.

Folyószám	A tárgy rövid leírása	Fajok száma	Példák száma	Beszerzés módja	Észrevétel	
1	Kitömött Emlősök (Mammalia)					
	Rágcsálók — — — — —	1	3	Vétel	Führer Lajostól és Erdély és Szabó budapesti czégtől	
	Ragadozó — — — — —	1	1	Int. készitm.		
Kérődző — — — — —	1	1	Vétel			
2	Madarak (Aves)					
	Kitömötték — — — — —	59	132	Vétel	Erdély és Szabó budapesti czégtől Führer Lajostól Németh Pál urad. int. Führer Lajostól	
	” — — — — —	2	2	Ajándék		
	Bőrök — — — — —	39	85	Vétel		
	Fészekaljok — — — — —	54	167			
Oikologiai csoportok						
3	A) Forróföldövi Emlősök		1	Int. készitm.		
	B) Madarak :					
	Poszáta-félék — — — — —		2	”		
	Rigó-félék — — — — —		1	”		
	Hazai díszmadarak — — — — —		1	”		
	Sasok zsákmánynyal — — — — —		2	”		
	4	Izeltlábuak (Arthropoda)				
		Bogarak (Insecta) — — — — —				
		Epheméridae — — — — —	18	38	} Dr. Szilády Zoltán egyetemi magántanár gyűjtése	
		Perlidae — — — — —	17	36		
Psocidae — — — — —		9	16			
Sialidae — — — — —		6	13			
Panorpidae — — — — —		5	16			
Hemerobiidae — — — — —		6	15			
Ascalaphidae — — — — —		2	3			
Phryganeidae — — — — —		2	3			
Limnophilidae — — — — —		17	30			
Leptoceridae — — — — —		4	6			
Hydropsychidae — — — — —		5	9			
Rhyacophilidae — — — — —		2	3			
Myrmeleonidae — — — — —		8	10			
Chrysopidae — — — — —	8	21				
Oikologiai csoport — — — — —		1	Int. készitm.			
Összesen — — — — —	266	618				

A Tekintetes Közgyűlésnek alázatos szolgálja

Dr. Apáthy István

A növénytár jelentése.¹

Tisztelt Közgyűlés!

A magyar közművelődés érdekeiért állandóan érző szívem őszinte fájdalomával láttam és látom e magyar haza természeti kincseinek csillogtatását a külföld számos múzeumában, anélkül, hogy ugyanazoknak tervszerű és gyűjteményes bemutatásával elsőnek Magyarország dicsekedhetnék el, holott — a növényiek csodásan szép tárházát illetőleg — van e célra alkalmas botanikus múzeumunk Kolozsvárt.

Talán még sem tulzott elkeseredésem csordultig telt akkor, amikor a londoni 1908. évi magyar kiállítás remekbe menő erdészbotanikai tárgyai — a magyar nemzet ajándékából, ám az akkori magy. kir. kormány elhirtelenkedéséből — az angol közművelődési intézmények céljaira adattak át, holott ugyan e címen való kérésünk az angoloknál süket fülekre talált; részemről azzal a természetesnek is tetsző felelettel, hogy az 1908-iki „Franco-British Exhibition“ szóbanforgó tárgyai angol közművelődési intézmények között oszlanak meg s idegenbe semmi sem adható!

Feljajdultam és idevágó közművelődésbeli nagy bajainkat gróf APPONYI ALBERT közoktatási- és dr. DARÁNYI IGNÁCZ földmívelési m. kir. Ministerek előtt őszintén föltártam.

Sűrgető kérésem, főleg MOLNÁR VIKTOR közokt. államtitkár nekem mindig feledhetetlenül hálás közbenjárása folytán meghallgatásra talált a nm. Földmívelési Ministerium előtt, sőt gróf SERÉNYI BÉLA jelenlegi földmívelési Minister részéről is. E Ministerium 1909. évi július hó 11-én kelt 73368. I. B—4. számú körrendeletével valamennyi magyar és horvát-szlavon kincstári erdőigazgatóságnak, főerdőhivatalnak, erdőhivatalnak és erdészeti intézetnek meghagyta, hogy a kerületükben előforduló nevezetesebb növénytermékbeli tárgyakat ezentul a kolozsvári m. kir. „Ferencz-József“ Tudományegyetem botanikus múzeumának küldjék be és hogy ennek érdekében a nevezett botanikus múzeum igazgatóságával közvetlen érintkezésbe lépjenek.

¹ A jelentés ortografiája a jelentéstevő tárigazgatóé.

Bár minden lehető megcselekedtem, hasonló rendelettel nem örvendeztetett meg bennünket a nm. Vallás- és Közoktatásügyi Ministerium erdő-uradalmait intéző ügyosztálya, jóllehet hivatkozhattam a földmiv. kormány már megtörtént és közművelődésileg nagyjelentőségű intézkedéseire; nemkülönben az id. rendelet végrehajtásához szüksége tájékoztató „Útmutatás“-ok ezer példányára, amelyeket minden ez ügyben számbavehető tényezője között szét osztatott a Földmiv. Ministerium. Ezt az „Útmutatás“-t, mert másoknak is hasznos lehet s tanulságos, I. sz. mellékleten újból közreadom.

Ez akcióról évek óta hallgattam és most, amikor eredményére hivatkozhatom, szokásom szerint leplezetlenül őszinteséggel adom elő ez ügy historikumát, II. sz. mellékleten foglalván össze a kolozsvári botanikus múzeumnak e címen immár megtörtént s hatalmas méretű gyarapodását, végösszegében 740 számmal.

Akik a Múzeum-kert hagyományairól még tudnak — vannak még szép számmal — tudják azt is, hogy az Államot szerződés kötelezte arra, hogy „Az egyetem a kert parkszerűen mivelte részében jelenleg meglevő arboretumot és fruticetumot, amely csaknem teljes számmal tartalmazza Erdély valamennyi élő fajt és cserjéit, elpusztulni nem hagyja.“ Hogy ez az állami garancia mit jelentett a kolozsvári Múzeum-kert utolsó 40 éves, azaz legszomorubb korszakában: arról jobb hallgatni. Elveszett a Múzeum-kert, fáival, cserjéivel együtt, hogy azután — hozzá tehetem mindjárt — az államkincstár rendkívülien nagy áldozatával annak pótlására nyerjük meg a kolozsvári Házsongárd festőileg szép tájkát, a hosszadalmas kisajátítási pör lezajlásával ez idő szerint 17 kat. 024 öl területen. Hiányzik még 3 kat. hold. A III. sz. melléklet mutatja, hogy a Múzeum-kertet pótló házsongárdi tud.-egyetemi új botanikus-kert megfelelő fákkal és cserjékkel való ellátását is a nm. Földmívelési Ministerium biztosította eddigelé majdnem 20.000 darabbal.

Éltem az alkalommal, hogy a kolozsvári F. J. Tud.-egyetem math. és természettudományi Kara egyik ülésén mindezekről részletes jelentést tévén, kari határozatból kifolyólag kéressék föl gróf ZICHY JÁNOS Vallás- és Közokt. Minister úr arra, hogy végre is az ő hatósága alá tartozó közművelődési intézmény törekvéseinek ily nagy mértékű fölkarolásáért fejezné ki őszinte köszönetét gróf SERÉNYI BÉLA földmiv. Minister Úrnak. Megtörtént.

A fiatal fák és cserjék ú. n. faiskolákban ápolatnak, jobbadán

a régi Múzeum-kert területén, hogy azután, amire véglegesen kialakul az új botanikus-kert alaptervezete és a szervezési munkálatok ugyanott végre-valahára megindulhatnak; e faiskolákból az alaptervezetbeli, tehát végleges helyükre kerülhessenek, végeredményben valósággal feltüntetvén a magyar földön élő fák és cserjék jeles gyűjteményét, melynek számos ezret kitevő tömege a Vallás- és Közokt. Ministeriumnak egy fillérjébe sem került.

Termés- és maggyűjtemény

A botanikus múzeum egyik szépen rendezett részét teszi az a mag- és termés-gyűjtemény, amelynek anyagát, részben a földkerekség jelentős botanikus kertjeivel való s tervszerű cseréviszony révén hordottam egybe. Az 1911. év végéig 738 tárgy nyert elhelyezést betűsoros sorrendben s 12 szekrényben, az 1912. év folyamán folytatólagosan 1912. sz., összesen 2040 tárgy. Előre látható, hogy a most már mintaszerűen föllállított gyűjtemény, amely SZABÓ ENDRE tanársegédem ügybuzgalmát és e muzeális tárgyak iránt helyes érzékét maradandóan dicséri, csak részben fog elérni a rendelkezésre álló szekrényekben. E gyűjtemény rendszeres cédula-katalogusa kész, úgy, hogy a tervszerű fejlesztés lehetséges, csak helyünk és szekrényünk legyen

Bezdek japáni gyűjtése

DR. BEZDEK JÓZSEF budapesti középisk. r. tanár jeles föld-körűli útja botanikus múzeumi eredményeinek főbb vonásait tavalyi jelentésemben érintettem. Ez alkalommal szólnom kell a BEZDEK-féle japáni botanikus múzeumi tárgyak ama két csoportjáról, amelyek használati tárgyakat, élelmiszereket és formalinás készítményeket foglalnak magukban. Az első csoport tárgyai egy hármastagozatu múzeumi szekrényt töltenek meg. E csoportban foglalnak helyet a fából készült használati tárgyak, faminták, a *Bambus*-fonás tárgyai, *Cocos*-, *Cannabis*- és *Typha*-háncsból való tárgyak. Ide sorakoznak még: lakkozott masékból való evőtál, enyv- és fűszer-, valamint gyógyító-anyagok, különböző eleség-növények (algák, magvak, darák, liszt sib.), vagy növény-részek, tea-minták, rizs, rizsbor és egy *Angelica*-faj 3 és $\frac{1}{2}$ méternél hosszabb szára. A formalinás készítmények egy négyestagozatu múzeumi szekrényben foglalnak helyet. Legnagyobb részben Japán fáit tüntetik elő s Tokyo botanikus kertjéből valók. Elhelyezésük s felállításuk mintaszerű, úgy, hogy a botanikus múzeum e sorozattal nemcsak bővült, de jelentékenyen ki is egészítődött. A két csoport tárgyai összesen 94 leltári számot foglalnak le. Szívesen ismétlem meg örömmelnek abbéli kijelentését, hogy BEZDEK dr. derék munkát végzett; végtelenül szerény eszközeivel szemben annyival becsebb mindaz, amit nekünk hozott, a tudomány javáért lelkesedő természetbuvárt szónál, írásnál hangosabban dicséri a BEZDEK-féle kolozsvári botanikus múzeumi gyűjtemény.

Péterfi *Dianthus*-, Bihari *Nymphaea*-
csoportképe és Gyórfy *Molendoa*-i

PÉTERFI MÁRTON, a tud.-egyet. növénynt. int.-hez szolgálattételre beosztott áll. el. isk. tanító, hazánkban a korszerű bryológiai buvárlat megindítója, aki egyszersmind az Erd. Nemz. Múz. növénytár s. őre, *Dianthus*-tanulmányai kapcsán egy különleges érdekű *Dianthus*-csoportozatot állított össze; BIHARI GYULA tanárjelölt, buzgó tanítványom, egy ahhoz hasonlót a nagyváradi *Nymphaea Lotus*-ról. Ugyancsak a magyar mohászati tanulmányok terén nagyban jeleskedő volt tanítványom, dr. GYÓRFFY ISTVÁN lőcsei tanár, aki a Magas-Tátra *Molendoa*-i életéről dec. 16.-án tartotta meg nagy érdeklődés mellett tud.-egyetemi magántanári próba-előadását, ugyanez alkalommal 1. *Molendoa*-alakok a Magas-Tátrából, 2. Zuzmóktól megtámadott moha-fajok c. csoportozatokkal gazdagította botanikus múzeumunkat.

Butujás „Tengeri“-collectiója

Helyénvaló, hogy BUTUJÁS GYULA, a kolozsvári m. kir. vetőmagvizsgáló állomás assistense, aki régebben igen szorgalmas segítők volt az erdély-földi botanizálásban, „Hazánkban termő fontosabb tengeri-félék magjainak alak- és alkattana, gazdasági értékükre való tekintettel“ cz. doctori értekezése anyagát, amely ugyancsak múzeumunkban állíttatott fel, e helyt külön is kiemeljem különleges becsénél fogva.

Munkatársaim

Hova-tovább muló időkre emlékeztető és egyéb tereken munkálkodó tanítványaim sorához szívesen fűzőm utriusque dr. iur. PAPP LÉNÁRT, BARTSCH JÓZSEF, SZÉKELY ENDRE, TULOGDI JÁNOS, HORVÁTH ISTVÁN, KERÉKES JÁNOS, BIHARI GYULA, LENGYEL JÁNOS, BOGSCH SÁNDOR, GOMBA KÁROLY tanárjelöltek neveit, mind akik SZABÓ ENDRE és PÁPAI JÓZSEF tanársegédeim buzgó közreműködésével mozdították elő botanikus múzeumi törekvéseimet, élükön PÉTERFI MÁRTONnal, aki százfélé szétágazó tevékenysége közepette, egyedül volt segítségemre a 600 számot meghaladó ügyforgalom lebonyolításában. Személyiek címén meg kell említenem BODOR ISTVÁN laboráns és ELEKES BÉLA igen derék szolgálóm asztalosi tevékenységét, mely nélkül a botanikus múzeum legszebb darabjainak lege artis föllállítását sohasem hajthattam volna végre. Számukra egy universalis fa-megmunkáló géppel fölszerelt asztalosműhelyt rendeztem be és részletesen kifejttet előterjesztésemre munkájuk illő jutalmát látják a nm. közokt. Ministerium részéről is.

Farkas K. kir. ktiüntetése

A körülöttem munkálkodók közül, mert Őfelsége, a magyar király kegye érinti, e jelentés fonalán első helyre emelkedik FARKAS KÁLMÁN nyug. egyet. növénynt. int. laboráns és tényleges erd. nemz. múz. növénynt. i. őpraeparator, akit megismételt előterjesztésemre

és gróf ESZTERHÁZY KÁLMÁN erd. múz. elnök és főispán kegyes közbenjárására Őfelsége a koronás ezüst érdemkereszttel tüntetett ki, e tud.-egyetem megállapításától kezdődő s immár 40 éves buzgó, soha lankadást nem ismerő szolgálata elismeréséül.

FARKAS KÁLMÁN személyemben a harmadik professort szolgálja és én megismételhetném a tanszéken elődeim: néhai KANITZ AGOST S utódja: ISTVÁNFFI GYULA növénytári jelentéseikben foglalt mindama dicséretet, amelyekkel ezt a törhetetlen hűségű és pontosságában sokakat megszégyenítő munkatársamat illették. Az én örömöm volt a legnagyobb, amikor gróf ESZTERHÁZY KÁLMÁN erd. múz. elnök és főispán kezéből átvehettem a kitüntető jelvényt, azzal a fölhatalmazással, hogy azzal az én kedves Farkas Kálmánomat díszíthessem föl. Megtörtént a math. és természettudományi Kar 1912. jun. hó 24-én tartott VIII. r. ülésén, méltató beszéd kíséretében a Kar színe előtt.

Egyéb jutalmazások

Az 1912. év végezetén jelentős jutalomdíjban részesült PÉTERFI MÁRTON a Ministerium részéről és én, a sok utánjárás nyomán, most már remélhetem, hogy ő is elnyerendi az illő elismerést állandóan kiutalványozandó működési pótlék címén. Úgy őt, valamint a hazai *Carex*-ek buvárlatában nagyban jeleskedő KOVÁCS BÉLA tanítónő-képző int. r. tanárt, aki szakadatlan buzgalommal dolgozik a növényt. int.-ben, a Magy. tud. Akademia természettud. bizottsága jelentős anyagi segélyben részesítette.

Mindezekért adassék meg a hálás köszönet.

Kirándulások

Kezdetől fogva követett szokás szerint a lefolyt év növénygyűjtő kirándulásainak jegyzékét a IV. sz. mellékleten közlöm. E kirándulások sorozatából kiemelkedik a jun. 2—25-ig tartó PÉTERFI—BIHARI-féle alföldi kirándulás Mezőberény, Körösladány, Mezőtúr, Kecskemét, Püspökladány, Debreczen-Hortobágy, Nyíregyháza és Nagyvárad-Püspökfürdő vidékével, — hazai területen. A haza határán túl pedig az az expeditio, amelyet május hó 22-én én vezettem Dalmáciába és Montenegróba.

Ennek az egy hónapos dalmáciai kirándulásnak gyöngy-szeme az Adria víztömegében dalmát és olasz parttól egyaránt távoli Pelagosa, a maga csodás összetételű flórájával. Sem ott, sem Kamik scoglioján magyar botanikus nem járt, idegenek is kevesen, tudomásom szerint mindössze négyen; társaim e kirándulásban dr. LÖRENTHEY IMRE bpesti tud.-egyet. prof. és nekem kedves barátom, valamint tanítványaim: SZABÓ ENDRE, dr. iur. PAPP LÉNÁRT és BOGSCH SÁNDOR sohasem feledhetik a felséges benyomásokat, amiket nyertek Spalato-Cattaro-Risano vonalán át Cettinjéig, Calamotta, Mezzo és Lacroma pompás macchiajától Lissán keresztül Pelagosa-ig, Clissa-Marcésina-gredaig. Pelagosa piccola *Centaurea Friderici*-jét látni egymagában oly ritka élvezet a természettudományiak terén,

hogy vele szemben eltörpül a Pelagosa-ra való eljutás minden fáradaalma és elmondhatjuk, költségesen is óriási nehézsége. Kirándulásunk pelagosai részének előkészítésében el nem hallgatható érdeme van GARÁDI VIKTOR fiumei biol. állomás vezetőnek és a triesti cs. és kir. tengerészeti hatóságnak, nemkülönben a magyar Adria-Egyesület i. t. elnökségének, GONDA B. min. tan. úrnak. SKOMERZA, cirkvenicai nagy teng. halászati cég egyik társtulajdonosának kis hajója, a „Kondor” s annak előttünk mindig kedves gazdája volt a mi mentorunk a pelagosai, valamint a Pomo-ra tervezett (de csak St. Andrea-ig sikerült) 60—60 teng. mf.-nyi utunkon Lissa szigetén. Emlékekben és eredményekben egyaránt gazdag kirándulásunk számos darabját őrzendi meg a botanikus múzeum.

Wieni tanulmányút

Tanulságos és a botanikus múzeum javára eredményes volt a tavaszon wieni útunk is, (IV. 20—V. 10.) amidőn éltem az alkalommal, hogy ez útban társam, PÉTERFI MÁRTON megismerkedhessék Wien botanikus tudósaival és hatalmas közművelődési, főleg természettudományi intézményeivel. Szívesen fogadtak Schönbrunn, az Augarten és a Belveder kertészetében is.

Jelentésem adott korlátai között egyebek tekintetében egyszerűen utalnom kell a botanikus múzeum nevezetesebb gyarapodásainak V. sz. mellékleten adott kimutatására.

Búvárlati stb. eredmények

Tud.-egyetemünkön a növénytani intézet, a botanikus kert élete alig választható külön az Erd. Nemz. Múzeum növénytára sorsától. Egyetemi munkálkodásunk, már tanítványaim közreműködése következtében is, szervesen egybeforr vele. Ennek további bizonyossága az alább adott programma, melynek tárgysorozata adta volt meg dec. 16., 18., 20. és 22.-én megtartott botanikai szaküléseink méltánylást érdemlő anyagát:

Dr. phil. Valentini Elvira: A *Fritillaria imperialis* L mag-, illetve sejtoszlásai.
Dr. phil. Gyórfi István: a) Adatok az *Ephemeropsis tjbodensis* Goeb. alkatani ismeretéhez.

b) Scherffel Aladár újabb vizsgálatairól.

Péterfi Márton: a) Az erdélyi flóra pehelyszirmú szegfűvei.

b) A Baumgarten-gyűjtemény bryophytonjairól.

Ifj. léczfalvi Bodor L. paedagogiailag fontos botanikus múzeumi készítményeinek bemutatása.

Richter Aladár: Dalmáciai utak egynémely botanikus múzeumi eredményei. Bemutatásokkal.

Kovács Béla: a) A szászhermányi és a rétyi nyíri lápok érdekesebb sásfajai.

b) A hazai sásfajok meghatározó kulcsa.

Szabó Endre: A kolozsvári botanikus múzeum maggyűjteménye.

Dr. phil. Bodnár János: A *Colchicum autumnale* L alkaloidáiról.

Butujás Gyula: A hazai tengeri-félék magjainak alak- és alkatana, gazdasági értékükre való tekintettel.

Bihari Gyula: A nagyváradi *Nymphaea* kérdéséről, botanikus múzeumi csoportképének bemutatásával.

Bogsch Sándor: A *Rozalia arbuscula* A. Richt. ökológiai viszonyai.
Dr. iur. Papp Lénárt; A *Pulsatilla Zichyi* Schuyi magánrajza.
Szabó Imre: Eltorzult violák. (*Matthiola annua* L.)

Bodor-féle növény-praeeparatumok

Az Erd. Múz. évkönyveiben képek közreadása megnehezült és ez alkalommal, bár általános érdeklődésre számíthatna, le kell mondanom ifj. léczfalvi BODOR LÁSZLÓ okl. gazda és növény-praeeparáló egyszerűen páratlan növény-készítményeinek illusztrativus méltatásáról. Ezt az általam ez évben megindítandó „Magyar Növénytani és Múzeumi Lapok“-ban publikálendő cikkeink során fogjuk megcselekedni és e helyt csupán jelzem, hogy BODOR szinte művésziességgel tökéletes botanikus múzeumi készítményeinek tölem telhető fölkarolásával azt a célt tűzöm ki, hogy sokszor hazai cégjelzés örve alatt és különböző fokú iskolákban és múzeumokban elterjesztett KAFKA (Wien)-, LINNÉ-Gesellschaft (Berlin)-féle stb. készítményeket, amelyek selejtes árúk, lehetőleg kiszorítsuk a magyar földről. Remélnem kell, hogy e törekvésemben meg fog segíteni a nm. Közokt. Ministerium is.

Botanikus múzeum látogatói

Botanikus múzeumunkat, jóllehet csupán töredékében látható a növénytani intézetben, kb ezren látogatták meg (a vendégkönyvben 756-an írták be nevüket), közöttük a következő intézetek: marosvásárhelyi közs. fels. leányiskola, honvédkerületi tisztii iskola, nagyváradi áll. főreálisiskola, kolozsvári áll. polg. leányiskola II. a. és III. b. osztálya, kolozsvári Marianum növendékei, a megyesii felsőbb leányiskola VII. osztálya, a kolozsvári keresk. akadémia internatusa, kolozsvári gazd. Akadémiával kapcsolatos gyógyító-növény-tanfolyam hallgatói és a kolozsvári ref. collegium VI. osztálya, általában tanáraik vezetésével.

Ministerii főtitisztviselők stb. érdeklődése

Botanikus múzeumunk jövője tekintetében nevezetes súlyt jelent, dr. LÓCZY LAJOS, VASTAGH GYÖRGY festő-művész látogatásán kívül dr. TÓTH LAJOS min. tanácsos, dr. MÉSZÁROS KÁROLY min. titkár, KORB FLÓRIS bpestii műépítész és PAPANÉK ERNŐ p. ü. min. főtitisztviselő részletekre kiterjedő nagy érdeklődése, amelylyel a Kolozsvárról Budapestre menesztett s általában holt betűt jelentő fölterjesztések csakis ekként nyerhetik el a méltánylás nélkülözhetetlen obulusait. PAPANÉK ERNŐ úr bennünket fölöttébb megörvendeztető, sőt jutalmazó érdeklődésnek fogjuk köszönhetni a *Nicotiana Tabacum* teljes sorozatát a nm. P. ü. Ministerium nagylelkű ajándékoként.

Lipót Salvator kir. herceg látogatása

Látogatóink élén áll LIPÓT SALVATOR magy. kir. herceg Úr Öfensége neve május hó 22.-én d. u. végzett és a szokásos udva-

riassági kereteket messze meghaladó érdeklődése címén, amelylyel a kolozsvári botanikus múzeumot megtisztelni méltóztatott. NAPOLEON VIKTOR herceg párisi növénytani gyűjteményeire vonatkozott megjegyzései és általában az int. igazgatóval folytatott s merőben fesztelen társalgása, melynek révén a látogatásokra kitűzött idő nagy részét nekünk szentelte, egyenesen rácsafolt Őfensége abbeli menetetődzésére, hogy sorsa kicsi részt juttatott néki a botanika tudományából.

Hadi tengerészetünk és a botanikus múzeum

Vajha megismétlődnének e magas látogatások, hogy botanikus múzeumunk érdekében valóra válhatnék a magyar és osztrák hadi tengerészet „Dreadnaught“-jainak legalább a quota arányában való közreműködése, abban a formában, amit alkalmas helyen és időben előadott fejtegetéseim nyomán báró dr. LÁNG LAJOS v. b. t. t. és bpesti tud.-egyet. ny. r. prof. úr igen kegyes közbenjárására MONTECUCCOLI admirális Őexcellentiája kategorikusan meg is ígért. A katonai ígélet — és ez nem tréfa — beváltására föltétlenül számítunk.

Herbarium

A herbarium törzs-anyagának föllállítása tekintetében ismételném mindazt, amit tavalyi jelentésemben előadtam. Az arra való segédszemélyzet merő hiánya miatt a sok ezer számot tevő lapok lebélyegzése fokozatosan halad és remélhető, hogy a következő munka-év folyamán tisztán fog előttünk állani a herbarium régi és új anyagának lapszám szerinti kimutatása is, ami egymagában igen erős technikai munkát jelent.

Az 1912. évre eső herbariumbeli gyarapodás, az egész vonalon nyomasztó helyinség miatt, immár az új botanikus kerti terület u. n. Davida-épületében nyerhetett ideiglenes elhelyezést. Ezeket a herbariumi lapokat szabályszerűen lebélyegeztük és leltári számmal elláttuk. Kivánatos, hogy ezek az újabb gyarapodások mielőbb egyesíttessenek a törzs-anyaggal; oly munkát, amelynek végrehajtása önként megkövetelné az évtizek óta nélkülözött múzeumi növénytári segéd-személyzet megadását a m. kir. kormány részéről.

Folyamatos, tehát szám szerint még le nem zárt virágos növényekből való herbariumi munkánk világos képét jövő évi jelentésemben fogom közzétenni. Vétel szerinti gyarapodás a következő:

1. KRIEGER: Fungi Saxonici fasc. — — — — —	43—44
2. Fungi Eichleriani fasc. — — — — —	11—15
3. SYDOW: Mycotheca marchica fasc. — — — — —	22—23
4. " Phyc- et Protomycefes fasc. — — — — —	VII.
5. " Uredineae fasc. — — — — —	49—50
6. Herbarium cecidiologicum fasc. — — — — —	20
7. TOEFFER: Salicetum exsiccatum fasc. — — — — —	5—7
8. HOFMANN: Plantae crit. Saxon fasc. — — — — —	13—14

A gyűjteményekből tud. használatra kikölcsönöztek :

1. DR. TUZSON JÁNOS	Budapest,	Polygala-példák,
2. DR. RÖMER GYULA	Brassó,	bucsecsi növények,
3. PÉTERFI MÁRTON	Kolozsvár,	<i>Dianthus</i> -fajok
4. DR. PAPP LÉNÁRT	"	<i>Pulsatilla</i> - "
5. GOMBA KÁROLY	"	<i>Urtica</i> - "
6. BIHARI GYULA	"	<i>Rumex</i> - "
7. PÁPAI JÓZSEF	"	<i>Stipa</i> - és <i>Juniperus</i> -fajok
8. BOGSCH SÁNDOR	"	<i>Daphne</i> - és <i>Rosalia</i> - "
9. KOVÁCS BÉLA	"	<i>Carex</i> -fajok

Viszont a növényt. int.-ben folyó tudományos buvárkodások céljaira kikölcsönöztettek a következő gyűjt.-beli részletek :

1. A prágai német egyet. növényt. int.-ből és a cseh nemz. muz.-ból *Daphne*-fajok BOGSCH S. részére.
2. Magy. Nemz. Muz. növényt. oszt.-ból és a budapesti tud.-egyet. növényt. int.-ből *Rumex*-fajok BIHARI Gy. részére.
3. Wien Naturhist. Mus.-ból *Dianthus*-fajok PÉTERFI M. részére,
4. Berlin, Wien, Lemberg és Bpest muzeumaiból, illetve növényt. int.-ből *Pulsatilla*-fajok DR. PAPP L. részére.
5. Magy. Nemz. Muz. növényt. oszt. és bpesti tud.-egyet. növényt. int.-ből *Urtica*-fajok GOMBA K. részére.

Élő növényekről.

Bulbocodium ruthenicum-ot küldtünk Ambrócy bárónak, Loranthus-t A. Capelle (Springe Hannover m.) részére, továbbá egy sereg erdély-földi havasi növényt a krakkói botanikus kert és egy aquariumra való vízi növényeket a temesvári főreális iskola céljaira.

Ajándékozók

Botanikus múzeumunk kegyes adakozóinak névsorát a VI. sz. mellékleten közlöm. Hálás köszönet!

Záró szók

Ezzel zárom küzdelemtől nem mentes, eredményeket mindamelllett föltüntető 14-ik növénytári jelentésemet, hálás köszönettel a nm. Közokt. Ministerium egyet. ügyosztálya iránt, hogy a kolozsvári botanikus múzeum remekbe menő tárgyai elhelyezésére nélkülözhetetlenné vált szekrények költségeit megadta. De megteltünk és számítanunk kell lelkesedéssel folytatott magyar közművelődési munkánk hasonlóan lelkes pártolásának aránylagos megadására ott, ahol a végrehajtó hatalom van. Mi munkát adha-

tunk és ezt, a kitűzött cél nemességébe vetett hit rendíthetetlen-ségével örömmel meg is cselekedjük.

Az új botanikus kerti területen létesítendő új növénytani intézet és növényházi telep bizonyára méltó hajlékot adand a növénytári osztály nagy arányokban fölszaporodott gyűjteményei számára. Ez irányban a Minister már döntött, melynek erejénél fogva jelentést tevő bizonyos megnyugvással áldozhatta föl a nyári szünet hónapjait abból a célból, hogy a jelzett létesítmény alaprajzokkal kapcsolatos s részletes programmája a Ministertől delegálandó műépítész céljaira kész legyen.

Éj-nap gondolatainak és munkálatának összetevésével, bár műszaki tanács-adó nem volt oldalam mellett, minden lehető elkövettem, hogy rajtam ne muljék semmi és hogy mielőbb testté legyen az ige: hazánk egyetlenül szép botanikus kertje területén a méltó hajlék az Erdélyi Nemzeti Múzeum és tud. Egyetemünk botanikus múzeuma befogadására is.

Kolozsvár, 1912. dec. 31.

dr. Richter Aladár

Erd. Nemz. Múz. növénytári
igazgató.

I. Útmutatás

a növénytermékbeli tárgyakkal a kolozsvári „Ferencz-József“ Tudományegyetem és az Erd. Nemz. Múzeum botanikus múzeuma céljaira való be-
gyűjtésére vonatkozólag.

A) Általában

1. Kívánatos mindazoknak az erdész-botanikai s erdész-gazdasági növénytermékbeli tárgyakkal gyűjteményes összeállítása és beküldése, amelyeket a t. Cím állítana ki pld egy újabb országos, avagy világkiállítás erdészeti pavillonjában, feltüntetve a területét tevő vidék természeti sajátosságait is képekben, graphikonokban stb, a kitermelt fajok különböző féleségeit — részben kifényezett (polirozott) — hasábokban, törzs- és ágbeli kereszt- és ferde-metszetekben, továbbá deszka-metszetekben és rönkökben, a megfelelő faszenekkel együtt.

2. Kívánatos egy-egy egész törzsdarabnak a maga egészében vastag deszkára felfűrészeltetése, továbbá egy-egy fa-typusnak a gyökérszektől a csúcsáig való bemutatása egymásra rakott kereszt-metszetszeli darabok útján, de mindig sértetlen héjkéreggel.

3. Nemkülönböztetve a kerületben előforduló moha-, zuzmó-

telepek és a lehetőséghez mérten a virágos növények egybegyűjtése, esetleg az erdőkerülőkötől s egyéb címen alkalmazott erdőőröktől, ama havasi tájakon, ahol természetvizsgáló vajmi ritkán, vagy éppen sohasem fordul meg.

4. Páfrányok, mohok és zuzmók termőhelyei különös figyelemmel kísérendők. A páfrányok ujságpapiros lapjai között, mohok s zuzmók papiros-tokokban is beküldhetők, az utóbbiak minden különösebb kikészítés nélkül.

Zuzmóval feltűnően borított szikla- avagy törzsbeli darab is becses lehet a botanikus múzeum számára.

5. A termőhely s a begyűjtés időpontjának a pontos megjelölése okvetlenül szükséges, amennyire lehetséges (pld. a fáknál s a cserjéknél) a magyar s latin (esetleg népies) megnevezésével s a gyűjtő nevével együtt.

6. Történjék a szállítás teherárúként akár a vasúton avagy postán, a küldemény címe: *M. k. tudományegyetemi növényteni intézet — Kolozsvár.*

A kitermelés, kikészítés és szállítás költségét min. rend. szerint a nm. Földmívelési Miniszterium viseli.

B) Részletezésében

a) A *fagyűjtemény* gyarapítására kérgében és fatestében ép fatörzsek szükségesek. E törzsek egyik darabja — legalább 1 méter hosszú legyen, de lehet hosszabb is — mint egész kerül a gyűjteménybe, azért kiváló gond fordítandó kiválasztására. A szemléltetés további céljaira szükséges hosszanti-, kereszt- és ferde-metszetek ott helyben is előállíthatók, legyalulhatók és kifényezhetők; de ha ez bármi okból nem volna lehetséges, úgy egy második (kb. 2—3 méter hosszú, ha lehet: több) törzs beküldése is szükséges, hogy az említett metszetek Kolozsvárt legyenek elkészíthetők.

Ugyanazon fajú fából nemcsak törzs, hanem vastagabb és vékonyabb ágakból is küldhetők be 0.5—1 méter hosszú darabok.

Feltűnően vastag törzsekből 0.5 méter vastagságú korongot kérünk, mind a két oldalán simára fűrészeltlen.

A fagyűjtemény számára kivétel nélkül minden vadon termő vagy termesztett* fa-faj alkalmas. Ezek mellett nem hanyagolhatók el természetesen ama cserjék sem, amelyekből legalább 2—3 cm. vastag törzs-, illetve ág-részletek vágthatók.

Tájékozással álljanak itt ama fák és cserjék, melyeknek rendszeres gyűjtése kívánatos.

* Régi nyelvtörténeti emlékeink és a magyar nyelvérzék örök törvényénél fogva: 1) növény (buza)- *termelés* és 2) állat (ló stb.) — *tenyésztés* egymással föl nem cserélhető fogalmak! Tölgyfán terem a gyöngy: *Viscum adnascitur in Quercu* (DÖBRENTEY Codex 1508), — ellenben; „Isten tenyészövé teszi kevés barmotokat“ — mondja az Írás (UJFALVY, Hal. Énekek 1598, 1654).

Fák:

Cserjék:

Hárs	(<i>Tilia</i>)	Kecskerágó	(<i>Euonymus</i>)
Juhar	(<i>Acer</i>)	Benge	(<i>Rhamnus</i>)
Magyar Ákác	(<i>Robinia</i>)	Zanót	(<i>Laburnum</i>)
Szilva	(<i>Prunus</i>)	Galagonya	(<i>Crataegus</i>)
Cseresznye, Meggy	(<i>Cerasus</i>)	Szedrek	(<i>Rubus</i>)
Alma	(<i>Malus</i>)	Rózsák	(<i>Rosa</i>)
Körte	(<i>Pyrus</i>)	Bodza	(<i>Sambucus</i>)
Berkenye, Barkócza	(<i>Sorbus</i>)	Orgona	(<i>Syringa</i>)
Kőrís	(<i>Fraxinus</i>)	Lonicera	(<i>Lonicera</i>)
Szil	(<i>Ulmus</i>)	Fagyal	(<i>Ligustrum</i>)
Gesztenye	(<i>Castanea</i>)	Boroszlán	(<i>Daphne</i>)
Bükk	(<i>Fagus</i>)	Spireák, bajnóczák	(<i>Spiraea</i>)
Tölgy és Cser	(<i>Quercus</i>)	Egres, ribizke	(<i>Ribes</i>)
Mogyoró	(<i>Coryllus</i>)	Áfonya	(<i>Vaccinium</i>)
Cyertyán	(<i>Carpinus</i>)	Boróka	(<i>Juniperus</i>)
Komlóbükk	(<i>Ostrya</i>)	Télizöld borostyán	(<i>Hedera</i>)
Éger	(<i>Alnus</i>)	Havasi rózsza	(<i>Rhododendron</i>)
Nyír	(<i>Betula</i>)		
Fűz	(<i>Salix</i>)		
Nyár	(<i>Populus</i>)		

Fenyők, Ciprusok, Cedrusok stb. (*Abies, Pinus, Larix, Cupressus, etc.*)

A fák közül különösen kívánatosak a hárs-, juhar-, berkenye-, tölgy-, éger-, nyír-, fűz-, nyár- és fenyőfák különböző fajai, valamint a bükk- és cserfa erdészeti fajtái (veresbükk, fekete cser stb). Különös érdeklődésre való volna, ha hazai fenyőink begyűjtésével sikerülne a *Tiszafa* (*Taxus*), *Cirbolya* (*Pinus Cembra*) és a *Vörös fenyő* (*Larix europaea*) elterjedésének pontos megállapítása. Fenyőkből minden vidékről (termesztettekre is) nagy szüksége van a fajgyűjteménynek. *Törpe-fenyő* egy kiválóan szép példánya a maga egészében küldendő be, esetleg zsákba varottan.

A cserjék közül különös gondot érdemelnek a *vad orgona-fák*, ezeket illetőleg még igen jelentős adatok kerülhetnek napvilágra.

Tölgyek tekintetében legtöbbet várhatunk az ország *déli* (Horvát-Szlavonország) részeiből, míg a *juharfa*-fajokat illetőleg az Alduna Vaskapuja a leggazdagabb.

Ha a begyűjteni szándékolt fa faja (*species*) iránt kétség merül fel, az esetben a fa egy ága (leveles és virágos, de legalább termékes ága) beküldendő. Ennek a beküldésére a „herbariumi anyag“ beküldésére adott útbaigazítás az irányadó.

A beküldésre kész törzs- vagy ágrészletek gondosan szálmába burkoltan, vagy — ha kisebbek — közönséges (ujság-, vagy más efféle) papiros között ládában, szállítási határidő-biztosítással, teherárúként küldendők be.

b) *Termés gyűjtemény*. Az a) alatt említett fák és cserjék ter-

mésein, gyümölcssein kívül minden más (nem fás vagy cserjés) növény termése begyűjtésével gyarapszik a botanikus múzeum ez osztálya. Igen kívánatosak tehát fenyőágak érett és fiatal tobozokkal s egyébként teljesen érett *száraz termések*, ú. m.: különféle fenyők *tobozai*, *mogyoró*, *bükk*, *gesztenye*, *tölgyek* és *cser kúpcos makkjai*, *éger-tobozok*, *juhar*, *gyertyán- és komlóbükk*-, *kőrís- és szil-leppendékek*, *hárs*, és *kecskerágó-tokok*, stb. stb.

A száraz terméseken kívül különösen a *berkenyék*, *galagonyák* és *rózsák húsos termései* azok, amelyek gyűjtendőek.

A megnevezetten beküldött fák és cserjék terméseihez mindenkor melléklendő néhány leveles ág is.

Az erdő aljnövényzetét kitevő fű- és dudvanemű növények termései szintén mindenkor begyűjtendőek. Ezek lehetőleg úgy küldendőek be, hogy a növényen magán legyenek, hogy így nemük (genus) és fajuk (species) biztosan meghatározható legyen.

A termések lazán összerakva, ládában küldendőek, postán vagy vasúton. A húsos termések postán küldendőek és úgy csomagolandók lágy papíros vagy fa-vatta közé, hogy épségben érkezzenek meg.

c) *Mag-gyűjtemény*. A fagyűjtemény mellett különös a maggyűjtemény az, melynek gyarapítására az erdészet a legtöbbet tehet.

Dudva- és fűnemű, meg kórós növények magvai mellett különösen kívánatos az erdőkben előforduló fák és cserjék magvainak begyűjtése.

Első sorban az *összes fenyők magvai*, valamint *összes tölgyeink makkjai*. Fajonként és fánként 1—4 liter mag gyűjtendő, jól kiszáritva. A gyűjtött magvak kisebb ládákban, fajnönként külön csomagolva küldendőek.

d) *Fák és cserjék rügyei* megkülönböztetett figyelemmel gyűjtendőek be, megfelelő ágdarabjaikkal együtt és mindig megnevezetten.

e) *Egyéb objectumok*. 1. Szemléltetési célokra, az említettek mellett, a múzeumnak nagy szüksége van az erdei fákon előjövő *élősködő növényekre*, a kétféle madárlépre (*Viscum* és *Loranthus*). Ezek mindenkor azzal az ágdarabbal küldendőek be, amelyen nőnek. Gyűjtésükkor arra is gond fordítandó, hogy lehetőleg *több gazdanövényről* kerüljenek elő.

2. Az erdei fákon és cserjéken gyakran fordulnak elő bizonyos összenövési, szalagosodási vagy más rendellenességek; ezek begyűjtése szintén kívánatos.

3. Hasonló figyelemben részesítendőek az ú. n. *boszorkányseprők*; általában a fák és cserjék megbetegedési formái.

4. Tölgyeken, de egyéb fákon, cserjéken és dudvák vagy kórós növényeken is gyakoriak a *gubacs-képződések*. Ezek is — amennyiben szem el kerülnek — gondosan begyűjtendőek s esetről-estire kisebb-nagyobb skatulyákban beküldendőek.

5. Az erdőterületek egyes részeit nagyobb tömegben, vagy

egy és más okból feltűnően borító *mohák* és *zuzmók* begyűjtése szintén nem utolsó érdekű. Ha ezek nagyobb tömegben fordulnak elő, 0,25—0,50 m²-t kitevő mennyiség szedendő belőlük kisebb darabokban. A begyűjtött darabok (minden préselés, avagy egyébként való kikészítés nélkül) teljes kiszáradás után úgy csomagolandók ládába vagy kosárba, hogy földes részekkel egymást be ne szennyezzék. Legjobb rétegesen, egymástól vastag papírral elkülönítve rakni a ládába vagy kosarakba, a felesleges föld-rögöket lerázván.

Különösen hegyi és havasvidéki erdők bővelkednek ilyen begyűjtésre és beküldésre alkalmas virágtalan növényekben. Ugyancsak e vidékeken fordulnak elő a néha több holdnyi kiterjedésű *tőzegesek*. Az ezeket alkotó fehéres-sárgás spongyaszerű mohákból a vizet ki kell nyomni s a mohokat egyszerűen kosárba téve, beküldeni, — esetlegesen 30—50 czm³ tőzegdarabokkal együtt. (Gyep-, gyökér-, föld-, szurok-tőzeg, stb).

f) *Fényképek, rajzok*. A legtöbb helyen egyes alkalmakból (kiállítás, jubileum stb.) erdészeti érdekű fényképek, rajzok, térképek stb. készültek. Amennyiben ezek nélkülözhetők, vagy másolataik könnyen előállíthatók és speciális erdőkre, erdőrészekre, egyes nevezetesebb fákra vonatkoznak, vagy más itt fel nem sorolható vonatkozásuk teszi botanikai szempontból érdekessé, beküldésük szintén gyarapítaná a múzeumot. Fényképek negatívus lemezei a szükséges adatokkal szintén beküldhetők, itt kellő számú kép lemásolásáról gondoskodhatunk. Térképek, vagy más műszaki rajzok — különösen ha egyes fa-fajok elterjedésére, vagy más viszonyaiknak szemléltetésére vonatkoznak — nagyon kívánatosak.

Fák és cserjék (lehetőleg ugyanazok a példák) *nyári* és *téli* (lombjavesztett) ruhájukban volnának lefotografálendőek.

Fénykép-tárgyul új felvételekre különösen ajánlandók:

1. ú. n. óriás-fák,
2. történelmi vagy más nevezetességű fák (méret- és korbelt adatokkal),
3. jellegzetes állabok,
4. azon a vidéken ritka fák, cserjék,
5. feltűnő növénycsoportok,
6. rendelleneségek,
7. egyes nemek (pld. tölgy, hárs, fűz stb.) különböző fajú fái,
8. sziklacsoportok tömegesebb egyfajú növényvel,
9. nagyobb moha- vagy zuzmó-csoportok,
10. egyes fák természetes vagy virágos ágai,
11. nádasok,
12. cserjések,
13. természetet fák,
14. orgona-cserjék, stb.

E felvételekről — ha lehetséges — a negatívus lemez küldendő be, esetleges nagytítások okából.

g) *Herbariumi anyag*. Igen nagy tudományos érdek fűződvén ahhoz, hogy egyes növények az ország mely részeiben s hol fordulnak elő, különös segítség, ha gyűjteményeink erre vonatkozó adatokhoz is hozzájuthatnak. Ebből a célból begyűjtendő minden bármi tekintetből (gyakoriság, ritkaság, virágszín, levélszabás, termésalak, termet, használat stb.) erre érdemesnek tetsző növény 5—10 szép erős virágos vagy természetes példányban. A növények, ha apróbbak, egész husszukban, ha 45 cm-nél nagyobbak, megtörve (de nem szétdarabolva), egyéb hiányában több réteg ujságpapiros közé teendők kettesével vagy hármával és a növénytel telt papiros-csomó két lemezpapiros (vagy több réteg ujságpapiros) közé téve, lehetőleg 5—5 kilogrammos postai csomagként küldendők be.

Herbariumi célokra első sorban a fák és cserjék gyűjtendők. Ezekről természetesen csak egyes ágakat szedünk be.

Különösen érdekesek volnának a tölgyek, hársak, berkenyék, juharok, fűzek, bégék és orgona-cserjék. Első gyűjtésre elegendő egy-egy fáról vagy cserjéről 10—15 ágat szedni: tavasszal virággal és ősz felé terméssel. A fák és cserjék, a fűzetek és az orgona-cserjéket kivéve, *virágok nélkül, csupán terméssel is szedhetők*, sőt bizonyos meghatározásuk csakik természetes példáik alapján lehető. Csomagolásukhoz ujságpapiros kell, más semmi. Kiszárlásukról — gyors beküldés esetében — Kolozsvárt is gondoskodhatunk.

Hibák elkerülése végett nagyon ajánlatos — és ezt a fákat és cserjéket illetőleg különösen fontos — a fák és cserjék megszámozása olajos festékkel. (Ebből a célból a törzs kérge egy kis helyen levágandó s az így előbukkanó színfára festendő a szám). A számozás lehetővé teszi, hogy valamely érdekes faj azután hamar és biztosan újból begyűjtendő legyen.

Fák és cserjék mellett más virágos növények is gyűjthetők, valamiként virágtalan növények: gombák, mohok, zuzmók és páfrányok is.

Különösen hegyi és havasi tájak feltűnő virágos növényei, az itten a sziklákat, fákat és földet borító mohok zuzmók és páfrányok azok, miknek begyűjtésével jelentős adatokhoz jutna a kolozsvári botanikus múzeum.

A mohok és zuzmók gyűjtése igen könnyű. A megszedett anyag minden praeparálás nélkül egyszerűen papirosba csavarandó s az egész így csomagolt anyag ládában, skatulyában vagy kosárban küldendő.

A virágos növények és páfrányok szárításra alkalmas szürke, avagy másféle szivó (ítatós) papiros hiányában ujságpapiros közé is tehetők. Ez utóbbi esetben kívánatos a begyűjtés után nyomban a postai elküldés, és pedig úgy, hogy egy-egy növénytel ritkán berakott ujságivre néhány papiroslap kerüljön.

h) *Élő obiectumok*. Egy vagy más tekintetben feltűnő növények

élő állapotban is küldhetők: gyorsárúként vagy postacsomagban. Ezek mindenkor *gyökérrel együtt* ásendők ki. Csomagoláskor a növény egyéb részeire csak annyiban fordítunk gondot, amennyiben az a meghatározásra szükséges. A felesleges részek le is vágthatók; a cserjék visszametszhetők.

A Kolozsvárt létesítendő egyet. új botanikus kertbe (élő növények múzeuma ez!) való betelepítés szempontjából első sorban méltatjuk figyelemre a cserjék közül az *orgona-* és *boroszlán-cserjéket*, a fák közül a különböző faju *hársakat*, *juharokat*, *berkényéket*, *szileket*, *fűzeket* de különösen *tölgyeket*, melyek közül a magyar tölgy faja — *Quercus conferta* — mellett az összes többiek nagyon kívánatosak. Ezek akár a csemetekertekből is küldhetők, azoknak az erdei fáknek csemetéivel együtt, melyeket szintén természetnek.

A gyökeres fiatal fák csemeték módjára küldendők.

i) *Erdőgazdasági obiectumok*. Múzeumunk e részt illetőleg a legszegényebb; majdnem semmink sincs. Enemű kiegészítése céljából küldhetők sorozatként:

1. termesztett fák és cserjék magvai,
2. ezek magoncai és
3. ezek csemetéi, melyeknek praeparálásáról Kolozsvárt is gondoskodhatunk, valamint a magvak csíráztatásáról is, hogy a sorozat teljes legyen,
4. képek a csemetekerti munkákat (megpergetés, vetés, ültetés részleteket) illetőleg,
5. erdőgazdasági képek, táblázatok stb.
6. erdősítések képei,
7. telepített állabok képei,
8. más ily vonatkozásu obiectumok,
9. bogár-rágási példák stb.,
10. különböző erdőtermények és erdei melléktermények.

V. Dalmáciában gyűjtött száraz készítmények:

Convolvulus Cneorum ág, *Ephedra Villarsii* törzs, *Euphorbia dendroïdes* ág, *Lavatera arborescens* ág, *Vitis* sp. törzs, *Yucca* sp. törzs.

Dalmáciában gyűjtött alkoholos készítmények:

Alyssum leucadeum, *Artemisia arborescens*, *Centaurea Friderici*, *Centaurea Ragusina*, *Daucus hispidus* var. *tanuisectus*, *Ephedra Villarsii*.

Dalmáciában gyűjtött formalinás készítmények:

Alyssum leucadeum, *Amygdalus communis* (2 drb), *Artemisia arborescens*, *Centaurea Friderici*, *Centaurea Ragusina*, *Ceratonia Siliqua* (Komizából 2 üveg, Cannosából 1 üveg), *Citrus Aurantium* (2 drb.), *Citrus Limonium* (3 drb.), *Daucus hispidus* var. *tanuisectus*, *Ephedra Villarsii*, *Juniperus phoenicea*, *Opuntia Amyclaea*, *Opuntia Ficus indica*, *Platanus orientalis*.

Gyűjtésből származó száraz készítmények:

Amorpha fruticosa ág-összenövés, *Echinops ruthenicus*, *Morus* sp. ág-összenövés, *Robinia Pseudoacacia* ág-összenövés, *Solanum dulcamaratörzs*.

Gyűjtésből származó formalinás készítmények:

Aconitum Hosteanum, *Agaricus comosus*, *Aquilegia transsilvanica*, *Artemisia Baumgartenii*, *Gloeosporium Lindemulhianum* gránát-paszuly hüvelyeken, *Nymphaea (thermalis)* *Lotus* termés és gyöktörzs, *Saxifraga Pedemontana*.

Botanikus kertből származó:

a) *Formalinás készítmények:*

Cucumis sativus iker-termés, *Monstera deliciosa* termés, *Philodendron pinnatifidum* virág, *Tulipa hungarica*, *Ustilago Maydis*.

b) *Száraz készítmény:*

Gymnocladus canadensis termés.

Mezőberényi piacról származó:

a) *Népies orvosságok:*

Agrimonia Eupatoria, *Artemisia* sp., *Carthamus tinctorius* (mag és virág 2 üvegben), *Echinops* sp., *Erythraea Centaurium*, *Filago* sp. *Humulus Lupulus*, Kakuk-fű, *Knautia* sp. *Marrubium vulgare*, *Melilotus albus*, *Mentha Pulegium*, *Polygonum* sp., *Potentilla* sp., *Prunella* sp., *Stachys germanica*, *Stachys arvensis*, *Verbascum* sp., *Viola canina*.

b) *Seprők:*

Agrostis sp. és *Kochia scoparia*-ból.

Debreceni botanikus kertből származó formalinás készítmények:

Fontanesia phillyroides, *Morus asplenifolia*, *Polygonum mandsuricum*, *Prunus Pisardii*.

Formalinás készítmények Schönbrunnból:

Adenandra fragrans, *Barosma apiculata*, *Boronia elatior*, *Cyanotus rigidus*, *Hardenbergia Comtoniana* *Jovellana punctata*, *Kenedeya bimaculata*, *Polygala myrtifolia*, *Raphiolepis indiae*, *Thomasia solanacea*, *Vossia linophylla*.

Parisi Jardin des Plantesből származó formalinás készítmények:

Cedrus Libani, *Pinus Laricio* (dr. VALENTINI E. gyűjt.)

VI. A botanikus múzeum adakozói:

BUTUJÁS GYULA dr.: 47-féle kukorica-cső; 64-féle kukorica-mag; 7 drb fénykép.

CRENIAN AURÉL m. kir. honvédszázados: *Maclura aurantiaca* termése (form. készítmény).

- ENDREY ELEMÉR: Geaster-ek.
 GYÖRFFY ISTVÁN dr.: Exobasidium Vaccinii (form. készítmény).
 MIKLÓS BÜSKE: Rosa sp. kettős virággal.
 PÁTER BÉLA dr.: 21 drb. gyógyító-növénytelepi fénykép; 67-féle gabona-kalász.
 Gyalui ROSENBERGER SÁNDOR: 9-féle kukorica-termés.

II. Kimutatás

az 1911. és 1912. évben a kolozsvári botanikus múzeum részére a hazai erdőszereti hatóságoktól érkezett múzeumi tárgyakról.

1. Abrudfalvi m. kir. erdőgondnokság	— — — — —	143
2. Berzászkai	"	2
3. Biharodbrodri m. kir.	"	13
4. Borgói felső	"	37
5. Facsádi	"	108
6. Fehértiszai	"	12
7. Fenyvesvölgyi	"	2
8. Fernezselyi	"	33
9. Görgényszentimrel m. kir. erdőéri szakiskola	— — — — —	1
10. Gyalui m. kir. erdőgondnokság	— — — — —	4
11. Gyergyótölgyesi járási erdőgondnokság	— — — — —	15
12. Herkulesfürdői m. kir.	"	2
13. Iszticsói	"	12
14. Karlobagoi	"	87
15. Kevelei	"	5
16. Laposnyai	"	33
17. Likavai	"	2
18. Liptóújvári	főerdőhivatal	3
19. Mármaroszigeti	erdőigazgatóság	10
20. Mármaroszigeti	erdőgondnokság	31
21. Mezőháti	"	26
22. Miskolczi járási	"	23
23. Mocsári m. kir.	"	3
24. Nagybicscsei járási	"	1
25. Nagytalmácsi járási	"	6
26. Németmokrai m. kir.	"	10
27. Nyustyai járási	"	3
28. Óasszonyréti m. kir.	"	2
29. Ópálosi m. kir.	"	10
30. Óvizi m. kir.	"	2
31. Radvanczi m. kir.	"	2
32. Rahói m. kir.	"	14
33. Rimaszombati járási	"	6
34. Sárkányi m. kir.	"	3
35. Sóháti m. kir.	"	7
36. Sztézsakerczisórai m. kir.	"	2
37. Topánfalvi m. kir.	"	1
38. Tótsóvári m. kir. erdőhivatal	— — — — —	1
39. Tökési m. kir. erdőgondnokság	— — — — —	2
40. Újgyeházi járási	"	3
41. Újvidéki járási	"	6
42. Vaséri m. kir.	— — — — —	15
43. Zengii m. kir. Karstfelderősítő felügyelőség	— — — — —	37

III. Kimutatás

a kolozsvári F. J. tud.-egyetem botanikus kertje részére az 1911. és 1912. években érkezett facsémétékről, gumókról és hagymákról.

1. Abrudfalvi m. kir. erdőgondnokság	— — — — —	188
2. Bihardobrosdi m. kir. erdőgondnokság	— — — — —	50
3. Gyalui m. kir. erdőgondnokság	— — — — —	55
4. Karlobagi m. kir. erdőgondnokság	— — — — —	11
5. Királyhalmi m. kir. erdőőri szakiskola	— — — — —	590
6. Liptóújvári m. kir. erdőőri szakiskola	— — — — —	18000
7. Lugosi m. kir. áll. faiskola	— — — — —	2
8. Miskolczi járási erdőgondnokság	— — — — —	6
9. Radvanczi m. kir. erdőgondnokság	— — — — —	40
10. Sepsiszentgyörgyi m. kir. áll. faiskola	— — — — —	10
11. Sóhátai m. kir. erdőgondnokság	— — — — —	20
12. Sztézsakerczisórai m. kir. erdőgondnokság	— — — — —	33
13. Tarczali m. kir. áll. faiskola	— — — — —	10
14. Tyeji m. kir. gyümölcsészeti kísérleti telep	— — — — —	10
15. Vadászerdői m. kir. erdőőri szakiskola	— — — — —	763
Összesen:		19788 db

IV. Erdélyi nemzeti múzeumi botanikai kirándulások jegyzéke

Sorszám	Hó	Nap	H e l y
1	Április	12	Debreczen
2	Május	9	Kolozsvár: Szénafű
3	"	12	Tordai-hasadék
4	"	13	Kolozsvár: Bükk
5	"	14	Kolozsvár: Szénafű
6	"	18	Brassó
7	"	20	Kolozsvár: Jósika-tanya
8	"	30	Kolozsvár: Bükk; Brassó { Cattaro, Risano, Njegus, Cettinje, Castelnuovo, Zelenika, Kameno, Mokrine, Gravosa, Cannosa, Lapad, Calamotta, Mezzo, Ragusa, St. Giacomo, Lacroma, Gravosa, Roggiato, Mocosica, Komiza, St. Andrea, Scg. Kamik, Lissa, Campo-grande, Pelagosa grande, Pelagosa piccola, Spalato, Cliss, Clissa, Marcesina-greda, Salona, Ma- carsca, Fiume, Abbazia, Volosca, Ika, Lovrana, Zagreb
9	" Junius	22 23	
10	"	1	Kolozsvár: Szénafű
11	"	2	Mezőberény
12	"	3	Brassó; Mezőberény
13	"	4	Mezőberény; Mezőtúr
14	"	5	Czepléd
15	"	7	Bugaczmanostor
16	"	12	Demecser; Kék
17	"	16	Szepesváralja
18	"	18	Nagyvárad
19	"	19	Boos
20	"	26	Kolozsvár: Malomvölgy; Kara
21	"	27	Kolozsvár: Bükk
22	"	28	Apahida
23	Julius	1	Kolozsvár: Királydomb
24	"	2	Tordai-hasadék; Brassó
25	"	8	Szamosfalva
26	"	11	Debreczen
27	"	13	Kolozsvár: Bükk
28	"	17	Kolozsvár: Szénafű
29	"	18	Kissármás
30	"	19	Barlanglíget
31	Aug.	2	Apahida
32	"	6—7	Szamosujvár
33	"	9	Felvincz
34	"	18	Bulea-vizesés
35	"	19	Bulea-völgy
36	"	20	Netedul
37	"	21	Venatorea és Piscul Caprea
38	"	22	Bulea-menház
39	"	23	Pisul Buleanu
40	"	28	Déva
41	"	29	Felvincz
42	Szept.	11	Monostori kőbányák
43	"	12	Kolozsvár: Bácsitorok

Jelentés az ásványtár állapotáról az 1912. évben.

Az 1912. évben ásványtárunk a régi kipróbált elvektől vezelve, a meglévő szűk határok között haladt a maga útján, sőt a mennyiben a körülmények megengedték, fejlődött és szaporodott is.

Régi baja, a helyiség alkalmatlan, szűk volta mint sötét árny, akadályozta az éltető napsugárhoz való jutást, gazdag kincseinek érvényesülését ebben az évben is. Az idegen, megbizhatatlan bérelt helyiségtől való félelem mellett azonban a jövőre vonatkozó egy biztosabb reménység tartja fel bennünk a lelket. Egyetemünk matematikai és természettudományi kara ugyanis kérésre szívesen járult ahhoz, hogy a növénytani intézetnek a központi egyetem földszinti és földközi részén levő helyiségeit, a melyek tehát csakis az épület főbejáratával vannak elválasztva az ásvány- és földtani intézettől és a vele kapcsolatos ásványtártól, a növénytani intézetnek rövid néhány év alatt bekövetkező kihurczkolódása után az ásvány- és földtani intézet és az ásványtár foglalja el.

Habár ez a reménybeli új állapot még mindig nem az, a mit gyűjteményünk érdekében kívánnunk kell: nem egy új, az Ásványtár céljainak megfelelően épült, az Egyetemi Ásvány- és Földtani Intézettel kapcsolatban álló külön épületben való elhelyezkedés, de mindenesetre a jelenlegi, fuldokló állapotunk mellett olyan levegőhöz való jutást jelent, a mi után remélhetőleg rövid idő alatt bekövetkező végleges elhelyezkedés idejét nyugodtan be lehet várni.

Az elmúlt év nevezetesebb eseményeinek felsorolására térve, megemlítem, hogy az Ásványtár 1912-ben is együtt örült azokkal, a kik az erdélyi földgázban hazánk fejlődésére nézve egy rendkívül becses kincset látnak és ebből az örömből kifolyólag a maga részéről is részt vett a földgáz geológiai előfordulásának közelebbi megismerését célzó munkálatokban és azokat tőle telhetőleg mindenben és mindenkor előmozdítani iparkodott.

Igen fontosak ezek a munkálatok nemcsak az ő nagy practicus jelentőségüknél fogva, hanem azért is, mert Erdély pontosabb geológiai megismerésének ügyét gyors és nagy lépésekkel viszik előre. Ezenkívül ezek Tárunk anyagi gyarapodását jelentik, a mennyiben a mélyfúrásokból kikerülő kőzeteknek teljes sorozatához jut gyűjteményünk. Ha tudjuk, hogy a fúrások száma máris vagy 25, akkor tisztán áll előttünk, hogy Erdély földjének mélyét kép-

viselő ezek a kőzetek magukban is nem csekély jelentőségűek lesznek gyűjteményünkre nézve. Ezek révén a pénzügyminisztérium ajándékából 824 darab mélyfúrási próbával szaporodott a mult év folyamán gyűjteményünk.

De megtartottuk, sőt öregbítettük barátságos jó viszonyunkat a nagyközönséggel is, miből részint meghatározásra beküldött anyag, részint ajándékként 209 darab gyűjteményi tárggyal lettünk gazdagabbak.

Vétel útján szereztünk összesen 283 tárgyat 3647·21 korona értékben.

Mégis legbecseesebbnek kell tekintenünk azokat a tárgyakat, a melyek rendszeres gyűjtés révén, legnagyobb részben Erdély földjéről, tudományos érdeklődésünk kielégítéséül, a részletes feldolgozás szándékával kerültek gyűjteményünkbe. Ezek száma összesen 927 darab.

A gyűjtésben az Egyetemi Ásvány- és Földtani Intézet egész tudományos személyzete részt vett. A gyűjtött tárgyakról részletes felvilágosítást jelentésem végén levő kimutatás nyújt.

Barátságos egyetértéssel, az intézet személyzete hajlandóságának és képességének megfelelően osztottuk meg az Ásványtár belső életében is állandóan szükséges munkálatokat.

Ezek legfontosabbika az ásványkereskedőktől beérkező, vételre felajánlott anyagnak gyűjteményünk anyagával való összehasonlítása és az értékek részletes mérlegelése mellett a szükségletnek megfelelően a kiválasztás megejtése. Ezt a munkát, mint mindig, az idén is magam végeztem dr. Szentpétery Zsigmond adjunctus szakavatott segédkezése mellett.

Dr. Balogh Ernő tanársegéd a fúrasi minták rendezésével, czédulázásával, egyesekről szelvénykészítéssel és egy pár kiszállással helyszíni tanulmány megejtése és gyűjtés céljából tett az Ásványtárnak szolgálatot.

Xántus János tanársegéd Kolozsvár környéke 1:25000-es domború térképének mesteri elkészítésével örökítette meg nevét, a melynek részletes felvételeink szerint való geológiai színezésével, azt hisszük, az Ásványtár rövid úton belül egy ránk nézve elsőrendű tárgyhoz fog jutni.

Az Egyetemi Ásvány- és Földtani Intézet gyakornokai közül Ferenczi István elsősorban részletes vegyelemzések készítésével, Tulogdi János pedig az intézetbe került gyűjteményi tárgyak rendezésével, czédulázásával, vékonycsiszolatokra anyagadás és ezek beosztásával végeztek hasznos munkát.

Az intézet praeparatora: Pázi József és szolgálói: Szilágyi Márton és Gergely György a gyűjtemények tisztántartásával, a nyitási időben az örködésen kívül vékonycsiszolatok készítésével, ezenkívül Gergely György, mint képzett asztalos, a tárgyak elhelyezésénél átalakítási, berendezési munkálatok végzésével voltak az Ásványtár segítségére.

Gondos és lelkiismeretes munkájuk után valamennyien megérdemlik az elismerésnek e helyen való nyilvánítását.

Gyűjteményeinket az elmúlt évben 785-en látogatták.

A gyűjteményi tárgyak feldolgozása mindenkor állandó kedves feladata az intézet tudományos személyzetének, a midőn arra idő akad. Ez a munka is igen tekintélyes mértékben haladt előre a múlt év folyamán. Ha kész, összefoglaló megjelent munkátról ez alkalommal nem számolhatunk be, ennek inkább az az oka, hogy ezek összeállítására alkalmas nyugalmasabb idő, egyéb sokféle állandó elfoglaltságunk miatt, hiányzott. Szeretjük hinni, hogy a jövő e tekintetben ezt az esztendőt is pótolni fogja.

Az Erdélyi Nemzeti Múzeum ásványtárának gyarapodása 1912-ben.

Gyűjtés útján:

	Ásvány	Kőzet	Kövület
Dr. Szádeczky Gyula gyűjtése:			
Az Erdélyi Medenczéből: Kolozsvár, Felek, Györgyfalva, Bós környékéről és a medencze egyéb helyeiről ---	16	383	34
Az Erdélyi Érczhegységéből: Kisompoly, Tótfalud és Magyarigen környékéről ---	3	24	3
A Tokaj-Eperjesi hegységéből: Hernádsadány, Sárospatak, Tarczal, Sátoraljaújhely környékéről ---	6	26	—
A Gömöri Érczhegységéből: Rimaszombat és Fülek környékéről ---	1	7	—
Egyéb helyekről: Budapest és Kissebes környékéről ---	—	4	—
Dr. Szentpétery Zsigmond gyűjtése: Kolozsvárról és környékéről ---	—	29	—
Dr. Balogh Ernő gyűjtése Dés környékéről ---	—	29	—
Xántus János gyűjtése az Erdélyi Érczhegységéből Zám környékéről ---	—	21	—
Xántus János gyűjtése Kolozsvár és Tordaszentlászló környékéről ---	—	11	—
Ferenczi István gyűjtése Zalatna környékéről ---	5	253	34
" " " " Petrosény és Déva környékéről ---	—	11	7
Tulogdi János gyűjtése Alsójára és Petrosény környékéről ---	—	13	7
Gyűjtés útján szaporodás összesen	31	811	85

Ajándék útján:

	Ásvány	Kőzet	Kövület
Benedek Károlytól, Borberekéről	—	—	2
Bogsch Sándortól és dr. Papp Lénárttól, Lissa és Pelagosa szigetekről	—	19	—
Fehér Jánostól, Kolozsról	—	2	—
Führer Lajostól, Bányabükkéről	2	—	—
Dr. Györfly Istvántól, a szepesmegyei Grenic és Haligóczról	—	5	—
Br. Jósika Aladártól, Magyarfenesről	—	—	1
Kiss Elektől, Sárospatak környékéről	28	26	41
Máté Lajostól, Kosna környékéről	—	4	—
Möller Istvántól, Magyarigen, Déva, Bánpatak és Alpestes környékéről	—	6	—
Dr. Papp Simontól, Selmece és Bő környékéről	—	33	—
Pénzügyminisztériumtól: dicsőszentmártoni fúrásból	—	69	—
Pénzügyminisztériumtól: szentbenedeki 7. sz. fúrásból	—	54	—
Pénzügyminisztériumtól: szentbenedeki 7a. sz. fúrásból	—	21	—
Pénzügyminisztériumtól: szentbenedeki 9. sz. fúrásból	—	116	—
Pénzügyminisztériumtól: szászrégeni fúrásból	—	209	—
” : marosugrai fúrásból	—	229	—
” : marosszentgyörgyi fúrásból	—	126	—
Péterfi Ferencztől, Tompáról	—	—	1
Dr. Szabó Dénestől, Tarpatakról	—	1	—
Dr. Richter Aladártól, Lissa és Pelagosa grande szigetekről	—	4	—
Dr. Szádeczky Gyulától, Rákos, Sárospatak, és Kacza környékéről és Romániából	18	12	—
Ajándékozás útján történt szaporodás összesen	48	936	45

Meghatározásra küldött anyagból:

	Ásvány	Kőzet	Kövület
Lengyel Imrétől, Sólymosvárról	—	1	—
Br. Appel Jenőtől, Magyarberétéről	3	—	—
Meghatározásra küldött anyagból való szaporodás összesen	3	1	—

Vétel útján:

Themák Ede temesvári ásványkereskedőtől 92 ásvány.
 Foote Co philadelphiai „ 13 ásvány, 18 meteorit.

- Thuma, Franz brüxi ásványkereskedőtől 32 ásvány, 61 kövület.
Grebel et Co genevei " 49 ásvány.
Droop, Carl, dresdeni " 7 ásvány.
Wieder Ernőtől 1 kövület.
Deyrolle, Emile párisi kereskedőtől 6 drb. autochrom mikro-
photographia.
Aureli, Amedeo római geologus-szobrászművésztől 1, Krakatau,
Verlaten és Lang szigetek geologiai domború térképe és az
Apuanei Alpések (Cararara) stratigraphiai térképe geologiai
szelvényekkel.
Bertha Mihály kolozsvári szobrásztól 2 drb. gipszöntvény : Kolozs-
vár környékének 1 : 25000-es méretű domború térképe, me-
lyet Xántus János intézeti tanársegéd mintázott.

Vétel útján tehát 193 ásvánnyal, 18 kőzettel, 62 kövülettel
és 10 egyéb tárggyal (térkép, mikrophotographia) gyarapodott
gyűjteményünk.

Az 1912. évi összes szaporodás tehát 275 drb. ásvány, 1766
kőzet, 192 drb. kövület és 10 drb. vegyes tárgy, összesen 2243
drb. tárgy.

Dr. Szádeczky Gyula
igazgató.

Szaksztályok működése.

Jelentés a bölcsészet-, nyelv- és történettudományi szaksztály 1912. évi működéséről.

Szaksztályunk megtisztelő bizalma folytán nekem jutott az a kiváló szerencse, hogy az elfoglaltsága miatt lemondó s lemondásához feltétlenül ragaszkodó Seprődi János után a szaksztály titkári tisztét betöltsem. És én a szaksztály iránt való hálás tisztelettel igyekeztem is tisztem kötelességeinek híven megfelelni: lelkiismerettel végezni azt a munkát, a melyet a lemondó titkár annyi szeretettel, odaadással s felelősségének élénk érzetében teljesített. E munkát végezni nem volt nehéz feladat, mert hiszen mellettem állott segítségre s szives tanácsra mindig készen, szaksztályunk t. Elnöke és szaksztályunknak lelkes tagjai, a kik felolvasásaik által segítettek elérni azt a célt, a melyet szaksztályunk maga elé tűzött s melynek elérésén immár 7 év óta fáradozhatatlanul dolgozik.

Szaksztályunk, címében kifejezett jellegéhez híven, csendben és zajtalanul dolgozott az elmúlt év folyamán is: felolvasó-ülések tartásával igyekezett alkalmat adni hazarészünk tudományos munkásainak arra, hogy munkálkodásuknak gyümölcsét a nyilvánosság előtt is bemutathassák, bizonyosságot téven amellett, hogy erdélyi hazarészünk, hagyományainak megfelelően, e téren is követeli magának az őt megillető részt. Felolvasó-ülést tartottunk hatot és pedig a következő sorrendben:

1. Január 31-én, felolvastak 1. *Bedőházy* János: *Alkaios*. Részlet Sappho életrajzából, 2. dr. *Roska* Márton: A csoklovinai Cholnoky-barlang negyedkori emlékei;

2. február 28-án, felolvasott dr. *Csengeri* János: „Euripides Hekabéja“ czímen;

3. márczius 27-én, felolvasott *Hangay* Oktáv: „A négyéves kereskedelmi akadémiák Ausztriában“ czímen (vetített képekkel);

4. április 24-én, felolvastak: 1. *Ágai* László: „A matematika ismeretelméleti alapjai“ és 2. dr. *Varga* Zsigmond: „Dolgozat a sumir-kérdés köréből“ czímen;

5. október 30-án, felolvasott dr. *Buday* Árpád: A bácskai „római sánczok“ czímen (vetített képekkel);

6. november 27-én, felolvasott *Makkai* Ernő: Böhm Károly történetfilozófiájának alapelve címen.

A hat ülésen felolvasott nyolcz dolgozat szigorúan tudományos jellegű lévén, egészen természetes, hogy üléseinket különösebben az érdeklődő szakférfiak látogatták elég szép számban. Általában véve azt mondhatjuk, hogy szakosztályunk tudományos működése iránt élénk érdeklődés mutatkozik és a tudományos munka terén foglalatoskodó ifjabb generatio szivesen mutatja be munkájának eredményét szakosztályunk ülésein. Ha azonban meggondoljuk azt, hogy tulajdonképpen a mi szakosztályunknak feladata volna erdélyi hazarészünkben az u. n. szellemi tudományokkal foglalkozó férfiaknak egyesítése s ezáltal e téren folyó tudományos munkának szervezése; ha meggondoljuk továbbá, hogy szakosztályunknak volna első sorban, szinte azt mondtam: hivatalos, kötelessége hazarészünk politikai, szellemi multjának feltárása, nyelvének és nyelvjárásainak megismertetése, földjének és művészetének leírása, ha meggondoljuk, hogy szakosztályunk, mint természetes központ körül kellene az idevonatkozó munkának jegeczesednie, akkor bizony ismét panaszkodni vagyunk kénytelenek; panaszkodni még akkor is, ha az teljesen süket fülekre talál. Ezen panasz által teszünk bizonyosságot arról, hogy szakosztályunkban meg volt a jóakarát, érezte kötelességének terheit, sőt bátran mondhatjuk, meg volt benne a kellő erő is arra, hogy kötelességeinek eleget tegyen, de hiányoztak céljának elérésére azok az anyagi eszközök, a melyek nélkül egyetlen lépést tennie nem lehet. Szakosztályunk folyóirata, az Erdélyi Múzeum, a melyet dr. Erdélyi Pál szerkesztése értékessé és hazarészünkön túl is tisztelt orgánumává tett a magyar tudományos életnek — az Erdélyi Múzeum, tekintettel dotációjának egészen csekély összegére, teljes mértékben képtelen volt arra, hogy szakosztályunkon felolvasott dolgozatok mindenikét közzé tehesse s ezen közzététel által buzdítólag hasson jövőnk munkatársainkra. Anyagi eszközeink elégtelensége megakadályoz abban, hogy tervszerű, beható és kiterjedt munkásság által feltárhassuk Erdélynek politikai, szellemi multját és támogathassuk azoknak tudományos törekvéseit, a kik valóban érdemesek arra. Szakosztályunk ezen helyzetén végre segíteni kell. És a segítségnek egy helyes módjára dr. Erdélyi Pál immár reá is mutatott: az Erdélyi Múzeumot a bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi szakosztály organumából az egész Egyesület közleményévé kell tenni s költségeire az államkormány rendes évi segélyét kieszközölni. Úgy hiszem, hogy szakosztályunk, illetve Egyesületünk kulturális törekvéseinek segítése s számunkra egy állandó, újabb segélynek kiutalása elől az államkormány elzárkozni nem fog, ha elég súlylyal, s helyzetünk nehézségeinek őszinte, leplezetlen feltárásával jelenünk meg a Nagymélt. Miniszterium előtt. Ezt azonban tennünk kell minél előbb, mert a modern élet siető rohanásában minden perc, a melyet elmulasztottunk, pótolhatatlan és minden esztendő, a melyet felhasználni nem tudtunk, *multtá* válik, a nélkül, hogy *jelen* lett volna.

Mielőtt azonban jelentésemet zárnam, meg kell még emlékezni szakosztályunknak 1912 decz. hó 12-én megnyitott második *képzőművészeti kiállításáról*, melyet a régiségtár bástya-utcai bérházában rendeztünk. Ezuttal ismét két kolozsvári művésznek, *Veress Zoltán* festőnek és *Szeszák Ferencz* szobrásznak műveit mutatta be szakosztályunk a nagyközönség előtt. A kiállítást *Pósta Béla* múzeum-igazgató és *Merész Gyula* képtár-őr rendezték. A megnyitó beszédet Schilling Lajos szakosztályi elnök tartotta, reámutatva kiállításunknak nagy jelentőségére s a kiállított műveket a közönség szerető figyelmébe ajánlva. A szép beszéd egész terjedelmében megjelent az Erdélyi Múzeum 1912. évfolyamának 6. számában.

Meg kell még emlékezni a Kovács Sámuel pályázati 1912. évi eredményéről. Pályázat kihirdetvén, beérkezett összesen 10. drb. pályamunka, melyek közül bíráló-bizottság a Petróczyék cz. költeményt ítélte jutalomra érdemesnek. Írója: Szabados Ede szatmári ref. főgymn. tanár, kinek a jutalom Sámuel napján pénztár által megküldetett. Dicséretet nyert a „Csobánczi kurucz asszonyok“ cz. költemény, a melynek szerzője Révai Károly, Nagybányáról. — Ezzel kapcsolatban a Választmány kimondotta, hogy jövőre a dicséretet nyert költemények jeligés levelét csak akkor bontatja föl, ha a pályázat eredményének kihirdetése után a szerző jelentkezik.

Visszatekintve szakosztályi működésünk elmúlt esztendejére, nyugodt lélekkel állapíthatjuk meg, hogy teljes igyekezettel törekedtünk céljaink megvalósítására s ha itt-ott elégedetlenségnek hangját kelle hallatnunk, vigasztalhatjuk magunkat Kantnak gondolatával: „megelégedettnek lenni az életben, annyi, mint tétlen nyugalom s a rugóknak megállapodása, mely az érzéseknek s az ezekkel járó tevékenységnek eltompulása. Ez azonban éppen oly kevésbé fér össze az embernek intellektualis tevékenységével, mint a szívnek megállása az állati testben, a melyre, ha újabb inger nem következik, elkerülhetetlenül beáll a halál.“ (Anthropologie.) Jelentésemet abban a biztos reményben terjesztem a t. szakosztály közgyűlésének tagjai elé, hogy sem a teljesítendő munka iránt való kötelességünk, sem a teljesített munkával való nemes elégedetlenségünk érzése el tompulni ezután sem fog.

Dr. Bartók György
a szakosztály titkára.

A természettudományi szakosztály jelentése.

Az 1912. év története szakosztályunk életében két irányban nevezetes.

Ebben az évben jelent meg először széttagolt folyóiratunknak, a Múzeumi Füzeteknek ásvány-földtani része 1 füzetben az ásványtári igazgató szerkesztésében. Az első lépés megtörtént

tehát afelé a csak képzeletünkben kiszínezhető, kívánatos állapot felé, a mikor minden múzeumi és egyetemi tudományos intézet a kereteiben lüktető és a keretein kívül, de a saját irányító tevékenységével támadó tudományos munkásságot külön kiadványaiban teheti szegény magyar közműveltségünk kincseivé. Az egyesület válaszmánya nem feledkezett meg ez évben sem arról, hogy anyagi erőink elégtelen volta békóba szorítja tudományos törekvéseinket is és ismételten sürgeti a szakosztályok számára az állami segítséget. Ha ezek a kérések csak némi részben sikerre vezetnének, a jelzett első lépést gyors egymásutánban követnék a többiek is.

A szegénység, súlyos munkás viszonyok s a Múzeumi Füzetek kiadójának csődbejutása a hátrálékos Múzeumi Füzetek kiadását ismét elodázták. Szerkesztőnk, dr. Apáthy István távollétében még csak ígéretet sem tehet válaszmányunk a hiányok pótlására. Ásványtárunk a második füzetet most szerkeszti.

Több oldalról megismételt felszólalások elkerülése céljából jelentjük, hogy a szakosztály újjaalakulása, 1906 óta csak a következő számok jelentek meg a „Múzeumi Füzetek“-ből: I. 1906. 1—2. II. 1907. 1—2. IV. 1909. 1., 2., 3. és az Ásványtár értesítője (1912. 1. füzet).

Az 1912. évi szakülések száma 7. Ebben a részben említésre méltónak ítéljük, hogy a növénytannal foglalkozók ismét megjelentek szaküléseinken és a 26 előadásból 16-tal vették ki részüket szakosztályunk tudományos működéséből. Hogy legalább évkönyvünk őrizze meg maradandóan szakosztályunk életbenlétének bizonyítékait, közöljük szaküléseink tárgyszózatát.

1912 márczius 1. Ebner Sándor: Az *Ancylus fluviatilis* Müll. női ivarszervének járulékos mirigyei. Kenessey Kálmán: A Kolozsvárt 1911-ben jelzett földrengések.

1912 november 13. Dr. Apáthy István: Gondolkodó állatok. (Ismertetés.) Dr. Farkas Béla: Gerinces állatok mesenteriuma rögzítésének egy új módja.

1812 november 20. Boga Lajos: Vízben áttelelő bogáralczák. Ebner Sándor: Mitochondrák a Puhatestűek májában. Dr. Kenessey Kálmán: Az 1911. Brooks üstökös posztio-meghatározása. Dr. Szilády Zoltán: A magyar országgi Bögölyök bemutatása.

1912 decz. 11. Dr. Szilády Zoltán: Magyarország bögölyféléinek ismertetése. Dr. Farkas Béla: Adatok a mitochondrák ismeretéhez.

1912 december 16. és 20-án. Dr. Valentini Elvira: A *Fritilaria imperialis* L. mag-, illetve sejtoszlásai. Dr. Györfly István: Adatok az *Ephemeropsis tjbodensis* Goeb. alkattani ismeretéhez. Ugyanő: Scherffel Aladár újabb vizsgálatairól.

1912 december 18. Dr. Richter Aladár: A dalmatiai gyűjtőkirándulás eredményei. Ugyanő: Ifj. L. Bodor László növénykészítményeinek bemutatása. Péterfi Márton: Az erdélyi flóra pehelyszirmú szegfűvei. Ugyanő: A Baumgarten-gyűjtemény bryo-

phytonjairól. Kovács Béla: A szászhermányi és a rétyi nyíri lápok érdekesebb sásfajai. Ugyanő: A hazaisásfajok meghatározó kulcsa. Szabó Endre: A kolozsvári botanikus múzeum maggyűjteménye.

1912 december 20. Dr. Bodnár János: A *Colchicum autumnale* L. alkaloidáiról. Butujás Gyula: A hazai tengeri-félék magjainak alak- és alkattana, gazdasági értékükre való tekintettel. Szabó Imre: Eltorzult violák (*Matthiola annua* L.). Bihari Gyula: A nagyváradi *Nymphaea* kérdéséről, botanikus múzeumi csoportképének bemutatásával. Bogsch Sándor: A Rozaliai *arbuscula* A. Richt. oikológiai viszonyai. Dr. Papp Lénárt: A *Pulsatilla Zichyi* Schur magánrajza.

A szakosztály átalánya ez évre is 2200 K volt. Ha azt a 200 koronát, melyet az egyesületi választmány határozata és szakosztályunk hozzájárulása alapján a pénztár a bölcsészeti szakosztály 1906. évet megelőző kiadásaira fordított, töröljük és tovább nem vezetjük, 1912-re átjön feleslegképen --- --- --- 3168·63 K

Összesen bevétel --- 5368·63 K

Ezzel szemben az elnökség utalványára kifizetett a pénztár 1912-ben Pápai J. szolgának --- --- --- --- --- 40·— K

A növénytári értesítőre --- --- --- --- --- 600·— K

Stief Jenő számlájára --- --- --- --- --- 16·— K

Szétküldési költsége az ásványtári értesítőnek 25·45 K

681·45 K

Maradvány, mint 1913-ra átmenő felesleg --- 4687·18

E felesleget terheli az 1906-ra kiadandó 1 füzet, 1907-re 1, 1908-ra 1—3, 1910-re 1—3 füzet kiadásának költsége. A növénytári értesítő 1910—1912. évi folyamára kiadtunk elszámolás kötelezettségével dr. Richter Aladár kezéhez 3-szor 600 koronát = 1800 korona. Az ásványtári értesítő megjelent füzetének költségeiről az elszámolást az egyesületi választmányhoz felülvizsgálatra beterjesztettük. Ebből az 1910. és 1911. évre kiutalt 1200 K-ból elfogyott 1006·59 K

maradt --- 193·41 K

az 1912. évről az ásványtár igazgatója még nem vette fel a kiutalt 600 K összeget.

Jelentésünk végén megemlítjük, hogy új számbavétel szerint 115 tag tartozik szakosztályunkhoz, kik közül rendes 91, párlótag 24.

Szabó Imre

a szakosztály titkára.

Az E. M. E. orvostudományi szakosztályának jelentése.

Szakosztályunk ez évi működése, éppúgy, mint az előbbi éveké, mondhatni teljesen szaküléseinkre szorítkozik, bár az egyesület vándorgyűlésein, valamint a népszerű ismeretterjesztő ülésein is kivette részét szakosztályunk, tagjainak előadásai által. Az üléseinken kifejtett tudományos munkálkodás, s az e munkálkodásban résztvevők száma oly örvendetesen fokozódó haladást mutat, hogy szinte meglepő a munkából résztvevők nagy száma. Ez állítás igazolására legyen szabad felemlítenem, hogy 76 helybeli tagunk közül 11 intézet s így személyre számítva csak 65 Kolozsvárt tartozkodó tagja van szakosztályunknak, már pedig a dolog természetéből folyóan szaküléseinken ritka kivétellel csak e tagok dolgozatai szerepelnek s mégis 39 azoknak a száma, a kik tudományos munkálkodással részt vesznek üléseinken, a mi az összes tagok 60°/_o-át teszi ki.

Az üléseink iránti érdeklődés, üléseink jegyzőkönyvi kivonatainak közzététele alig hagynak kívánni valót, mert hiszen úgy az orvosi hetilap és Budapesti Orvosi Újság, valamint a Pester medicinische chirurgische Presse idejében közli azokat. Megtettük a lépéseket arra vonatkozólag, hogy a dr. György Tibor szerkesztésében, a Magyar Orvosi Archivum mellékletéül megjelenő „Magyar Orvosi Irodalom“ is kiterjeszkedjék a kiadványainkban megjelenő közleményekre, a mi által munkálkodásunknak szélesebb körben való megismerését hittük elérni. Sajnálattal kell azonban jelentenem, hogy e szakirodalmunkat ismertető összeállítás, legalább egy ideig, pénzühiány miatt nem fog megjelenni.

Ez év folyamán megjelent kiadványainkra vonatkozólag van szerencsém jelenteni, hogy az 1911. évi 30-ik füzet 30 oldal magyar és 10 oldal Revue terjedelemben jelent meg s dr. Issekutz Béla egy eredeti közleményét és az 1911. okt. 14-én, okt. 21-én, okt. 28-án, november 11-én, nov. 18-án, nov. 25-én, december 2-án és decz. 9-én tartott szakülések jegyzőkönyvi kivonatait tartalmazza.

Az 1912. évre szóló füzetek közül eddig az I-ső és II-ik füzet jelent meg 180 oldal magyar és 30 oldal Revue terjedelemben. Az első füzetben dr. Kenyeres Baláznak, dr. Szabó Józsefnek, dr. Deák Istvánnak, dr. Demeter Györgynek és dr. Hanasiewitz Oszkárnak egy-egy eredeti dolgozata jelent meg. Hozza e füzet az 1912. évi januárius 27-én, febr. 3-án, febr. 10-én, febr. 17-én, márczius 2-án, márczius 9-én, márczius 16-án, márczius 23-án tartott üléseink jegyzőkönyveit. E füzetben 4 szövegek közötti rajzot is találunk.

Az 1912. évi II-ik füzet magyar részét dr. Davida Jenőnek egy 90 oldalra terjedő eredeti közleménye tölti ki, a melyhez még több táblázatos melléklet is csatolva van. Ez értekezésem kívül e

fűzetben kapjuk még az 1912. évi ápr. 20-án, ápr. 27-én, május 4-én, május 11-én, május 18-án, június 1-én tartott szakülések jegyzőkönyveit.

Az 1912. évre szóló III. fűzet is nonsokára meg fog jelenni. E fűzetben dr. Issekutz Bélának két, dr. Kiss Ferencznek és dr. Zacher Pálnak 1—1 eredeti közleménye, valamint az októbertől tartott szakülések jegyzőkönyvi kivonatai közöltetnek összesen 96 oldal terjedelemben.

Szakosztályunknak az 1912. évben 135 tagja volt, ebből 76 helybeli és 59 vidéki. Ez év folyamán 8 helybeli tag, névszerint Austerlitz Vilmos, Ács Sándor, Deák István, Gámán Béla, Hirsch Hugó, Krausz Béla, Muszka Péter és Schmeisz Ferdinánd költözött el városunkból és lett vidéki taggá. A mint a felsorolt nevek mutatják, távozásuk érzékeny veszteség szakosztályunkra, mert köztük több lelkes és a munkában résztvevő tagot veszítettünk el még akkor is, ha megmaradnak szakosztályunk kötelékében. Még súlyosabb veszteség érte szakosztályunkat dr. Anka Aurél választmányi tagunk elhunytával, a miről e helyen is mély részvétellel és igazi fájdalommal emlékezünk meg.

A lefolyt szakosztályi év üléseinek anyaga sem a tudományos színvonal tekintetében, sem az ülések tárgysorozatának változosságában nem hagynak kívánni valót, az üléseink iránti érdeklődés pedig hovatovább mind nagyobb és nagyobb lesz.

1912-ben 24 szakülést tartottunk s ez üléseken 39-en vesznek részt a tudományos munkásságban 30 önálló dolgozattal, 31 betegbemutatással s 17 résztint makroszkopiosmos, résztint mikroszkopiosmos készítmény bemutatásával. A szakülések munkásságában ez évben résztvettek: dr. Ács Nagy István, dr. Apáthy István, dr. Benedek László, dr. Büchler Dezső, dr. Davida Jenő, dr. Deák István, dr. Demeter György, dr. Elfer Aladár, dr. Géber János, dr. Gergely Endre, dr. Goldmann Árpád, dr. Hanasiewicz Oszkár, dr. Hatiegán Gyula, dr. Hevesi Imre, dr. Imre József, dr. Issekutz Béla, dr. Kappel Izidor, dr. Kenyeres Balázs, Kis Ferencz, dr. Konrádi Dániel, dr. Kopár Gerő, dr. Krenrich János, dr. Makara Lajos, dr. Marity Miklós, dr. Marschalkó Tamás, dr. Mátyás Jenő, dr. Mátyás Mátyás, dr. Nagy Samú, dr. Perl Ottó, dr. Purjesz Béla, dr. Steiner Pál, dr. Szabó József, dr. Veress Ferencz, dr. Veress Géza, dr. Veszprémi Dezső, dr. Vidakovich Kamil s dr. Zacher Pál

Szaküléseink tárgysorozata részletezve a következő volt:

1. szakülés 1912 januárius 27-én.

1. Dr. Konrádi Dániel bemutatja a kolozsvári vízvezeték vizéből kitenyészett typhus és paratyphus B baktériumokat. Kolozsvárt 1911. év végén ugyanis nagyszámú typhus megbetegedés jelentkezett az alsóvárosban, melynek oka a vízvezeték azon részének typhusbacillusokkal való megfertőzötése volt, mint ezt előadó a bakterium kimutatásával igazolta. A typhus mellett paratyphus

B baktériumot is talált úgy a vízben, mint a tanítók házában használt tejben is. A járvány kiindulási pontjául a nagy kaszárnnyát tartja. A csőhálózat ezen részének híg kénsavval való kiöblítése után a járvány azonnal megszűnt.

II. szakülés 1912 februárius 3-án.

1. Dr. Kenyeres Balázs: A Röntgen-sugarakkal készített fényképfelvételeken mutatkozó hibák kiküszöbölésére szolgáló, egy általa konstruált olyan eszközt mutat be, melynek segítségével az idegen testek alakját, nagyságát és helyzetét pontosan meg lehet határozni s a különböző testek árnyékának zavaró egybeesését korlátozni lehet.

2. Dr. Büchler Dezső: Rákos betegség miatt kiírtott terhes méh ritka esetéről referál. Aránylag ritka eset, hogy rák és terhesség együtt forduljanak elő, mivel a rák inkább abban a kórban jelentkezik, a mikor a fertilitas már megszűnt.

III. szakülés 1912 februárius 10-én.

Dr. Imre József: Adatok az alkalmazkodás tanához címen tartott előadásban ismerteti az alkalmazkodás művelésére vonatkozó ma érvényes fölfogást és az az ellen több bűvártól támasztott kifogást. Saját vizsgálataiból pedig azon tapasztalatot szűri le, hogy az alkalmazkodás értéke igen tág határok közt lehet normális s e miatt valamely egyén korát az alkalmazkodás értékéből meghatározni nem lehet.

IV. szakülés 1912 februárius 17-én.

Dr. Zacher Pál: Idegen testeknek a légútakba jutásához csatlakozó bonczolástani elváltozások néhány példáját demonstrálja egy eset kapcsán, a melynél bonczolásnál a baloldali tüdő alsó lebenyéhez vezető főhörgőben egy erősen beékelt csontdarabocskát találtak. E demonstrációval kapcsolatosan bemutat még két hasonló fajta készítményt, melyek egyikénél vascsavar, a másikánál mogyoróhéj került az egyik oldali főhörgőbe.

Dr. Hatiegán Gyula: Két bemutatott betege egyikénél, egy 45 éves kovácsnál valószínűleg traumás okból eredőleg a jobb válltájrán helyezett fájdalom, nyelési nehézség és rekedtség az e területet beidegző idegek peripheriás megbetegedése által idéztett elő.

A másik bemutatott betegnél egy subcorticalis jellegű jobboldali agydaganat, féloldali érzési és mozgási kieséseket okozott.

Dr. Demeter György és dr. Hanasiewitz Oszkár: A 7 mm.-es önműködő pisztoly és a 9·8 mm.-es szolgálati revolver hatásáról tartanak előadást, számos átlőtt csont bemutatásával.

V. szakülés 1912 márczius 2-án.

Dr. Szabó József egy beteget mutat be, kinél a patellaris reflex, az izomsorvadásos tábes dorsalis előrehaladott stádiumában ismét megjelent.

Dr. Apáthy István: A csontok rostos szerkezetéről tart előadást, csontkészítmények bemutatásával kapcsolatosan.

Dr. Vidákovich Kamill a felkarcsont bütökefeletti töréseinek egyszerűbb kezelési módját mutatja be, a felkarra és könyökre alkalmazható kettős nyújtókacs segítségével.

Dr. Goldmann Árpád: Ulcus molle serpiginosum és erythema multiforme exudativum egy-egy esetét mutatja be.

VI. szakülés 1912 márczius 9-én.

Dr. Kopár Gerő: Egy 81 éves emberen fellépett idült ezüst-mérgezési esetet mutat be, ki 40 éven át 50⁰/o-os argentum nitricum oldatot használt ecsetelő szerül.

Dr. Veress Géza a következő 6 esetet mutatja be:

1. Nagyfokú hypertrophiás papulák egy 9 éves gyermek nyelvén, a hol a bántalom egy súlyos interstitialis glossitis képét utánozza.

2. Szép circinner papulák egy 22 éves lányon s ugyane betegen papulo crustosus exanthemák is léptek fel.

3. Extragenitális infectio egy 15 éves lányon, a felsőajk sclerosisa képében.

4. Egy 20 éves leánynál igazi mikropapulák exanthemát mutat be, mely ideális esete egy lichen siphiliticumnak.

5. Az egyik szemet tönkretévő, a másik szemnek ectropiumát okozó, elhanyagolt, tertiaer siphilis-esetet mutat be, a hol a lues nagy destructiókat és kiterjedt hegedéseket okozott.

6. Egy veleszületett syphilis érdekes esetét demonstrálja 14 hónapos gyereken s ezzel kapcsolatosan a heredosophilis kérdésének mai állását ismerteti.

Dr. Demeter György és dr. Hanasiewitz Oszkár a 7 mm.-es önműködő ismétlő pisztoly és a 9·8 mm.-es szolgálati revolver hatásáról czímen második előadásukat tartják meg.

VII. szakülés 1912 márczius 16-án.

Dr. Hevesi Imre: Egy 8 éves fiúgyermek jobb csipőizületében trauma, lóbtünetek és előző gümös coxitis gyanúja nélkül fellépett, osteoarthritis deformans coxae képének megfelelő elváltozásokat mutat be, a mi ily fiatal korban igen ritkán észlelhető.

Dr. Deák István: Egy 34 éves beteget mutat be, kinél acut (apoplexias) bulbaris paralysis, keresztezett hemanesthesiával áll fönn.

Dr. Hatiegan Gyula: Egy nőbeteget mutat be, kinél a cholecystitis, choleangitis, coli bacillosis alapján áll fönn.

Dr. Kappel Izidor és dr. Purjesz Béla: Adatok az emberi vérsavó törésindexének változásához a különböző fertőző betegségekben címen, tartanak előadást.

VIII. szakülés 1912 márczius 23-án.

Dr. Marschalkó Tamás és dr. Veszprémi Dezső: Klinikai és kísérletes vizsgálatok a salvarsan halálra vonatkozólag, címen az 1912 április havában Rómában tartott VII. nemzetközi dermatologiai congressuson fölolvastott dolgozatukról referálnak.

IX. szakülés 1912 április 20-án.

Dr. Davida Jenő: Vizsgálatok a koponyavarratok és synchondrosok csontosodásáról címen tart előadást.

X. szakülés 1912 április 27-én.

Dr. Deák István és dr. Benedek László: Differentiák a paralyticusok és praecoxosok vérsavói között, immun haemolysin productio kiváltása szempontjából, címen tartanak előadást.

XI. szakülés 1912 május 4-én.

Dr. Makara Lajos: Egy beteget mutat be, a kinél az elhalt vékonybél kimetszése után bélszűkület lépett fel s a műtétnél használt Murphi-gombot 3 és $\frac{1}{2}$ év mulva távollította el, a szűkület kimetszésével és gyökeres sérvműtéttel kapcsolatosan.

Dr. Davida Jenő: Vizsgálatok a koponyavarratok és synchondrosok csontosodásáról címen második előadását tartja meg.

Dr. Vidákovics Kamill a koponyába jutott idegen testek helyének meghatározására szolgáló eljárását ismerteti. Eljárásának alapja azon stereometriai tantétel, hogy a térben levő valamely pont helyét 3 síkhoz, két egymásra merőleges vetítés alapján meg lehet állapítani.

XII. szakülés 1912 május 11-én.

Dr. Marschalkó Tamás: A bemutatott neosalvarsannal kezelt syphilis-esetekkel kapcsolatosan azon tapasztalatáról referál, hogy a neosalvarsannak meg van a gyógyító hatása épügy, mint a salvarsannak s kiemeli az előlőtt való azon előnyeit, hogy a neosalvarsan kevésbé mérges, alkalmazása egyszerűbb, könnyebb s ennél nem fordulnak elő azok a kellemetlen mellékhatások, a melyek a salvarsan helytelen oldásából, hiányos alkalizálásából keletkeznek.

Dr. Máriy Miklós: A rögzítő felület és a metszet egymáshoz való távolságának befolyása a füstetőségre címen tart előadást, methylenkével festett gerinczvelő metszetek bemutatásával kapcsolatosan.

Dr. Mátyás Jenő: Lócsont és embercsont czímen értekezik, készítmények bemutatásával.

Dr. Purjesz Béla és dr. Perl Ottó: A typhus-bacillusok kimutathatósága a szájürből hastyphus eseteiben czímű előadásukban azon pozitív eredményt adó vizsgálataikról számolnak be, melyekben a tonsilláról és fogakról vett váladékból úgy lázas typhus-betegeknél, mint a láz megszűnte után 8 hét múlva is sikerült typhus-bacillusokat kitenyésztieniök.

XIII. szakülés 1912 május 18.

Dr. Ács Nagy István: A köpetfehérnye tartalmának gyakorlati értéke a légzőszervi megbetegedések, főleg a tuberculosis kórjelzésében czímű előadásában azon végső eredményre jut, hogy a köpet fehérje tartalmának ismerete a légzőszervi megbetegedések kórjelzésében gyakorlatilag nem értékesíthető.

XIV. szakülés 1912 július 1.

Dr. Veress Ferencz: A kankókezelésről és annak gyakoribb hibáiról czímen tart előadást.

XV. szakülés 1912 október 5-én.

Dr. Konrádi Dániel: Typhus-bacillusok a besztercei vízvezeték vizében. Beszterce város gravitatio rendszerű vízvezetékét 1911 november óta vizsgálta előadó és mindig kifogástalanul találta a vizet. 1912 augusztus 12-én typhus és paratyphus B bakteriumokat talált és figyelmeztette a várost a következményekre. A hatóság nem tette meg az ajánlott utasításokat, mert akkor még nem jelentkezett volt megbetegedés, azonban a lapangás leteltével, augusztus második felében 50 typhus-eset fordult elő. De a hatóság ekkor sem hitte el, hogy a vízből származik a veszély és 15 nappal előadó pozitív lelete után egy bécsi tanárral vizsgáltatta meg a vizet, a ki ekkor természetesen nem talált benne typhust s ennek alapján úgy tüntette fel az egész ügyet, mintha nem is lett volna előbb sem.

XVI. szakülés 1912 október 12-én.

Dr. Imre József: A távcsőves pápaszem hasznáról szólva, bemutatja annak nagy jelentőségét egy 17 éves tanulónál. Kiemeli e műszer fontosságát fiatal, haladó közellátóságú egyének sorsára nézve. Megemlíti hátrányképpen a műszer drágaságát is és hogy a látóteret némileg szűkíti.

XVII. szakülés 1912 október 19-én.

Dr. Veres Ferencz és dr. Szabó József: A Karvonen-féle reactio értéke a syphillis és a paralysis progressiva diagnosisában czímen tartanak előadást.

Dr. Mátyás Mátyás: Érdekesebb esetek a szülészet körében
címen, néhány pyelitís gravidarum esetéről referál.

XVIII. szakülés 1912 október 26-án.

Dr. Zacher Pál kórboncztoni készítményt mutat be.

Dr. Krenrich János. A nőgyógyászati klinikán operált három
érdekes esetet mutat be, melyek egyikénél egy ritkán előforduló
elgenyedt intramuralis fibromyoma volt, a másik bemutatott elő-
adás egy graviditás tubaria, a 3-ik pedig a medence üregéből
kiindult echinococcus tömlő esetre vonatkozik.

Dr. Makara Lajos: A gége kiirtásról és a gégenélküli hang-
képzésről tart előadást egy 43 éves beteg bemutatásával, kinél a
beteg tiltakozása miatt csak másodízben végezhetett teljes gégeki-
irtást. A május 11-én végzett műtét utáni suttogó beszéde a beteg-
nek folyton javul s októberre már hangossá válik és álhangkép-
zéssel járó garatbeszéddé alakul át.

XIX. szakülés 1912 november 9-én.

Dr. Büchler Dezső: Gümös adnex tumor operált esetéről
referál a kioperált daganat bemutatásával.

Dr. Gergely Endre: Egy megalorectum^m et megalosigmoideum
kórboncztoni készítményt mutat be s ez esettel kapcsolatosan
ismerteti a Hirschprung-féle betegség két típusát.

XX. szakülés 1912 november 16-án.

Dr. Issekutz Béla: 1-ször. A gyógyszerek synergismussáról
tartott előadásában összefoglalja az eddig talált kísérleti eredmé-
nyeket, felemlíti a gyógyszer-synergismust magyarázó elméleteket
és saját kísérletei alapján rámutat azok tarthatatlanságára.

2-szor. A digitalis csoport anyagainak együttes hatásáról
szólva, kísérletei alapján kimutatja, hogy azok hatása csak össze-
geződik, de fokozódás (synergismus) nem jön létre.

XXI. szakülés 1912 november 23-án.

Dr. Elfer Aladár: A hypophysis infundibularis kivonatának
hatása kóros viszonyok^m mellett, tekintettel a nitrogént tartalmazó
anyagok és ásványi anyagok kiválasztására címen, tart előadást.

XXII. szakülés 1912 november 30-án.

Dr. Benedek László: Szétsugárzó dadogás (dysarthria spas-
tica „irradiativa“) esetet mutat be.

Dr. Imre József: Emlékezés dr. Schulek Vilmos kolozsvári
tanárkodására.

XXIII. szakülés 1912 deczember 7-én.

Dr. Géber János: Nitrogén és kén anyagforgalmi vizsgálatok psoriasis vulgarisnál, czímen ez irányú vizsgálatai eredményét adja elő.

Dr. Kiss Ferencz: Tanulmány a londoni College of surgeons koponya gyűjteményéről.

XXIV. szakülés 1912 deczember 14-én.

Dr. Kenyeres Balázs: A német orvosok és természetvizsgálók Münsterben tartott 84-ik vándorgyűléséről referál, veittek képek bemutatásával.

Dr. Nagy Samu: Adatok a hasnyálmirigy hevenygyulladásának kórismezéséhez, czímen tart előadást.

Dr. Steiner Pál: Az előbbi előadásban említett esetre vonatkozó pancreás necrosis operálásáról referál.

Dr. Zacher Pál: Chorionepithelioma malignum kórbonctani készítményét mutatja be, bő magyarázattal kísérve.

* * *

Szakosztályunk ez év folyamán két választmányi ülést tartott. Ezek egyikének az 1913 januárius 18-ikének tárgyát a közgyűlés előkészítése képezte, az 1912 februárius hó 12-én tartott ülésen pedig választmányunk dr. Erdélyi Pál főtitkárnak az igazgatóválasztmányhoz benyújtott s lényegében következőket tartalmazó indítványát tárgyalta: Határozza el a választmány, hogy az eddigi szakosztályi rendes kiadványok helyett egyetemes érdekű, havonként megjelenő tudományos folyóiratot indít, melyet tagsági illetményképpen arra jogosult tagjainak megküld, továbbá a szakosztályi működés keretében kifejtett tudományos munkálkodás eredményeit és a társban folyó tudományos munka eredményeit külön kiadványokban teszi közzé.

Szakosztályunk úgy határozott, hogy ha dr. Erdélyi Pál főtitkár által javaslatba hozott egyetemleges folyóirat megindítása nem csorbítja meg a szakosztálynak eddig élvezett átalányát, ez esetben az indítvány ellen nem emel kifogást. Választmányunk dr. Davida Leo elnököt kéri fel, hogy mint a szakosztály képviselője ilyen irányban hasson közre a kérdés megoldásánál.

* * *

A mi pedig végre a pénztárunk állását illeti, erre vonatkozólag van szerencsém a következőket jelenteni:

Bevétel 1912. évi E. M. E. átalány	--- -- 2200.— K
Összes kiadás	--- -- 1990.81 K

Van tehát pénztári készletünk 209 K és 19 fillér. E fölösleggel szemben teherként áll még fön­n a napokban megjelenő 1912. évre szóló III. füzet költsége.

Jelentésem tudomásulvételét kérve, vagyok a t. közgyűlésnek alá­zatos szolgálója

Dr. Jakabházy Zsigmond
szakosztályi titkár.

A jog- és társadalomtudományi szakosztály jelentése.

Tisztelt Közgyűlés!

A nemzetek faji tulajdonságaiból általános elvként nyert megállapítást, hogy a german faj az egyesületi életre nagy hajlandóságot tanusít és a szervezkedés sikereit a köz javára előnyösen tudja kiaknázni tudományos téren is. Nálunk az egyesületi szellem nem annyira fejlett s még a gazdasági érdekek támogatásában sem tudjuk kifejteni a szükséges erőconcentrációt. A tudományos téren való előconcentrációról ha szólhatunk is, de már az eredményeket országos átlagban is nagyon minimálisra kell, hogy redukáljuk. A nagy magyar térképen csak szórványosan jelentkeznek azok a pontok, a melyek a tudományos élet csomópontjaiként tűnnek szemünkbe.

Szerencséseknek nevezhetjük magunkat, hogy Kolozsvár ily csomópontként szerepel, de már a pont grafikai nagyságára biztos meghatározást nem találók.

Az elmélet és gyakorlat emberei a jogi és közigazgatási szakban oly sokan vannak Kolozsvárt, hogy ezen az alapon kedvező statisztikai eredményhez jutnánk.

A jogtudományi tevékenység egyesületi kifejtése tekintetében csupán arról beszélhetünk, ami szakosztályunkban történik. Nem szólunk azonban az élethivatás körében kifejtett és a kifelé való munkálkodásról.

Az elméleti és gyakorlati emberek együttes munkálkodásának lehetősége szakosztályunkban adva lévén: bizunk abban, hogy súlylyal bíró helyi tudományos élet fog egykor itt virágozni.

Szakosztályi elnökünk „az elmélet és gyakorlat” című megnyitójában szakosztályi működésünk irányát szabatosan meghatározván, nekem könnyű a helyzetem, mert ez alkalommal egyszerűen utalok az abban foglaltakra.¹ A szakosztály működési köreinek ismertetése előtt nem mulaszthatom el megemlékezni arról, hogy szakosztályunk elnökének kezdeményezésére a társadalom vezetőembereiből alakult nagy bizottság a török sebesültek javára 1912. XI/18-án fényes sikerű fölolvasó-estélyt rendezett. A 324 K 70 fillér brutto-bevételből 250 K 60 fillért küldtünk a budapesti főconsul útján a török testvéreknek. A budapesti főconsul 1912. XII/17-én a küldött pénz átvételének igazolása és megköszönése mellett kormánya nevében is ezeket írja: Örömmre szolgál, hogy a szeretettel környezett testvérnemzet fiai áldozatkészségüket bizonyították. E helyről fogadják szakosztályunk hálás és meleg köszönetét Hettyei Aranka és Baranyai Jolán művésznők a szíves és fényessikerű közreműködésért.

Djelal Achmedné, szül. Incze Gabriella úrasszony a török táborban volt férje utáni bánatát művészi zongorajátékában benső-

¹ Lásd E. J. Közlöny 1912. 49. szám.

séggel juttatta kifejezésre. Együttérző köszönetünket e helyről is szeretettel tolmácsoljuk. Mészáros Gyula dr. a „Török alkotmánytörvények“ fordítója szép és közvetlen előadásban ismertette Konstantinápolyt veitett képekkel kísérve.

A rendezésben kifejtett önzetlen tevékenységükért kiemelőnk találom Pósta Béla, Tanács József, Fekete Nagy Béla egy-leti, Kenéz Béla, Rohoncz Lajos, Gidófalvi István, Kosutány Ignác, Eperjesi Dénes szakosztályi tagtársakat és Köntzey Imre pénztárnokot. Az egyetemi ifjúság nevében: Czakó Ferencz fejtett ki szíves közreműködést.

A pénztárhoz fölkért hölgyeknek is köszönetünket nyilvánítjuk nagy szívesességükért.¹

Nem hagyhatom megemlítés nélkül, hogy az E. M. E. gyulafehérvári vándorgyűlésén szakosztályunkat dr. Kenéz Béla egyet. tanár képviselte, a ki a Maros völgyében tárgyanál fogva is érdekes és nagy tetszéssel fogadott előadást tartott.

Az egyesület jövő vándorgyűléseire előadókul jelentkeztek eddig: Dr. Biró Balázs ügyvéd és dr. Tóth György kir. törvszéki bíró tagtársak.

Ezt az egyesületnek külön is bejelentettük.

Tagtársainkat e helyen is fölkérjük, hogy az Ügyrend 22. §-ának rendelkezésére figyelemmel ne várják az újabb és újabb fölkéréseket, hanem szíveskedjenek fölolvasási szándékukat egyszerűen bejelenteni, hogy a helyes tárgysorozat összeállításánál figyelembe vehessük.

Megemlíteni kívánom még azt is, hogy szakosztályunk kezdeményezésére az ügyvédi kamara közreműködésével a mult 1912. év őszén a helyi javítóintézetet és a nagyenyedi börtönt megtekintettük. A javítóintézetben szakosztályunk társelnökének, Gál Jenő kir. ítélőtáblai tanácselnöknek, a felügyelő hatóság elnökének jelenlétében dr. Finkey Ferencz egyetemi tanár a javítóintézetekről, dr. Tóth György kir. törvszéki bíró a továbbképző tanfolyamokról s az ezekkel kapcsolatos megtekintésekről tartottak szépszámu hallgatóság előtt előadást.

Ezt követőleg a társaságot Radits József javítóintézeti igazgató kalauzolta végig a szakszerűen vezetett javítóintézetben s egyben magyarázó felvilágosítást nyújtott a hallgatóságnak.

Elismerő köszönetünket nyilvánítjuk a javítóintézeti igazgató úrnak lekötő szíveségeért.

A nagyenyedi kirándulás is szép és megisméllésre méltó sikerrel járt.

I. Tudományos előadások.

A mult évi szakosztályi közgyűlés után az előző 1911—12. évi ciklus folytatásában Meltzl Balambér dr. egyetemi magántanár: „A kötelezést jog Hammurábi korában“ című és dr. Tóth György

¹ Lásd K. Hirlap 1912. évi 267. és 275. számait.

kir. törvszéki bíró: „Az agrárközösségek, mint jogi személyek“ című előadásait tartották meg.

Az 1912. évi július hó 2-án tartott választmányi ülés az 1912—13. évi ciklus tudományos előadásainak programját a következő keretben állapította meg:

I. Társadalomtudományi előadások.

Előadók:

1. Dr. Kenéz Béla egyetemi ny. r. tanár: A statisztika köréből.
2. Dr. Navratil Ákos egyetemi ny. r. tanár: A gazdasági élet és a jogi élet összefüggése.
3. Dr. Somló Bodog egyetemi ny. r. tanár: A szociologia köréből.

II. Jogtörténeti és összehasonlító előadások.

Előadók:

1. Dr. Kiss Géza akadémiai tanár: A papyrologia köréből.
2. Dr. Meltzl Balambér egyet. m.-tanár: Az assyriologia köréből.
3. Dr. Bochkor Mihály akad. tanár: Manu törvénykönyvének ismertetése. Felolvassa: Büchler Pál nyelvész tanár.

III. Büntetőjogi, közjogi s kapcsolatos jogkörbe tartozó előadások.

Előadók:

1. Dr. Deák Albert ügyvéd: A ministeri kinevezésekről.
2. Dr. Finkey Ferencz egyet. ny. r. tanár: A fiatalok bírójáról Északamerikában és Európában.
3. Dr. Kenyeres Balázs egyet. ny. r. tanár: A nyomozással kapcsolatos orvosi működésről. (Vetítéssel.)
4. Dr. Boér Elek egyet. ny. r. tanár: A közigazgatás köréből

IV. Perjogi előadások.

E csoportban az 1911. t.-cz. egyes kérdéseire vonatkozó előadások fognak megtartatni. Az előadásokra a perjogi kérdésekkel foglalkozó szakosztályi tagok fognak fölkérteni.

V. Az anyagi magánjog keretébe tartozó előadások.

Előadók:

1. Dr. Menyhárt Gáspár egyet. ny. r. tanár: Vitás kérdések az optkv. köréből.
2. Dr. Kolozsváry Bálint egyet. ny. r. tanár: Az anyagi magánjog köréből.

Az előadások legnagyobb része az 1913. év első felére volt beállítandó az előadók kívánságához képest, úgyhogy ezideig csak két előadást tartottunk.

E helyen nem kívánok a tudományos előadások jelentőségével behatóbban foglalkozni, de rá kell, hogy mutassak arra az egészséges irányzatra, a mely Németországban a jogászai továbbképzést életre hívta.

A porosz igazságügyi miniszter a jogászai továbbképzésről rendelettel intézkedett és 1912. év őszén Németországban egyszerre három helyen: Berlinben, Kölnben és Frankfurtban A/M. nyitották meg a továbbképző tanfolyamokat.

Magyarországon a jog- és államtudományi továbbképző tanfolyamot a bel- és igazságügyi miniszterek közreműködésével a kultuszminiszterium rendezte két év óta.¹

Az 1912. év őszén tartott tanfolyamon a vezetőség részéről kilátásba helyeztetett, hogy ezek a tanfolyamok nálunk is decentralizáltatni fognak.

Azt hiszem, hogy Kolozsvár első helyen jöhet tekintetbe s én már a kultuszminiszteriumhoz és az igazságügyi miniszteriumhoz tett jelentésemben bátor voltam reá mutatni arra, hogy szakosztályunk a jogi továbbképzést is szolgáló tudományos előadásokat évek óta tart.

Az objectivitás nézőpontjából szemlélve, kifejezésre juttattam azt a véleményemet is, hogy szakosztályunk előadásai minden tekintetben ütik azt a mértéket, a melylyel a jog- és államtudományi tanfolyam előadásai mérhetőek voltak.

Kolozsvár jogászaik tehát kivétel nélkül kellene, hogy érdeklődjenek szakosztályunk előadásai iránt és meg kellene, hogy ragadják az alkalmat akkor, a midőn minden anyagi áldozat nélkül a kor kívánalmának megfelelő továbbképzésben részesülhetnének.

Szakosztályunk a megkezdett úton való munkájában örömmel szemléli, hogy tudományos előadásainak látogatottsága állandóan fokozódik.

Azt szeretnők, ha a Kolozsvárt lakó 98 bejegyzett ügyvéd közül egy se volna, a ki szakosztályunk tagjai közé nem tartozik.²

A bíróságok, ügyészségek, pénzügyigazgatóság, vármegye, postaigazgatóság és a Máv. üzletvezetőségének jogászaik közül is számosan volnának olyanok, a kik szakosztályunk kebelében értékes tevékenységet fejthetnének ki.

Remélhetőleg ebből a körből is számosan fognak még tagjaink sorába lépni.

Ebben a tekintetben szakosztályunk minden egyes tagját kérjük, hogy ismerőseiket egyesületünk céljának megnyerni igyekezzenek.

Ily módon fölolvadásaink változatossága és a látogatottság fokozása inkább remélhető.

II. Szakosztályi kiadmányok.

Szakosztályunk előbbi kiadmányainak anyagi eredményéről ezidőben sem számolhatunk be, mert az 1912. év tavaszáig csak néhány példány kelt el az addig megjelent füzetekből. A később

¹ E tanfolyam részletes ismertetését az E. J. Közlöny 1912. évi 41., 43., 44., 45., 46. számaiban tettem közzé.

² Jelenleg még 53-an nem tagjai.

kiadott „Török alkotmánytörvények“-ről a könyvkereskedői szokás szerint az elszámolás csak 1913. év husvétja után következik be.

A török alkotmánytörvények terjesztését a Grill-czég utódja: Benkő Gyula könyvkereskedőre bízta.

Az 1912. év utolsó hónapjában megjelent fölolvásásainkból a fölös példányokat szintén Benkő Gyula könyvkereskedő cégnek adtuk át terjesztés céljából. Elküldtünk 251 drbot.

E kiadmányunkból is a helyi piacon Stein János könyvárusnak juttattunk 20 példányszámot. E 271 p.-számon fölül tagjainknak szétküldöttünk 208 példányt, tiszteletpéldányként egyeseknek és a lapoknak elküldtünk 20 példányt; kéznél van 1 példány.

Ha bármely munkálkodásunkat dokumentálni kell, úgy összes kiadmányaink erre alkalmasok és a legutóbbi kötetünk terjedelemben is, tartalomban is súlyos argumentum.

A polgári perrendtartásra vonatkozó szakelőadások egyben időszerűek is.

A most folyó előadások szintén értékes kiadmány anyagát fogják képezni.

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy szakosztályunk kiadmányai a sajtó részéről kedvező fogadtatásra találtak.¹

Szakosztályi kiadmányainkra írói honorárium címén az 1912. évben és 1912. évet terhelőleg fordítottunk:

1. a török alkotmánytörvényekre ---	160 K
2. a III. füzetre --- --- --- ---	1155 K

Összesen: 1315 K

A török alkotmánytörvények fordítójának további honoráriumként a kívánt számú tiszteletpéldányokat is rendelkezésére bocsáttuk.

III. Iskolán kívüli oktatás.

A kereskedők szabad iskolájának 1910—11. évi folyamáról a múlt évi jelentésben részletesen beszámoltam.

A jelen évi jelentés keretében csupán a tanfolyam eredményéről kívánok beszámolni.

A beiratkozott 12 nő és 66 férfi hallgató (=78) közül 23 hallgató lezckekönyvet nem igényelt, mivel az előadásokat csak szórványosan látogatták és néhányan évközben el is távoztak.

A lezckekönyvvel ellátott 55 hallgató az előadásokat szorgalmasan látogatta s a tanfolyam végén 18-an vizsgára is jelentkeztek.

A záróvizsga 1912. évi márczius hó 31-én délután tartatott meg ünnepélyes keretben és a kereskedők nagy érdeklődése mellett.

A vizsgát szakosztályunk elnöke vezette.

Jelen voltak: a Kereskedelmi iparkamara nevében: Balázs Gyula kamarai h. ítkár; az O. M. K. E. nevében: Dr. Tamási István kereskedő és a Ker. Ifjak Egyesületének elnöke: Székely-Doby Géza szappangyár igazgató.²

¹ L. Jogállam 1913. II. füzet.

² A társadalmi élet e tevékeny tagja 1912-ben elhunyt. Szakosztályunk munkálkodásának egyik agilis támogatóját veszítette el benne.

A 18 vizsgázó közül: 7-en kiváló sikerrel, 7-en jó sikerrel és a többiek sikerrel tették le a vizsgát.

A vizsgáról az elnök, szakosztályi titkár, az előadók és a már megnevezett képviselők aláírásával szakosztályunk tanúsítványt adott ki.

A vizsga erkölcsi értékén fölül szakosztályunk a Kereskedelmi és Iparkamara által ajándékozott 3 drb ezüst kitüntető érmen fölül 100 K pénzbeli jutalmat osztott ki.¹

Kitüntető ezüst érmet kaptak:

1. Bikfalvy Ferencz (főnöke: Gombos Ferencz);
2. Hufnagel Gyula (cs. és kir. hadbírósnágnál tényleges szolgálatban);

3. Pubanszky József Béla (főnöke: Bittó Rezső).

Pénzjutalmat kaptak:

1. Friedmann Paula 3 drb. arany (főnöke: Segesvári és Társa);
2. Salamon Sándor 3 drb. arany (önálló kiskereskedő);
3. Fejér Miklós 2 drb. arany (főnöke: Segesvári és Társa);
4. Straucz Lajos 2 drb. arany (főnöke: Stief Jenő és Társa).

A többi vizsgázók is a legnagyobb elismerésre érdemesek azért a lankadatlan önmivelésért, amelyet a tanfolyam tartama alatt kifejtettek s a melynek a vizsgán oly szép tanújelét adták.

A vizsgázók hálájok és elismerésök jeléül egy nagyobb méretű csoportképet ajándékoztak szakosztályunknak. Szakosztályunk e képet az általa fenntartott Néphivatalban helyezte el.

II. Szakosztályunk a nagym. vallás- és közokt. miniszterium által utalványozott 750 K tiszteletdíjjal honorálta a tanfolyam áldozatkész és buzgó előadóit: Dr. Veres Vilmos keresk. akad. tanár, dr. Biró Balázs egyetemi m. tanár, dr. Endes Miklós táblai elnöki titkár és Kuntner Róbert keresk. akad. tanár urakat.

A szerény honoráriumhoz pótlásul szakosztályunk e helyen is köszönetét juttatja kifejezésre azért az eléggé nem méltányolható odaadásért, a melynek eredménye a rendkívül szép sikert feltüntető vizsgában jutott legmeggyőzőbben kifejezésre.²

III. Az országos szabadoktatási tanács 1912. IV/20-án kelt 363/912. sz értesítésében azt az álláspontot foglalta el, hogy a kereskedők szabad iskolájában folyó tanítás tisztán szakosított továbbképzés és ennél fogva nem vonható az általános ismereteket terjesztő szabadoktatás körébe.

A nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a szabadoktatási tanács véleményét magáévá tévén, 1912. V/20-án kelt 55461/1912. sz. magas leíratában fölhívta szakosztályunk elnökségét, hogy az államsegélyt jövőben a kereskedelemügyi m. kir. miniszter úrtól kérje.

Az elnökség az adott helyzetben nem tehetett egyebet, mint

¹ E 100 K-ból a Kereskedők és Ker. Ifjak Társulata 30 K-t; Dr. Tamási István 30 K-t; az előadók 40 K-t adományoztak. Köszönet e helyen is érte.

² L. az Ujság 1912. IV/2-iki 79. számát és a Kolozsvári Hírlap 1912. évi IV/2-iki számát.

az ügy előkészítése céljából fölterjesztő jelentést tett a kereskedelemügyi m. kir. miniszter urhoz még 1912. VI/30-án (83/912. sz. alatt.)

Ebben utaltunk az eddig tartott tanfolyamok sikerére és a kitűzött cél gyakorlati jelentőségére. Fölfejtettük, hogy nem alkalmi tevékenykedést végeztünk, hanem az adott esetben szakosztályunk nagyfontosságú és hosszú időt igénylő programjainak megvalósításáról lehetett és lehet szó.

Kértük a kereskedelemügyi miniszter urat, hogy szakosztályunkat biztosítsa, hogy a jövőben rendezendő szabad iskola költségeinek fedezetére megfelelő tiszteletdíjakat fog szakosztályunk rendelkezésére bocsátani.

E fölterjesztésünkre ezideig még válasz nem érkezett, de az elnökség módját fogja találni annak, hogy a lehető kedvező válasz kellő időben megérkezzen.

Kiemelni kívánom, hogy szakosztályunk akként határozott, hogy a kereskedők szabad iskoláját minden második évben tartja megrendezendőnek. Ennélfogva az elnökségnek módjában lesz az 1913. év őszéig a lehető megoldást megtalálni, hogy az 1913/14. évi szabad iskola akadálytalanul megkezdődhessen.

IV. Népszerű ismeretterjesztő előadások.

A szabadoktatás országos szervezése tárgyában kiadott 50877/911. sz. kultuszminiszteri rendelet a népszerű ismeretterjesztő előadások rendezésében a szervezettséget nem tolta eléggé előtérbe.

Kétségtelen, hogy a szabadoktatás így mozgékonyabb, de szerény nézetem szerint kihatásaiban nélküli az áldozatokkal arányban nem is álló tartósabb eredményeket. A múltó szórakoztatást ma már elvégzik a mozik is. Ellenben a rendszeresebb tanítást szükségszerűleg megkívánja a mi munkásosztályunk hiányos ismeretköre és alacsonyabb intelligenciája.

Ezek a gondolatok vezéreltek minket, a midőn a folyó évi programot az alábbiak szerint összeállítottuk.

A) Sorozatos előadások :

Hüber Imre kegyesrendi tanár :

1912 október 12, 19, 26 és november 20-án: Magyarország ipari és kereskedelmi földrajza ;

december 12 és 28-án: Ipari és kereskedelmi viszonyaink a szomszédos államokkal ;

1913 január 9 és 23-án: Európa ipari államaihoz való ipari és kereskedelmi viszonyaink.

B) Egyes előadások :

1912 november 14-én. Az iskolán kívüli oktatás célja és hatása

Dr. Tóth György sz.-o. titkár ;

és decemberben 320; az év összes újra jelentkezőinek száma tehát $3332 + 2602 = 5934$. Egy hónapra így: $5934 : 12 =$ átlag 495 újra jelentkező beteg esik. Az összes betegforgalom adatai pedig, vagyis az új betegek és újra jelentkezők összes száma a 2 félévben: $180 + 2602$, az első félévben pedig $294 + 3332 = 3626$; az egész évben tehát $3626 + 2782 = 6408$ beteg. Az intézet rendelőnapot hetenként háromszor tartott, a mi egy évben 156 napot tesz ki. Ha a betegforgalmat most rendelőnapok szerint nézzük, azt látjuk, hogy $1-1$ ily napra átlag $6408 : 156 = 42$ betegszám esik.

Az elsorolt adatok azt igazolják, hogy az intézet munkásságához fűzött remények valóra váltak s hogy ezáltal az intézetet fenntartó szakosztálynak a socialhygiene talajára is kiterjesztett tevékenysége a tények által minden irányban igazolást nyert.

A vidéki betegek, bár kisebb számban, a II. félévben sem kerültek el intézetünket, mint azt a betegforgalmi adatok vidéki betegeinkről mutatják. Összes vidéki betegeink száma az év II. hat hónapjában 26; az év első felében: 35, vagyis az 1912. év összes vidéki új betegeinek száma: $26 + 35 = 61$.

Az intézet tekintélyes számú segélynyújtásában a fenntartó szakosztályon kívül a magas belügyi kormány ez évre is kiutalt 5000 korona évi segélye, Kolozsvár sz. kir. város évi 2000 koronás nagylelkű adománya s Kolozs vármegyének az 1912. évi szept. havi közgyűlésén megszavazott évi 200 koronás segélye biztosítja. Az intézet a Dispensaire legutóbbi gyűlésének egyik határozata értelmében azonkívül pénzsegélyért fordult a kolozsvári és kolozsmegyei pénzügyintézetekhez, szövetkezetekhez, nagyobb vállalatokhoz és természetbeni segélyt kért a tűzifakereskedőktől. Ezideig azonban még válasz sehonnan sem érkezett kérésünkre.

A személyi változásokat illetőleg az első félévi jelentés részletes ismertetésére utalunk; azóta változás csupán az intézet gyakornoki személyzetében történt. Ugyanis Csizmazia Sándor IV. éves orvosnövendék okt. 1-én végleg megvált állásától s helyetteseként a gyakornoki teendőket ellátásával Andrásófszky Ernő IV. é. orvosnövendék bízott meg. Salamon Alajos gyakornok, V. éves orvostanhallgatót állásában pedig nov. 15. óta Hollitzer Sándor IV. éves orvosnövendék helyettesíti. Egyéb változás nem történt.

Az intézet szállítói sem változtak s betegeink részére az eddigi dicséretes lelkiismeretességgel szolgáltatják ki a megfelelő tápszerket. Az árak csak a tejszállításra vonatkozólag változtak, a meny nyiben a tej literének a nyári hónapokra megállapított 24 fillér egységárával szemben szeptemberben 26 fillér, októberben 34 fillér s november óta 32 fillérre emelkedett a tej ára.

Hálás elismeréssel kell megemlékeznünk Marberger Gyula és Richter Gedeon újpesti és budapesti gyógyszerészek nemes időzatkészségéről, kik az év II. felében is ellátták intézetünket speciális Maltocol, Maltnutrin, Glykomaltin, Novocol-Chinin és Novocol-Calcium praeparatumaikkal. Ugyancsak köszönet illeti meg

a Julien-Marger wieni céget, az intézet részére díjtalanul küldött 30 üveg Framel-Syrup specialis készítményeért. Mindeme készítményeket szegénysorsú betegeink gyógyszeres ellátására jó eredménnyel használtuk.

Betegeinket még az év febr. havától kezdve fertőtlenítőszerrel is ellátjuk és így a tuberculózis elleni küzdelem egyik nagyon fontos ténykedésének, a prophylaxisnak szolgálunk, a betegség terjedését igyekeztünk megakadályozni. Örömmel tapasztaltuk, hogy míg az előző hónapokban a betegek ezen intézkedést idegenkedve fogadták, most már maguk a betegek ezen rendszabály fentartásának örei. Fertőtlenítőszerrel egész évben összesen 1482 esetben osztottunk ki, a miből az első félévre 305, a másodikra 1177 eset esik. Ez adatok is előbbi örvendetes tapasztalatunkat igazolják.

Az intézet felszerelésének gyarapítását az év II. felében szerény anyagi viszonyaink miatt nem folytathattuk, eltekintve a mult jelentésben már felemlített személyi mérlegetől, egy írártári szekrény s az azóta beszerzett két linoleum-szőnyeg s néhány széktől.

A gyógyszeres rendelések száma, mit az Országos Betegápolási alap terhére írtunk, az 1912. évben 4495 számot érte el. A fentemlített gyógyszerkülönlegességekkel pedig az illető nemes-szívű gyógyszerész-maencásaink jóvoltából az év első felében 392, a második felében 89, összesen tehát 481 esetben láthattuk el betegeinket.

Laboratoriumi munkánkat szemléltethetőbbé tesszük, ha felsoroljuk a vizsgált köpet és vizeletek számát. E vizsgálatot a lehetőségig minden betegünk részére elvégeztük, először a felvétel után, a kezelés folyamán pedig szükség szerint többször is. Az év I. felében 190 köpetet, 173 vizeletet, a II. felében pedig 103 esetben köpetet, 95 esetben vizeletet vizsgált laboratoriumunk.

Az intézet vállalt feladatai közé tartozik a betegeknek otthonukban való meglátogatása is, hogy a betegek szociális viszonyairól tájékozódást szerezzünk s támpontunk legyen a segélyek kiosztásakor. E feladatnak a lehetőséghez képest a következőkben feleltünk meg. Az év első felében összesen 93 beteglátogatást eszközöltünk. A szociális viszonyok ezek: jók 22 esetben, tűrhetők 52, s rossz 19 esetben. A II. félévben meglátogattunk összesen 67 betegét. A szociális viszonyok ezek: jók 16, tűrhető 27, rossz 24 esetben. Azonkívül több ismételt látogatást is végeztünk. Az ismételt látogatásokon kívül, tehát az év folyamán eszközölt összes látogatások száma 160 volt.

Nem volna teljes jelentésünk képe, ha elmulasztanánk beszámolni a szegényebb sorsú betegeknek kiosztott tápszersegélyekről. Különösen a tej az a tápszer, melyet legszívesebben vesznek betegeink s melynek nagy kereslete kényszerít sok esetben arra, hogy anyagi okok miatt teljesítetlenül hagyjuk a segélyért folyamodó kérését. A kiosztott tápszerek mennyisége egész évben: tej 6163 liter, liszt, fűszer 210 kgr., hús 2414 adag.

Intézetünk működéséről két hónaponként részletes tudósítást készítettünk s a helybeli lapok útján Kolozsvár közönségével, a budapesti „Tuberculosis“ című lap útján pedig az érdeklődő szakkörök szélesebb rétegeivel ismertettük meg az Intézet munkásságát. Kolozsvár város tiszti orvos hivatalát azonkívül havonként is tájékoztattuk a betegforgalom általános adatairól.

A felsorolt adatokban röviden összefoglalva mutattak be a Tüdőbeteg-Gondozó 1912. évi munkáját.

Jelentésemet annak az örvendetes ténynek a megemlékezésével kívánom befejezni, hogy Kolozsvár sz. kir. város legutóbbi közgyűlésén a tüdőbeteggondozó évi dotatióját Dr. Papp József szakosztályi alelnökünk és dr. Biró Balázs tagtársunk lelkes felszólalására 2000 K-ról 3000 K-ra felemelte. A midőn ezt hálás köszönettel tudomásul vesszük, egyben köszönetet kell mondanunk a fölszólalóknak ama nemes cél érdekében, a melyet a tüdőbeteggondozó megvalósítani hivatva van.

A mai társadalmi forrongás közepette általában feledik, hogy a szeretet vallását kezdetben az egyszerű tanítványok hirdették. A jelen korszak előharczosainak munkásságában sem akarják felismerni a lényegét, hogy a társadalom feladatainak megvalósítására társadalmi úton a nagyközönség s ennek autonóm szervei vannak hivatva. A míg a szervezett munkásság a betegápolás és gyógyítás terén állami támogatással az egészségügy társadalmosítását nagy vonásokban megvalósította, a míg a milliomosok szocializmusa a luxurióz sanatoriumokkal egészítette ki a fejedelmi pompájú magánlakásokat, addig a két véglet között szinylődő szegény társadalmi osztály a szemünk láttára megy tönkre a sorvasztó kór és a nyomasztó gazdasági viszonyok közepette.

A szervezethez nem tartozó beteg munkások ezrei és a nyomorgó uri szegény betegek támogatásánál szebb és nemesebb hivatás nem lehet. A tüdőbetegség által épen ezek szenvednek a legelhagyatottabban. Ezt a szegényügyet Kolozsvár a tüdőbeteggondozó keretében intézheti legsikeresebben és a legnagyobb ellenőrzés mellett.

Tagtársaink ennek a nemes eszmének voltak szószólói.

A személyi és dologi kiadásokban kezdettől fogva a takarékoság vezérelt. Az elől jelzett 1000 K javítás és az ezután jövő adományok kizárólag a kitűzött cél szolgálatára lesznek fordítva. Ily módon szakosztályunk oly emberbaráti tevékenység szolgálatában áll, a melyet a szeretet gloriája s az önzetlenség boldogító öntudata vesz körül.

Kérem jelentésemnek tudomásul vételét.

Dr. Tóth György

sz.-o. titkár.

Vagyon-kimutatás és zárszámadás
1912-ről

(1912 januárius hó 1-től 1912 december hó 31-ig).

Költségvetés 1913-ra.

Mérleg-számla

	kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.
Cselekvő vagyon.								
Értékpapir.								
<i>Alaptőke</i>								
4 ⁰ / ₀ magy. koronajáradék — —			339400	—				
4 ⁰ / ₀ magy. földteherm. kötv. —			91200	—	430600	—		
<i>Országház-alap</i>								
4 ⁰ / ₀ magy. koronajáradék — —			200	—				
4·2 ⁰ / ₀ egyesített járadék — — —			2900	—				
1860-as sorsjegy — — — — —			1000	—				
4 ⁰ / ₀ magy. földteherm. kötv. —			62000	—	66100	—		
<i>Építési aranyalap</i>								
4 ⁰ / ₀ magy. koronajáradék — —					18400	—		
<i>Haynald-alap</i>								
4 ⁰ / ₀ Erdélyi úrbéri járadék — —					4000	—		
<i>Természethistoriai pályadíj-alap</i>								
4 ⁰ / ₀ magy. koronajáradék — —					2400	—		
<i>Kendi Finály Henrik emlékdíj-alap</i>								
4 ⁰ / ₀ magy. koronajáradék — —					1300	—	522800	—
Követelések.								
<i>Alaptőke</i>								
Szabó Károlyné — — — — —					12000	—		
<i>Építési aranyalap</i>								
Dr. Szádeczky Béla — — — — —	17	70	1200	—				
Múzeumi könyvtár — — — — —	79	25	3022	—				
„ régiségtár — — — — —	84	30	3978	48				
„ állattár — — — — —	32	20	9494	07				
„ növénytár — — — — —	—	—	79	84	17774	39		
<i>Építési aranyalap-kamat</i>								
	213	45			213	45		
<i>Természethistoriai pályadíj-alap</i>								
Múzeumi állattár — — — — —					3600	—		
<i>Tüdőbeteggondozó intézet</i>								
					578	75	34166	59
Takarékbetétek.								
<i>Alaptőke</i>								
Tartalékalap — — — — —					35835	94		
Természethistoriai-alap — — — —					15842	11		
Lendvay Emil-alap — — — — —					7774	96		
Építési arany-alap — — — — —					6690	83		
Országház-alap — — — — —					4084	09		
Kovács Sámuel-alap — — — — —					2603	86		
Pénztárkészlet — — — — —					3059	78	75891	57
Áthozat az 1911. évről — — — —			4756	89	2355	81		
Elővitel az 1913. évre — — — —			2355	32	7112	21	9468	02
							642326	18

Lendvay Emil s. k.

Dr. Farkas Lajos s. k.

Dr. Szabó Dénes s. k.

1912 december 31-én

	kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.
Szenvedő vagyon.						
<i>Alaptőke</i>						
Értékpapírok — — — — —	430600	—				
Követelések — — — — —	12000	—				
Takarékbetétek — — — — —	35835	94	478435	94		
<i>Országház-alap</i>						
Értékpapírok — — — — —	66100	—				
Takarékbetétek — — — — —	2603	86	68703	86		
<i>Építési aranyalap</i>						
Értékpapírok — — — — —	18400	—				
Takarékbetétek — — — — —	4084	09				
Követelések — — — — —	17774	39	40258	48		
<i>Haynald-alap</i>						
Értékpapírok — — — — —			4000	—		
<i>Tartalék-alap</i>						
Takarékbetétek — — — — —			15842	11		
<i>Természethistoriai pályadíj-alap</i>						
Értékpapír — — — — —	2400	—				
Takarékbetét — — — — —	7774	96				
Követelések — — — — —	3600	—	13774	96		
<i>Kovács Sámuel pályadíj-alap</i>						
Takarékbetétek — — — — —			3059	78		
<i>Lendvay Emil-alap</i>						
Takarékbetétek — — — — —			6690	83		
<i>Kendi Finály Henrik pályadíj-alap</i>						
Értékpapír — — — — —			1300	—		
<i>Hitelezők</i>						
Építési aranyalap kamat — — — —	373	60				
Bölcsészettudományi szakosztály — —	173	—				
Természettudományi „ — — — —	4687	18				
Jogtudományi — — — — —	1295	20				
Br. Sennyei-család okmánytár — — — —	1000	—				
K. Finály emlékdíj kamat — — — —	104	—				
Orvostudományi szakosztály — — — —	222	19				
Jubileumi-alap — — — — —	250	—				
Népszerű előadások — — — — —	500	82				
Néphivatal — — — — —	473	09				
Keresk. szabad iskolája — — — — —	5	—				
Kiadványok — — — — —	1176	14	10260	22	642326	18
					642326	18

Veszteség- és nyereség-számla

	kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.
Kiadás.						
Költség — — — — —			3198	70		
Tiszteletdíjak — — — — —			2400	—		
Személyi kiadások — — — — —			12656	34		
Kegydíjak — — — — —			819	96		
Dologi kiadások — — — — —			8720	—		
Szakosztályi kiadások:						
Orvostudományi — — — — —	2200	—				
Bölcsészettudományi — — — — —	2200	—				
Természettudományi — — — — —	2200	—				
Jogtudományi — — — — —	1500	—	8100	—		
Esterházy-alap kamat — — — — —			400	—		
Dotációk:						
1912. évi költségvetés szerint —			1500	—	37795	—
					37795	—

Lendvay Emil s. k.

Dr. Farkas Lajos s. k.

Dr. Szabó Dénes s. k.

1912 deczember 31-én

	kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.
Bevétel						
Kamat — — — — —			2524	88		
Állami járulék — — — — —			10000	—		
Értékpapír kamat — — — — —			19873	80		
Rendes tagdíj — — — — —			2764	—		
Pártoló — — — — —			277	—	35439	68
Elővétel 1913. évre — — — — —					2355	32
					37795	—

Br. Mannsberg Sándor s. k.

Tanács József s. k.

BEVÉTEL

1912 januárius 1-től

	kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.
<i>Alaptőke</i>						
K 339400— 4% m. koronajáradék —			13576	—		
” 91200— 4% m. földteherm. kötv.			3648	—		
” 12000— Szabó Károlyné — — —			720	—		
” 35835·94 betét kamatai — — — —			1640	92	19584	92
K 478435·94						
<i>Országház-alap</i>						
K 200— 4% m. koronajáradék —			8	—		
” 2900— 4·2% egyes. járadék —			121	80		
” 1000— 1860-as sorsjegy — — —			40	—		
” 62000— 4% m. földteherm. kötv.			2480	—		
” 2603·86 betét kamatai — — — —			118	45	2768	25
K 68703·86						
<i>Építési arany-alap</i>						
K 18400— 4% m. koronajáradék —			736	—		
” 4048·09 betét kamata — — — —			415	15		
” 3978·48 Múzeumi régiségtár — — —			148	30		
” 9494·07 ” állattár — — — —			32	20		
” 79·84 ” növénytár — — — —			—	—		
” 3022— ” könyvtár — — — —			79	25		
” 1200— Dr. Szádeczky Béla — — —			17	70	1428	60
K 40222·48						
<i>Haynald-alap</i>						
K 4000— 4% erd. úrbéri kötvény—					193	20
<i>Tartalék-alap</i>						
K 14271·27 betét — — — —						
” 570·84 tőkésített kamat — — — —					570	84
” 1000— 1912. évi dotáció — — —						
K 15842·11						
<i>Természethistoriai pályadíj-alap</i>						
K 2400— 4% m. koronajáradék —			96	—		
” 3600— múzeumi állattár — — — —			—	—		
” 7210·91 betét kamata — — — —			468	05	564	05
” 564·05 kamatok tőkésítve — — —						
K 13774·96						
<i>Kovács Sámuel-alap</i>						
K 3004·09 betét — — — —						
” 55·69 tők. kamat — — — —					55	69
K 3059·78						
Átvitel — — — —					25165	55

1912 december 31-ig

KIADÁS

	kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.
<i>Különféle kiadások</i>						
Portók, nyomtatványok stb. — — —					3198	70
<i>Államsegélyből</i>						
Régiségtár — — — — —			22500	—		
Könyvtár — — — — —			7500	—		
segédőri javadalmazásra — —			1400	—		
Növénytár — — — — —			5000	—		
Állattár — — — — —			6000	—		
Ásványtár — — — — —			4000	—	46400	—
<i>Tiszteletdíjak</i>						
Titkár — — — — —			1000	—		
Ügyész — — — — —			400	—		
Pénztáros (alapítványra adva) — — —			1000	—	2400	—
<i>Személyi kiadások</i>						
Könyvtár (le K 1400— államsegély)			5686	62		
Régiségtár — — — — —			1999	92		
Állattár — — — — —			1999	92		
Növénytár — — — — —			1539	88		
Ásványtár — — — — —			1430	—	12656	34
<i>Dologi kiadások</i>						
Állattár — — — — —			1400	—		
Könyvtár — — — — —			3120	—		
Ásványtár — — — — —			1400	—		
Növénytár — — — — —			1400	—		
Régiségtár — — — — —			14.0	—	8720	—
<i>Szakosztályi kiadások</i>						
Orvostudományi — — — — —			2200	—		
Bölcsészettudományi — — — — —			2200	—		
Természettudományi — — — — —			2200	—		
Jogtudományi — — — — —			1500	—	8100	—
<i>Esterházy-alap kamat</i>						
Régiségtár — — — — —					400	—
<i>Haynald-alap kamat</i>						
Növénytár — — — — —					193	20
Átvitel — — — — —					82068	24

BEVÉTEL

1912 januárius 1-től

	kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.
<u>Áthozat — — —</u>					25165	55
<i>Lendvay Emil-alap</i>						
K 5441'07 betét — — — — —						
" 249'76 tők. kamat — — — — —					249	76
" 1000— 1912. évi lefizetés — — — — —						
K 6690'83						
<i>Különféle kamatok</i>					45	51
<i>Allami járulék</i>					10000	—
<i>Rendes tagdíj</i>					2764	—
<i>Pártoló tagdíj</i>					277	—
<i>Államsegély</i>					46400	—
<i>Elővitel 1913. évre</i>					2355	32
					87257	14

Alapok gyarapodása:

Tartalékalap — — — — —	K	1570'84
Természethistoriai pályadíj-alap — — — — —	"	564'05
Kovács Sámuel-alap — — — — —	"	55'69
Lendvay Emil-alap — — — — —	"	1249'76
	K	3440'34

Lendvay Emil s. k.

Dr. Farkas Lajos s. k.

Dr. Szabó Dénes s. k.

1912 december 31-ig

KIADÁS

	kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.
<u>Áthozat — — —</u>					82068	24
<i>Tartalék-alap</i>						
Tőkésített jövedelem — — — — —					570	84
<i>Természethistoriai pályadíj-alap</i>						
Tőkésített jövedelem — — — — —					564	05
<i>Kovács Sámuel-alap</i>						
Tőkésített jövedelem — — — — —					55	69
<i>Lendvay Emil-alap</i>						
Tőkésített jövedelem — — — — —					249	76
<i>Dotatiók</i>						
Tartaléktőke — — — — —			1000	—		
Kladványra — — — — —			500	—	1500	—
<i>Kegydíj</i>						
László Józsefnek — — — — —					819	96
<i>Építési aranyalap kamat</i>						
Régiségtárnak kifizetve — — — — —			1055	—		
” átvezetve — — — — —			373	60	1428	60
					87257	14

Br. Mannsberg Sándor s. k.

Tanács József s. k.

Költségvetés az 1913. évre.

Bevételek:

Pénztári készlet	— — — — —	K 2355·81	
Értékpapírok kamatai	— — — — —		K 17224·—
Jelzálog-kölcsön kamatai	— — — — —		” 720·—
Tagsági díjakból várható	— — — — —		” 2500·—
Az Országház-alap egy évi jövedelme	— — — — —		” 2761·63
Az alaptőke készpénzének kamata egy évre	— — — — —		” 1501·50
Milleniumi irodalmi alapítvány	— — — — —		” 500·—
Állami járulék	— — — — —		” 10000·—
Államsegély	— — — — —		” 55000·—
		Összes bevétel	K 90207·13

Kiadások:

A 4 szakosztálynak, a 3 réginek á 2200·—, a joginak K 1500·—			K 8100·—
A könyvtárnak dologi kiadásokra	K 3120·—		
személyi kiadásokra	” 4180·—		
segédőri javadalmazásra	” 1400·—		
államsegélyből	” 6500·—		” 15200·—
A régiségtárnak dologi kiadásokra	K 1400·—		
személyi kiadásokra	” 2000·—		
rendes államsegély	” 17100·—		
rendkív. ”	” 15000·—		” 35500·—
Az állattárnak dologi kiadásokra	K 1400·—		
személyi kiadásokra	” 2000·—		
államsegély	” 6000·—		” 9400·—
A növénytárnak dologi kiadásokra	K 1400·—		
személyi kiadásokra	” 1500·—		
államsegélyből	” 5000·—		” 7900·—
Az ásványtárnak dologi kiadásokra	K 1400·—		
személyi kiadásokra	” 1500·—		
államsegélyből	” 4000·—		” 6990·—
Esterházy alap kamatai	— — — — —		” 400·—
Központi igazgatásra			
a pénztárosnak (Lendvay-alapra bef.)	K 1000·—		
a titkárnak	” 1200·—		
az ügyésznek	” 400·—		” 2600·—
Vegyes kiadásokra	— — — — —		” 1887·11
László József kegydíja	— — — — —		” 820·—
Gr. Mikó Imre művének kiadására	— — — — —		” 500·—
Tartaléktökére	— — — — —		” 1000·—
		Összes kiadás	K 90207·11

Jegyzőkönyv

az E. M. E. 1912 márczius hó 31-én délelőtt 1/211 óra-
kor Kolozsvárt, az egyetem dísztermében tartott 54-ik
évi rendes közgyűléséről.

Elnökkölt dr. Lechner Károly alelnök.

Jelen voltak az igazgató tagok közül: Lendvay Emil pénztá-
ros, az alapító tagok közül: dr. Erdélyi Pál, dr. Gyalui Farkas
könyvtárigazgatók, dr. Lechner Károly alelnök, dr. Szabó Dénes,
dr. Szádeczky Béla, a rendes tagok közül: dr. P. Ábrahám Sán-
dor, dr. Apáthy István, Balogh Károly, dr. Bartók György, dr. Biró
Balázs, Boga Lajos, dr. Borbély Sándor, dr. Buday Árpád, dr. Da-
vida Leo, Egri Árpád, dr. Farkas Béla, dr. Farkas Lajos, dr. Fe-
renczy Miklós, Gazelli Árpád, Hangay Oktáv, dr. Jakabházy Zsig-
mond, Kelemen Lajos titkár, dr. Kovács István, Köblös Zoltán,
Magos Irén, dr. Márki Sándor, Merza Gyula, Miklósy József, dr.
Mikó Lőrincz, dr. Némethy Géza, K. Pap Mihály ny. csendőrez-
redes, dr. Pavlik Sándor, dr. Persián Kálmán, dr. Richter Aladár,
dr. Roska Márton, Rosnyay Dávid, Russel Károly, dr. Ruzitska
Béla, csikszentmihályi Sándor Imre, dr. Szabó Dénes, Szabó Imre,
dr. Szádeczky Gyula, dr. K. Szentpétery Zsigmond, Tanács József
ellenőr, dr. Tóth György, ifj. dr. Török István, Valentiny Antal, a
pártoló tagok közül: Kenessey Kálmán.

1. Dr. Lechner Károly alelnök az elnöki széket elfoglalván,
a közgyűlést megnyitja.

2. Elnök a közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére a vá-
lasztmányi tagok közül dr. Farkas Lajost, a rendes tagok közül
K. Pap Mihály ny. ezredest¹ kéri föl.

3. A választmány 1911. évi működéséről az Évkönyvben ki-
nyomatott és kellő időben szétküldött jelentést a közgyűlés felol-
vasottnak tekintí s annak gondos szerkesz-
téséért dr. Erdélyi Pál főtitkárnak köszönetét
nyilvánítja. Hasonlóan köszönetet szavaz
a választmánynak e jelentésben levő indítvá-
nyára Lendvay Emil pénztárosnak azért a
nagybecsű önzetlen tettéért, hogy évi 1000
korona pénztárosi tfszteletdíját az 1911. év-
ben is az E. M. E.-nek ajándékozván, ezzel
alapítványát 5441 korona 07 fillérré növelte.

¹ K. Papp Mihály ezredes a jegyzőkönyv aláírása előtt meghalván,
helyette az elnökség hitelesítőül Köblös Zoltán könyvtártisztet kérte föl.

4. A számadásvizsgáló bizottságnak Tanács József ellenőr által felolvasott jelentését a pénztárnok és a gyűjtemények számadásainak megvizsgálásáról a közgyűlés elfogadja, a fölmentvényt megadja s Lendvay Emil pénztárosnak kiváló működéséért hálás köszönetet nyilvánít. Hasonlóan köszönet mond a közgyűlés a számadásvizsgáló bizottságnak is s az 1912-iki számadások megvizsgálására dr. Farkas Lajost, br. Mannsberg Sándort és dr. Szabó Dénest jövőre is megkéri.

5. A gyűjtemények és a szakosztályok 1911. évi működéséről az Évkönyvben kiadott jelentéseket a közgyűlés felolvasottnak tekintve, elfogadja.

6. Dr. Gál Kelemennek és dr. Nemes Endrének a Könyvtár, dr. Incze Bélinek és dr. Kiss Ernőnek az Érem- és Régiség-tár, dr. Imre Józsefnek és dr. Lőte Józsefnek az Állattár, dr. Nyiredy Gézának és dr. Ruzitska Bélának az Ásványtár megvizsgálásáról szóló jelentéseit a közgyűlés köszönettel elfogadja. Dr. Kovács Bélának és dr. Páter Bélának a Növénytár és a Botanikus Múzeum megvizsgálásáról szóló jelentése alapján a közgyűlés kimondja, hogy a botanikus kert gyorsabb ütemű beállítása és ezzel az Erdélyi Nemzeti Múzeum veszélyeztetett Növénytárának minél gyorsabb megfelelő elhelyezhetése érdekében felirattal fordul a vállás- és közoktatásügyi miniszterhez. A gyűjtemények igazgatóinak és tisztí karának, valamint a tárvizsgáló bizottságoknak a közgyűlés lelkes, buzgó munkásságukért köszönetét fejezi ki s a gyűjtemények megvizsgálására ugyanazon bizottsági tagokat jövőre is megkéri.

7. A közgyűlés tudomásul veszi dr. Erdélyi Pál főtitkár azon bejelentését, hogy a Kendi Finály Henrik emlékdíjat az 1911. évre dr. Kovács István érem- és régiségtári osztályarchaeologus nyerte az alapító levél kivánalmainak megfelelő, külföldi szakkörökben is elismerést nyert tanulmányaiért.

8. Az 1912. évi költségvetést beható vita és felvilágosítások után, — melyben résztvettek dr. Biró Balázs, dr. Farkas Lajos, dr. Szabó Dénes, dr. Richter Aladár, dr. Apáthy István, dr. Buday Árpád, Lendvay Emil, dr. Erdélyi Pál — a közgyűlés dr. Lechner Károly alelnök felszólalására az 1911-ről szóló Évkönyv 138. lapján megállapított alakjában fogadja el. Dr. Biró Balásznak a

jogi- és társadalomtudományi szakosztály javadalma emelése tárgyában elhangzott fel- szólalására, a közgyűlés a szakosztályi java- dalom emelése kérdését megfontolás végett a választmányhoz utasítja.

9. A választmánynak a vallás- és közoktatásügyi m. kir. mi- niszterhez az egyesület tudományos feladatainak, szakosztályi mű- ködéésének az E. M. E. anyagi helyzete miatt megnehezült műkö- dése kellő folytathatására s a sajtó alatt levő jubileumi album költ- ségeiért államsegélyért benyújtandó kérését a közgyűlés azzal fo- gadja el, hogy a remélhetőleg megnyerendő segély felosztása fölött az egyesület választ- mányának szabad rendelkezési jogot is kér.

10. A jog- és társadalomtudományi szakosztály tődbeteg- gondozó intézetének ügyrendjét a közgyűlés a választmány javas- lata értelmében egyhangúlag elfogadja.

11. Dr. Erdélyi Pál főtitkárnak az *erdélyi könyvtárakról* szóló nagybecsű felolvasását a közgyűlés tapsokkal és éljenzéssel fo- gadva, azért a felolvasónak meleg köszöne- tét nyilvánítja.

12. A főtitkári állásra dr. Erdélyi Pált, ügyésznek Czikmán- tory Ottót a közgyűlés egyhangúlag közfelkiáltással a következ- ő általános tisztújításig megválasztja.

13. Választmányi tagokul a közgyűlés egyhangúlag megvá- lasztja dr. Cholnoky Jenőt, dr. Konrádi Dá- nielt, dr. Lőte Józsefet, dr. Menyhárt Gás- párt, Péterfi Zsigmondot, dr. Udránszky Lászlót és Váró Bénit.

14. Tudomásul veszi a közgyűlés, hogy a szakosztályok új tisztikarai és választmányai a következőleg alakultak meg:

I. Bölcsészeti-, nyelv- és történettudomá- nyi szakosztály.

Elnök: dr. Schilling Lajos, alelnök dr. Márki Sándor, szerkesztő dr. Erdélyi Pál, titkár dr. Bartók György. Választmányi ta- gok dr. Buday Árpád, dr. Gyalui Farkas, Kenessey Béla, Pálfi Márton, Seprődi Já- nos, dr. Schneller István, Pokoly József.

II. Természettudományi szakosztály.

Elnök: dr. Fabinyi Rudolf, titkár: dr. Szabó Imre.

Választmányi tagok: dr. Páter Béla, dr. Pfeiffer Péter, dr. Ruzitska Béla, dr. K. Szent- pétery Zsigmond, dr. Szilády Zoltán.

III. Orvostudományi szakosztály.

Elnök: dr. Davida Leó, titkár: dr. Jakobházy Zsigmond, jegyző: dr. Konrády Dániel.

Üléselnökök: dr. Klumák Adolf és dr. Filep Gyula. Választmányi tagok: dr. Anka Aurél, dr. Ákontz Károly, dr. Borbély Samu, dr. Imre József, dr. Makara Lajos, dr. Papp Ernő, dr. Szabó Dénes, dr. Tompa János.

IV. Jog- és társadalomtud. szakosztály.

Elnök: dr. Farkas Lajos, alelnökök: Gál Jenő, dr. Pap József, titkár: dr. Tóth György.

Választmányi tagok: I. 1914 végén lejáró megbizással: dr. Boér Elek, dr. Ferencz József, dr. Jékey Dániel, dr. Kiss Mór, dr. Meltzl Balambér, dr. Nagy Ernő, dr. Pavlik Sándor, dr. Somló Bódog.

II. 1913 végén lejáró megbizással: dr. Deák Albert, dr. Kolosváry Bálint, N. Fekete Gábor, dr. Kenéz Béla, Pávai Vajna Gábor, br. Rudnyánszky Béla, dr. Költő Gábor, dr. Török István.

III. 1912 végével lejáró megbizással: dr. Bochkor Antal, dr. Borbély Sándor, dr. Endes Miklós, dr. Kiss Géza, dr. Kosutány Ignác, dr. Menyhárt Gáspár, dr. Wertheim Mór.

Szerkesztő-bizottsági tagok 1912—14-re: dr. Biró Balázs, dr. Bochkor Mihály, dr. Pordea Gyula.

A tuberkulózis elleni küzdelem országos bizottságába kiküldött tagok: dr. Farkas Lajos szakosztályi elnök (hivatalból), dr. Pap József szakosztályi alelnök (hivatalból), dr. Biró Balázs, dr. Kenéz Béla, dr. Taritzky Ferenc orvos, dr. Scheitz Vilmos orvos.

A jog- és társadalomtudományi szakosztály által fenntartott tüdőbeteggondozó intézet dispensaire bizottságának tagjai: Elnök: dr. Farkas Lajos szakosztályi elnök, tagok: dr. Tóth György szakosztályi titkár, dr. Kenéz Béla, dr. Menyhárt Gáspár, dr. Pap József, dr. Engel Gábor, dr. Scheitz Vilmos, dr. Taritzky Ferenc az intézet vezető orvosa, dr. Jancsó Miklós.

A közgyűlés végződött $\frac{3}{4}$ óraker.

gróf Esterházy Kálmán s. k.
elnök.

Hitelesítik:

dr. Farkas Lajos s. k.
Köblös Zoltán s. k.

Jegyezte

Kelemen Lajos
titkár.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület tisztikara és választmánya.

Gr. Esterházy Kálmán
elnök

Br. Wesselényi Miklós

alelnökök.

Dr. Lechner Károly

Dr. Erdélyi Pál *főtitkár*

Kelemen Lajos *titkár*
Lendvay Emil *pénztárnok*

Tanács József *ellenőr*
Dr. Czikmántory Ottó *ügyész*

dr. Apáthy István az állattár
dr. Erdélyi Pál a könyvtár
dr. Gyalui Farkas a könyvtár
dr. Pósta Béla az érem- és régiségtár
dr. Richter Aladár a növénytár
dr. Szádeczky Gyula az ásványtár *igazgatója,*

dr. Davida Leó az orvostud.
dr. Fabinyi Rudolf a term.-tud.
dr. Farkas a jog- és társadalomtud.
dr. Schilling Lajos a bölcs., ny.- és tört.tud.
szakosztály elnöke.

dr. Bartók György a bölcs., nyelv- és tört. tud.,
dr. Tóth György a jogtud., dr. Jakabházy Zsigmond az orvostud.,
Szabó Imre a term. tud. *szakosztály titkára.*

dr. Boros György	dr. Kenessey Béla	dr. Rigler Gusztáv
dr. gr. Bánffy Miklós	dr. Konrádi Dániel	dr. Schneller István
dr. Cholnoky Jenő	dr. Lőte József	dr. Szabó Dénes
Fekete Gábor	dr. Márki Sándor	dr. gr. Teleki Domokos
dr. Gergely Sámuel	br. Mannsberg Sándor	dr. Udránázky László
dr. Gidófalvy István	dr. Menyhárt Gáspár	Váró Béni
dr. Hirschler József	Péterfi Zsigmond	gr. Wass Béla

választott tagok.

Erdélyi Múzeum-Egyesület tagjai.*

A teljes névsort az 1908-ról, az 1909-től 1911-ig belépett új tagok névsorát az 1909-től kiadott Évkönyvek közölték. Itt az igazgató és alapító tagok s az 1912 folyamán belépett új tagok névsorát adjuk.**

Igazgató tagok.

- Orosdi Back Fülöp, Cairó, 1910
Gróf Bánffy György, v. b. t. t., Bonczhida (B) 1903
Dr. Békésy Károly egyet. cz. ny. rk. tanár, Kolozsvár (B) 1906
Dés város
- 5 Gróf Esterházy Kálmán, főispán, Gyalu (B)
Herman Ottó, tb. ig. Budapest (T) 1910
Kolozs vármegye
Kolozsvár sz. kir. város
Kolozsvári Casino
- 10 Kováts Ede, kereskedő, Kolozsvár (B) 1906
Lendvay Emil, kir. tanácsos, bankigazgató, Kolozsvár (B) 1906
Marosvásárhely sz. kir. város
Nagyági bányamű-társaság, Nagyág
Nagyenyedi Bethlen-kollégium, Nagyenyed (B)
- 15 Nagykőrös város
Szamosújvár város
Szilágysomlyói Casino
Torda város
Veres Zoltán, festőművész, Budapest
- 20 Br. Wesselényi Miklós, v. b. t. t., koronaőr, Kolozsvár.

Alapító tagok.

- Abrudbánya, verespataki, felsőverkesi bányat., Abrudbánya (T)
Ajtay K. Albert nyomdatulajdonos, Kolozsvár (B) 1906
Br. Bánffy Albert, Válaszút (B) 1906
Br. Bánffy Ernő, Kolozsborsa (B) 1906

* Kérjük az észrevett hiányok, valamint a lakás- és címváltozások közlését.

** B = bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi szakosztály.

T = természettudományi szakosztály.

O = orvostudományi szakosztály.

J = jog- és társadalomtudományi szakosztály.

- 5 Gr. Bánffy Miklós dr. orsz. képvis., Kolozsvár (B) 1906
Gr. Bethlen Pál nyug. főispán, Bethlen (T) 1906
Ifj. D. Biás István levéltáros, Marosvásárhely (B) 1904
Brassó vármegye (B) 1909
Csató János nyug. alispán, Nagyenyed (T) 1906
- 10 Czell Vilmos nagybirtokos, Zilah (T) 1907
V. br. id. Daniel Gábor ny. főispán, Budapest, 1859
Endes Ida földbirtokosnő, Csikszentsimon (B) 1910
Dr. Erdélyi Pál egyet. ny. rk. tanár, egyet. és múzeumi könyvtárigazgató, Kolozsvár (B) 1900
Erdélyi Magyar Jelzálogbank R. T. Kolozsvár (B) 1906
- 15 Farkas Ódön háztulajdonos, Budapest (1912)
Feisőbánya r. t. város (B)
Dr. Finály Gábor főgimn. tanár, Budapest (B) 1906
Dr. Finály György orvos, Budapest (O) 1906
Flnály István mérnök, Budapest (T) 1911
- 20 Finály Lajos mérnök, vasúti és hajózási fel., Bpest (T) 1906
Gaál Gyula földbirtokos, Magyararkályán (B) 1906 †
Dr. Gergely Sámuel egyet. ny. rk. tanár, Kolozsvár (B) 1906
Gregor Anna háztulajdonosnő, Kolozsvár 1912
Dr. Gyalui Farkas egyet. m.-tanár, könyvtárigazgató (B) 1909
- 25 Dr. Hirschler József kanonok, pr., főesp., plebános, Kolozsvár (B)
Br. HuszárKároly (kövesdi és brenhidai) főrend Abafája (B) 1906 †
Dr. Illosvay Lajos műegyetemi tanár, Budapest (T) 1909
Jankovich Ivánné, gr. Pejachevich Mikó Mária, Bpest (B) 1910
Dr. Janovics Jenő színházigazgató, Kolozsvár (B) 1910
- 30 Br. Jósika János, Kolozsvár (B) 1909
Br. Jósika Sámuel v. b. t. t., Kolozsvár (B) 1908
Br. Kemény Karolin, Malomfalva (B) 1903
Br. Kemény Katalin, Malomfalva (B) 1903
Br. Kemény Pál, Czintos (B) 1903
- 35 Kiss Elek főgimn. tanár, Sárospatak 1912
Kolozsvári Csizmadia Ipartársulat (B)
Kolozsvári Gazdák Hitelszövetkezete (B) 1909
Kolozsvári Nemzeti Casino (T)
Gr. Kornis Károly, Szentbenedek (B) 1909
- 40 Dr. Lechner Károly, udv. tan., egyet. tanár, Kolozsvár (O) 1909
Székelyi gr. Majláth Gusztáv Károly erd. püspök Gyulafehérvár 1912
Makrai László, Budapest (B) 1907
Dr. Malom Dezső kórházi főorvos, Marosvásárhely (O) 1909
Dr. tatai Molnár József Jenő középisk. tanár, Kolozsvár (B) 1909
- 45 Kir. József Műegyetem Allattani Intézete, Budapest (T) 1906
Nagybánya r. t. város (B)
Nemes Endre róm. kath. főgimn. igazg., Kolozsvár (B) 1909 †
Gr. Nemes János, Bánhalom (B) 1906
Schrantz Lajos körjegyző, Debreczen (B) 1906
- 50 Dr. Szabó Dénes udv. tan., egyet. tanár, Kolozsvár (O) 1906

- Dr. Szádeczky Béla múzeumi könyvtárőr (B) 1910
Dr. Szádeczky Lajos egyetemi tanár (B) 1906
Z. br. Szentkereszthy György ny. főispán, Hosszúaszó 1912
Z. br. Szentkereszthy György neje, gr. Kornis Klementina „
55 Dr. Sztripszky Hiador nemzeti múzeumi segédőr, Bpest (B) 1904
Széki gr. Teleki Artur, Tancs (B) 1906
Széki gr. Teleki Domokos dr., Gernyeszeg (B) 1906
Széki gr. Teleki László Gyula (kendilónai) Kolozsvár (B)
Thorotzkay Sándor nagybirtokos, Kolozsvár (B)
60 Tordai Casinó, Torda (B)
Ujfalvy Károly takarékpénztári igazgató, Nagyilonda (B) 1910
Dr. Vályi Gábor nyug. egyetemi tanár, Kolozsvár (O) 1909
Dr. Veress Elemér egyetemi ny. rk. tanár, Kolozsvár (O) 1906
Dr. Veress Endre középiskolai tanár, Kolozsvár (B) 1910
65 Gr. Vigyázó Ferencz dr., Budapest (B)
Gr. Wass Béla nyug. főispán, Szentgothárd (B) 1909
Br. Wildburg Aladár (B)

Rendes tagok:

- Dr. Ábrahám János ügyvédjelölt Kolozsvár (J)
Dr. Balogh Gábor ügyvéd Kolozsvár (J)
Dr. Blaga Aurél ügyvéd Kolozsvár (J)
Dr. Borbély István főgim. tanár Kolozsvár (B)
5 Böckh Hugó főbányatanácsos Selmeczbánya (T)
Dr. Büchler Pál főgimn. tanár Marosvásárhely (J)
Dános Erzsébet tanárjelölt Budapest (B)
Eötvös Mihály polg. isk. igazgató Gyulafehérvár (B)
Eperjessy Dénes földbirtokos Kolozsvár (J)
10 Dr. Erdős Gyula ügyvéd Kolozsvár (J)
Dr. Finkey Ferencz egyetemi tanár Kolozsvár (J)
Gaál János ipari szakiskolai tanár Kolozsvár (B)
György Lajos főgimn. tanár Budapest (B)
Dr. Haller Gábor kir. ítélő táblai bíró Kolozsvár (J)
15 Dr. Helle Károly egyetemi tanár Budapest (J)
Dr. Horváth Jenő jogakadémiai tanár Nagyvárad (J)
Izsó Lajos tanárjelölt Kolozsvár (B)
Jelen Miklós ügyvédjelölt Kolozsvár (J)
Dr. Jeney Aladár kir. ügyész Kolozsvár (J)
20 Keresztes Ede ügyvéd Marosludas (J)
Dr. Kóródy Péter kanonok Gyulafehérvár (B)
Dr. Kovács Áron főtörzsorvos Kolozsvár (O)
Dr. Landesberg Ernő ügyvéd Bánffyhunad (I)
Léber Gyula keresk. akad. tanár Kolozsvár (B)
25 Dr. Léhmán Róbert ügyvéd Kolozsvár (J)
Dr. Marinka Lajos rendőrkapitány Kolozsvár (J)
Dr. Menyhárt Gyula ügyvéd Kolozsvár (J)
Mikes Ödön biztosítási titkár Kolozsvár (B)

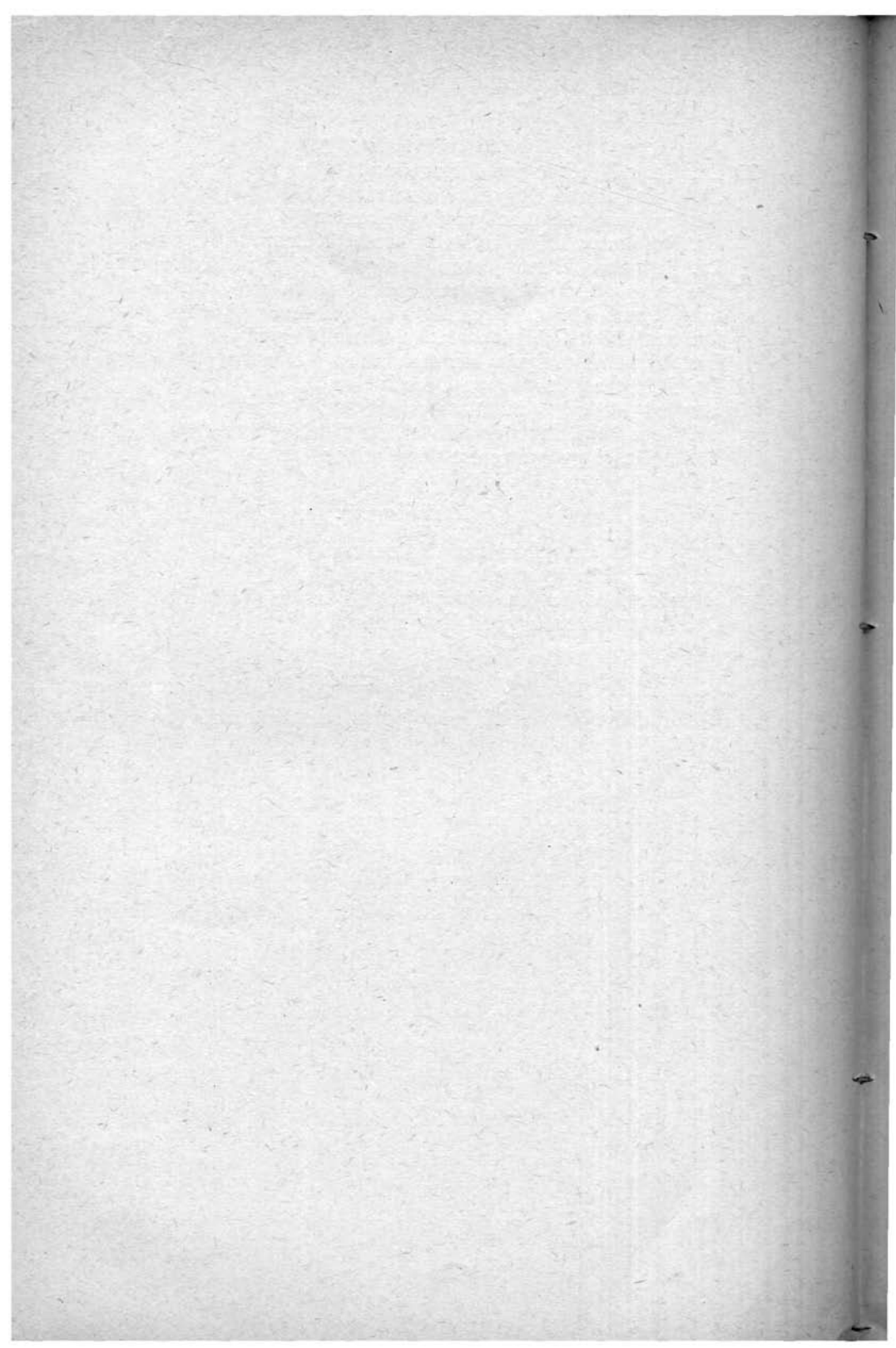
- Novák János tanárjelölt Kolozsvár (B)
30 Dr. Péter Teofil ügyvéd Nagyilonda (J)
Dr. Polcz Rezső ügyvéd Kolozsvár (J)
Révész Imre ref. theol. tanár Kolozsvár (B)
Dr. Rohonczy Lajos árvaszéki elnök Kolozsvár (J)
Dr. Schneller Vilmos érem és régiségtári gyak. Kolozsvár (B)
35 Dr. Somló Bódog egyetemi tanár Kolozsvár (J)
Szabó Jenő kir. törvényszéki bíró Kolozsvár (J)³
Dr. Szandtner Pál jogakadémiai tanár Nagyvárad (J)
Dr. Szentkirályi Gyula kir. táblai bíró Kolozsvár (J)
Dr. Tábor Sándor ügyvéd Bánffyhunad (J)
40 Ürmössy Kálmán kir. törvényszéki bíró Kolozsvár (J)
Dr. Veszprémi Ferencz ref. lelkész Fehéregyház (B)
Voith József gyógyszerész Magyarláros (B)

Pártoló tagok:

- Incze Gerő kir. táblai bíró Kolozsvár (J)
Id. Kiss Jakab ny. tanító Kövend (B)
Nyisztor Adorján kir. táblai bíró Kolozsvár (J)
Dr. Tuka Viktor ügyvéd Kolozsvár (J)

Pártoló tag kedvezményel:

- Bözödújfalvi Kovács Kálmán joghallgató Kolozsvár (J)
-

TARTALOM.

A választmány jelentése az Egyesület működéséről — — — — —	3 lap
A gyűjtemények állapota, gyarapodása és munkája — — — — —	14 „
A könyvtár jelentése — — — — —	22 „
Az érem- és régiségtár jelentése — — — — —	32 „
Az állattár jelentése — — — — —	43 „
A növénytár jelentése — — — — —	45 „
Az ásványtár jelentése — — — — —	65 „
A szakosztályok működése	
A bölcsészet-, nyelv- és történettudományi szakosztály jelentése	70 „
A természettudományi szakosztály jelentése — — — — —	72 „
Az orvostudományi szakosztály jelentése — — — — —	75 „
A jog- és társadalomtudományi szakosztály jelentése — — —	83 „
Vagyon-kimutatás és zárszámadás 1912-ről — — — — —	95 „
Költségvetés 1913-ra — — — — —	104 „
Az 1912 évi közgyűlés jegyzőkönyve — — — — —	105 „
Az Erdélyi Múzeum-Egyesület tisztikara, választmánya és az Egye- sületnek 1912 folyamán belépett új tagjai — — — —	109 „

